

τα Ασημοχωρίτικα

Περιοδική Έκδοση του Συλλόγου Ασημοχωριτών Αθηνών "Η ΠΡΟΟΔΟΣ"
Βουλγαροκτόνου 40, 114 72 Αθήνα

ΤΕΥΧΟΣ 7 ΧΕΙΜΩΝΑΣ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι νέοι και το χρέος μας	3
Το παιδικό έθιμο του Λαζάρου, πρωτ. Τιμ. Χρήστου	4
«Ευρωπαϊκή ενοποίηση και ο λαϊκός πολιτισμός» Αναφορά στην Ήπειρο, Β. Νιτσιάκος	5-9
Το Ηπειρώτικο Δημοτικό τραγούδι, Αθηνά Στεργίου	10-11
Τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Καστανέα, πρωτ. Διον. Τάτσης	12-15
Πέτρινα γεφύρια στην κοιλάδα του Σαραντάπορου, Σπύρος Ι. Μαντάς	16-18
Εκκλησίες του Ασημοχωρίου, πρωτ. Διον. Δ. Τάτσης	19
Στον Γράμμο του 1940 Ν. Αγαπητίδης. Επιμέλεια: Χαρ. Γκούτος	20-21
Ανήκουστες μισθώσεις Χριστιανοπαίδων σε Τούρκους Μπέηδες, Χρ. Γ. Ανδρεάδης	22-23
Κόνιτσα, αρχόντισσα (Ηπειρώτισσα), Ειρήνη Οικονόμου - Σταματάκη	24
Τα караβάνια της ελπίδας, Βασιλική Π. Χρήστου	25
Ταξιδεύοντας στο χρόνο και στον τόπο της Ηπείρου, Χρύσα Χρονοπούλου - Πανταζή	26-27
Παναγία η Μολιστινή, πρωτ. Διον. Τάτσης. Επιμέλεια: Μαρία Τσιλικά	28-29
Φέρε Χριστέ μου πίσω τον κόσμο σου, Αριστέα Στεργίου	30
Νοσταλγήματα, Νικ. Χ. Ρεμπέλης, Ανδρομάχη Παπανώτη	31
Αναμνήσεις από τη ζωή μου στο Ασημοχώρι της Κόνιτσας, Βασ. Μωραϊτής	34-37
Μια φορά κι έναν καιρό, Εύη Διαμαντοπούλου	38
Η φωνή των αποδήμων, Ρηνούλα Στεργίου - Υφαντή	39
Ασημοχωρίτικα χαμόγελα	40
Έγραψαν για τα Ασημοχωρίτικα	41
Βιβλιοπαρουσίαση, Γεώργ. Βρέλλης	42
Ειδήσεις - Γεγονότα - Σχόλια	43 - 48
Ασημοχωρίτικη Ζωή & Κίνηση	49
Λογιστά χαμπέρια, Βασ. Π. Γιαννούλης	50 - 51
Γειτονικά	52
Περισκόπιο	53
Επίκαιρα θέματα	54 - 55
Πνευματικά άνθη, Δημ. Γ. Γεωργάκης	56
Ιατρική. Υπάρχει καλή χοληστερίνη; Στυλ. Πανταζής	57
Κοινωνικά	58 - 59
Απολογισμός - Προϋπολογισμός Συλλόγου	60
Χθες... Σήμερα	63

Εξώφυλλο: Ο Σαραντάπορος από τον Άγιο Κωνσταντίνο Γοργοποτάμου

Φωτ. Δημ. Γ. Γεωργάκη

Σαλόνη: Το Ασημοχώρι από την Αγία Παρασκευή.

Φωτ. Γιάννη Στεργίου

τα Ασημοχωρίτικα

Περιοδική έκδοση του Συλλόγου Ασημοχωριτών Αθηνών "Η ΠΡΟΟΔΟΣ"

- Για την επικοινωνία και ενημέρωση των απανταχού συμπατριωτών
- Για τη διάσωση της πνευματικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς
- Για την προκοπή και ανάδειξη του τόπου μας

Εκδότης: Σύλλογος Ασημοχωριτών Αθηνών "Η ΠΡΟΟΔΟΣ"

Βουλγαροκτόνου 40, 114 72 Αθήνα, Τηλ. - Fax 6450884.

Επιχορήγηση: Κληροδότημα Βασ. Κ. Χρήστου

Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου:

Πρόεδρος: Βασ. Π. Γιαννούλης, Τηλ: 010 8957 143 Κιν: 0977643723

Αντιπρόεδρος: Χριστ. Χολέβας

Γραμματέας: Θεοφ. Στεργίου

Ταμίας: Στέφ. Πανταζής

Μέλη: Παντ. Γεωργάκης, Εύη Διαμαντοπούλου, Μαργ. Νούτση

Αρχισυντάκτης: Δ. Γ. Γεωργάκης Τηλ: 010 6524502, Κιν. 0974792862

Επιμέλεια-Συντονισμός: Βασ. Π. Γιαννούλης, Δ. Γ. Γεωργάκης

Δημόσιες Σχέσεις: Στεφ. Χρ. Πανταζής

Λογότυπο εξωφύλλου: Αναστ. Β. Γιαννούλη

Κειμενογράφηση: Μαρία Τσιλικά

Διορθώσεις: Εύη Διαμαντοπούλου

Σελιδοποίηση: Μιχ. Γ. Κυρζίδης

Εκτύπωση: Αγγ. Ελευθέρος, Νιρβάνα 80 Κ. Πατήσια Τηλ. 8328330

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Πρωτ. Τιμ. Χρήστου, Βασ. Νιτσιάκος, Αθηνά Στεργίου, πρωτ. Διον. Τάτσης, Χαρ. Γκούτος, Χρ. Ανδρεάδης, Αριστέα Στεργίου, Βασιλική Χρήστου, Εύη Διαμαντοπούλου, Μαρία Τσιλικά, Ρηνούλα Υφαντή, Νίκος κατσαρός, Ελευθέριος Οικονόμου, Στυλ. Πανταζής, Γεωργία Κυρζίδη, Μιχ. Κυρζίδης, Θωμάς Ζιώγας, Στέφ. Πανταζής, Βασ. Π. Γιαννούλης,

Εμβάσματα- επιταγές: Δημ. Γ. Γεωργάκης Σερίφου 18Α 155 62 Χολαργός - Βασ. Π. Γιαννούλης Νισύρου 8, 166 73 Βούλα

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα τους.

ΟΙ ΝΕΟΙ

ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Οι νέοι των Μαστοροχωριών το καλοκαίρι που πέρασε έκαναν μια σπουδαία κίνηση. Συναντήθηκαν στο Ασημοχώρι και μίλησαν για τα χωριά μας και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα. Μίλησαν ακόμη για την πολιτιστική μας κληρονομιά, για τις παραδόσεις μας που χάνονται κι έκαναν σημαντικές προτάσεις για την ανάπτυξη της περιοχής, καθώς και για τη διάσωση του πολιτιστικού μας θησαυρού.

Ήταν μια κίνηση πρωτοποριακή, ένα συνέδριο δυναμικό που φανέρωσε τη βαθιά αγάπη των νέων μας για τον τόπο τους, το ζήλο τους για την πρόοδο αλλά και τη λεβεντιά τους γενικότερα.

Μέσα από την κίνηση αυτή προέκυψε και κάτι ακόμη, πολύ σημαντικό. Οι νέοι των χωριών μας γνωρίστηκαν μεταξύ τους, ανέπτυξαν φιλικούς δεσμούς, ένιωσαν την ανάγκη της συσπείρωσης και της κοινής δράσης και έθεσαν στόχους υψηλούς και ωραίους. Με λίγα λόγια, η νεολαία μας εκτέλεσε ένα μεγάλο χρέος της. Ένα χρέος που συνιστά τη μοναδική ελπίδα για τα χωριά μας. Για τον τόπο μας.

Εκείνο που απομένει τώρα είναι να εκτελέσουμε εμείς οι μεγάλοι, είτε ως τοπικοί φορείς, είτε ως αδελφότητες, είτε ως πνευματικοί ταγοί, είτε ως γονείς, είτε ως μεμονωμένα άτομα, το δικό μας χρέος. Και το δικό μας χρέος είναι να εγκαταλείψουμε τον παλιό εαυτό μας, ν' αφήσουμε την αδιαφορία και τη μεμνιμοιρία μας και να δουλέψουμε πλάι τους. Να τους ανοίξουμε δρόμους και να τους ενθαρρύνουμε στο κάθε τους βήμα. Να τους δώσουμε όραμα και αξίες. Να τους δώσουμε πρότυπα. Αλλιώς, θα αποθαρρυνθούν, θα απελπιστούν και τότε, όχι μόνο τα χωριά μας θα χάσουμε, αλλά και τα ίδια τα παιδιά μας!

“ΤΑ ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΑ”

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα έθιμα του Ασημοχωρίου είναι το έθιμο του Λαζάρου. Το έθιμο αυτό, έντονα θρησκευτικό, άρχιζε από τη Μεγάλη Σαρακοστή και κορυφωνόταν το βράδυ του Λαζάρου. Ψυχαγωγούσε τα παιδιά και τους καλλιεργούσε το συνεταιριστικό και θρησκευτικό πνεύμα.

Μόλις βασίλευε ο ήλιος, τα παιδιά του σχολείου μαζεύονταν στο Αλώνι της Προίκας, που βρισκόταν στη σημερινή παιδική χαρά. Προηγούμενος

Του πρωτ. Τιμοθέου Χρήστου

χτυπούσε το σήμαντρο. Σε μια κόλλα αναφοράς – ψυχοχάρτι – ήταν γραμμένα τα ονόματα προαπελθόντων χωριανών, αρχής γενομένης από τους ιερείς. Ένα μεγάλο παιδί άρχιζε φωνάζοντας τον πρώτο γνωστό προαπελ-

θόντα ιερέα: Παπαπούλιος. Και όλα τα παιδιά συμπλήρωναν φωναχτά:

- Κύριε, ελέησέ τον, Θεέ μ' σχώρεσέ τον.

Μετά συνέχιζε: Παπαγιάννης, Παπαγιώργης και ύστερα τους λαϊκούς.

Λίγες μέρες πριν, εύρισκαν το σπίτι που θα κοιμόνταν το βράδυ. Συνήθως εύρισκαν σπίτια που οι άντρες ήταν ταξιδεμένοι ή δεν είχαν γέροντες για να είναι ξένοιαστα. Διότι τα... ποντίκια χορεύουν πιο καλά όταν λείπει η γάτα... Τέτοια σπίτια ήταν του Παύλου Γιαννούλη, της Προίκας, της Κλήγαινας, της Λενίτσας, της Κυρκούλαινας, της Μανέσιως από την οποία έπαιρναν και τα ονόματα.

Την παραμονή του Λαζάρου τα παιδιά γύριζαν τα σπίτια με μπαστούνια και καλάθια για τα αυγά, με σακκούλια και ντενεκέδες για αλεύρι, φασόλια, λάδι και παράδες. Σε κάθε σπίτι λέγανε και το κατάλληλο τραγούδι που αποτελούσε πολυχρονισμό, χαιρετισμό, έπαινο για την οικογένεια. Άλλο λέγανε για τους ιερείς, άλλο για τους άρχοντες κι άλλο για τους γραμματισμένους. Επίσης άλλο για τους ξενιτεμένους, άλλο για τις οικοδέσποινες, άλλο για τους αρραβωνιασμένους, άλλο για τα ελεύθερα αγόρια και κορίτσια, άλλο για τα ανήλικα παιδιά.

Παραλλαγές τραγουδιών υπάρχουν και σε άλλα μέρη, όπως συμβαίνει άλλωστε και στα δημοτικά τραγούδια.

Η παρέα γύριζε νύχτα στα σπίτια, γιατί την ημέρα ο κόσμος δούλευε στα χωράφια. Μετά το τραγούδι στην πόρτα του σπιτιού η παρέα ευχόταν «και του χρόνου». Στα σπίτια που πενθούσαν δεν πήγαιναν τα παιδιά. Η παρέα αφού συγκέντρωνε τα είδη τα πήγαινε στο σπίτι που θα έτρωγαν και κοιμόταν το βράδυ. Μόνο τα αυγά και τις δραχμές τούς τα μοίραζε συνήθως ο δάσκαλος. Ο Μόσχος, ο δάσκαλος, που ήταν ξένος, έπαιρνε κι αυτός το μεράδι του από τα αυγά.

Στο σπίτι 5-6 γυναίκες αναλάμβαναν να μαγειρέψουν τη φημισμένη φασολάδα, που στο καζάνι γινόταν πάντα ωραία, γιατί είχε πολλά φασόλια και πλούσια άλλα υλικά. Αφού έτρωγαν τη φασολάδα, τα παιδιά κοιμόνταν στο σπίτι, αλλά οι υπναράδες την πλήρωναν ακριβά. Μόλις άρχιζαν να ροχαλίζουν, οι ξύπνιοι τους έραβαν στο ντουσέκι με τις κουβέρτες και το πρωί ξυπνούσαν φασκιωμένοι...

Αναφέρω μερικά από τα γνωστά τραγούδια που έλεγαν τα παιδιά με την ελπίδα πως κι άλλοι που γνωρίζουν περισσότερα θα τα γράψουν για να δημοσιευθούν.

Το πρώτο χαιρετιστήριο τραγούδι το έλεγαν σε όλα τα σπίτια:

Καλημέρα σας, καλή βραδιά σας,
καλώς ήρθαμαν στην εφεντιά σας.

Αν κοιμάστε να σηκωθείτε

κι αν καθόσαστε ν' αφουγκραστείτε:

Ήρθ' ο Λάζαρος, ήρθαν τα βάρια,
ήρθ' ο μύρμηγκας, τα κορασιδία.

- Πού ήσουν Λάζαρε και τώρα φάν'κες;

- Ήμουν στη γη βαθιά χωμένος!

Στους παπάδες έλεγαν:

Για σήκον, σήκον Δέσποτα,

και μη βαριά κοιμάσαι,

οι εκκλησιές εσήμαναν

τα μοναστήρια ψάλλουν

και η δική σου εκκλησιά

δεν ψάλλει δε σημαίνει.

Στους ξενιτεμένους έλεγαν:

Εδώ 'χουν τον αφέντη μας

πολύ μακριά στα ξένα,

να πάει καλά, να 'ρθει καλά

να 'ρθει διαφορεμένος,

να φέρει κόκκινο άλογο

με τη χρυσή τη σέλλα,

να φέρει γρόσια στο σακί

φλουριά μαλαματένια.

Στα ανύπαντρα κορίτσια έλεγαν:

Εδώ 'χουν κόρη όμορφη,
θέλουν να την παντρέψουν,
την θέλει ο γιος του Βασιλιά,
την θέλει ο γιος του Ρήγα.

Δε θέλ' το γιο του Βασιλιά

δε θέλ' το γιο του Ρήγα,

μον' θέλει τ' αρχοντόπουλο

με τις πολλές χιλιάδες,

που κοσκινίζει το φλουρί

και πέφτει το λαγάρι

κι αυτά τα κοσκινίσματα

τα δένει στο μαντίλι

και το μαντίλι στο σπαθί

και το σπαθί στη ζώνη

κι η ζώνη πάνω στ' άλογο

και τ' άλογο στους κάμπους.

Η παιδική χαρά, το παλιό αλώνι της Προίκας, που μαζεύονταν τα παιδιά του χωριού και συγχωρούσαν.

Στις παντρεμένες έλεγαν:

Κυρά αργυρή, κυρά χρυσή,

κυρά μαλαματένια,

κυρά μ' όταν στολίζεσαι

και βάνεις τα χρυσά σου,

βάνεις τον ήλιο πρόσωπο

και το φεγγάρι γύρο,

βάνεις και τον Αυγερινό

καθάριο δαχτυλίδι.

Σε μαθητή του σχολείου έλεγαν:

Εδώ 'χουν το μικρούτσικο,

το μικροκανακάρη,

τον έλουζαν, τον χτένιζαν

και στο σχολειό τον πάνε.

Κι ο δάσκαλος τον έδερνε

με τη χρυσή τη βέργα.

- Μικρέ μου πού είν' τα γράμματα,

πού είναι τα βιβλία;

- Τα γράμματ' είναι στο χαρτί

κι ο νους μου στα παιχνίδια.

Τέλος φεύγοντας από το σπίτι και όταν ο νοικοκύρης ήταν ξενιτεμένος κι έδινε τάληρο, τραγουδούσαν:

Σε τούτο τ' αρχοντόσπιτο

πέτρα να μη ραγίσει

κι ο νοικοκύρης του σπιτιού

πολλά χρόνια να ζήσει.

Και του χρόνου!

Μια πρώτη εννοιολογική προσέγγιση του τίτλου αυτής της διάλεξης μας υποχρεώνει σε μια κατ' αρχήν παρουσίαση των βασικών εννοιών που τον συνιστούν. Πρώτον «ευρωπαϊκή ενοποίηση», δεύτερον «λαϊκός πολιτισμός» και τρίτον «Ήπειρος -λαϊκός πολιτισμός της Ηπείρου». Οι τρεις αυτές έννοιες, που παραπέμπουν σε συγκεκριμένες πραγματικότητες, θα μπορούσαν να αναχθούν σε τρεις γεωπολιτικές κατηγορίες πάνω στις οποίες καλείται στην ουσία να οικοδομηθεί το κοινό σπίτι που λέγεται «Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Οι τρεις αυτές κατηγορίες αποτελούν διαφορετικά αλλά συμπληρωματικά επίπεδα μιας εν τω γίνεσθαι νέας συλλογικής οντότητας, η οποία φιλοδοξεί να είναι τέτοια όχι μόνον από πολιτική και οικονομική άποψη. Τα τρία αυτά επίπεδα είναι το τοπικό - περιφερειακό, το εθνικό και το υπερεθνικό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το τοπικό είναι η Ήπειρος, το εθνικό η Ελλάδα και το υπερεθνικό η Ευρώπη. Η σύνδεσή τους από τη σκοπιά του πολιτισμού και ιδιαίτερα του λαϊκού πολιτισμού θέτει σωρεία θεωρητικών και μεθοδολογικών ερωτημάτων, οι απαντήσεις των οποίων απαιτούν διεξοδική ανάλυση, τέτοια που μάλλον δεν επιτρέπει η παρούσα περίπτωση.

Θα προσπαθήσουμε, ωστόσο, να αναπτύξουμε στο πρώτο μέρος έναν λίγο - πολύ αναλυτικό προβληματισμό γύρω από το γενικό ζήτημα «λαϊκός πολιτισμός και ευρωπαϊκή ενοποίηση», θίγοντας όλες τις πλευρές του και βεβαίως συνδέοντάς το με το πρόβλημα των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Σ' αυτό το πλαίσιο της προβληματικής θα εντάξουμε στη συνέχεια την Ήπειρο ως περιφέρεια με έντονο το τοπικό πολιτισμικό χρώμα τεκμηριώνοντας ακριβώς όχι μόνο το μέγεθος και την αξία αυτής της ιδιαιτερότητας αλλά και την εσωτερική της πολυμορφία που είναι από μόνη της ένας ανεξάντλητος πλούτος. Η γενικώς παραδεκτή θέση ότι η Ευρώπη για να διασώσει τον πολιτισμό της θα πρέπει να διαφυλάξει και αξιοποιήσει τα περιφερειακά - τοπικά πολιτισμικά της συστήματα αποκτά στην περίπτωση της περιφέρειας της Ηπείρου ένα παραδειγματικό ειδικό βάρος, αφού η Ήπειρος κατά κοινή ομολογία για ποικίλους λόγους έχει διατηρήσει μέχρι σήμερα εκείνα τα βασικά ανθρωπογεωγραφικά και κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά που την καθιστούν όχι απλώς ένα θύλακα αντίστασης στις ισοπεδωτικές δυνάμεις που δρουν διεθνώς μετά τον τελευταίο πόλεμο αλλά και μια ζωντανή βρυσομάνα παραδόσεων ακόμα και σήμερα σε μια εποχή γενικευμένης πολιτιστικής ξηρασίας τουλάχιστον στον τομέα του παραδοσιακού πολιτισμού.

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΙΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΝΙΤΣΙΑΚΟΥ

Καθηγητού Λαογραφίας Πανεπιστ. Ιωαννίνων

Ο κ. Βασίλης Νιτσιακός και η κ. Ρέα Κακάμπουρα - Τίλη στην ομιλία τους που πραγματοποιήσαν τον Αύγουστο του 2000 στο Ασημοχώρι, στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων της Κίνησης Νέων Ασημοχωρίου, "ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΑ 2000".

Η εισήγησή μας λοιπόν αποτελείται από δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αναφέρεται γενικά στο ζήτημα «ευρωπαϊκή ενοποίηση και λαϊκός πολιτισμός» και το δεύτερο ειδικά στο λαϊκό πολιτισμό της Ηπείρου με έμφαση στην παρουσίαση της ιδιαιτερότητας και της πολυμορφίας του. Θα ακολουθήσουν κάποιες γενικές σκέψεις και προτάσεις, οι οποίες τίθενται προς συζήτησιν.

Σήμερα βρισκόμαστε προφανώς σε μια κατάσταση προϊούσας ισοπέδωσης των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, γεγονός που από μόνο του προκαλεί ανησυχίες για μια γενικότερη πολιτισμική πτώχευση. Αυτό ακριβώς εντείνει τα τελευταία χρόνια τις αγωνίες και τις φωνές για την προστασία της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, των τοπικών παραδόσεων. Και φαίνεται μάλιστα ότι τώρα πια ο φολκλορισμός και τα επιφανειακά συνθήματα επιστροφής στις ρίζες αποδεικνύονται όχι μόνον ανεπαρκή αλλά και ψεύτικα. Γίνεται αντίθετα, όλο και περισσότερο συνείδηση η ανάγκη μιας ουσιαστικής προστασίας, καλλιέργειας και ανάδειξης του λαϊκού πολιτισμού ως μιας πράξης όχι απλής αυτογνωσίας αλλά και επιβίωσης των λαών.

Η Ήπειρος ως περιφέρεια της Ελλάδας, είναι δύο φορές περιφέρεια. Η γνω-

στή απομόνωση αλλά και άλλοι, ίσως πιο ουσιαστικοί, παράγοντες έχουν συντελέσει στη διατήρηση, περισσότερο από ό,τι στα άλλα διαμερίσματα της χώρας, της πολιτισμικής της φυσιογνωμίας, κάτι που δεν είναι άσχετο και με το γνωστό πνεύμα του ηπειρωτισμού, χάριν του οποίου είμαστε και 'μεις εδώ σήμερα. Το γεγονός αυτό καθιστά την Ήπειρο περιφέρεια που κατεξοχήν πληρεί τις προϋποθέσεις μιας πρότυπης εφαρμογής των πολιτικών διακηρύξεων περί σεβασμού, προστασίας και λειτουργικής ανάδειξης των τοπικών πολιτισμικών συστημάτων στο πλαίσιο της ενωμένης Ευρώπης.

Ψήγματα αυτού του πολιτισμικού πλούτου της Ηπείρου στη βάση της σύγχρονης ανθρωπογεωγραφίας της θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε για να τεκμηριώσουμε, όσο γίνεται στα δεδομένα πλαίσια του χρόνου, την αξία και τη σημασία του.

Η επιζητούμενη οικονομική και πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μ' έναν αποτελεσματικό τρόπο και να έχει προοπτικές επιβίωσης παρά μόνο στη βάση μιας γενικότερης πολιτιστικής όσμωσης, η οποία προϋποθέτει και παρεμβάσεις σε επίπεδο συλλογικών συνειδήσεων όσον αφορά την ίδια την ιστορία και την ταυτότη-

τα των λαών που καλούνται να συνυπάρξουν σ' ένα «κοινό σπίτι».

Η ενιαία Ευρώπη για να είναι «λειτουργική» ως αγορά, όχι μόνο με την οικονομική αλλά και την πολιτική έννοια του όρου, προϋποθέτει τη διαμόρφωση και διασφάλιση μηχανισμών αναπαραγωγής ενός ενιαίου πλέγματος αξιών, ιδεών, νοοτροπιών γενικότερα, οι οποίες δεν θα διευκολύνουν απλώς τη λειτουργία των πολιτικών και οικονομικών δομών του υπερεθνικού αυτού οργανισμού, αλλά θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα συγκρότησης μιας ενιαίας συνείδησης και συμπεριφοράς, πράγματα απαραίτητα για την εδραίωση και αναπαραγωγή μιας οντότητας της οποίας η ενότητα είναι ζητούμενο και όχι δεδομένο, τόσο από συγχρονική όσο και από ιστορική άποψη.

Ουσιαστικά, πρόκειται για ανάγκη δημιουργίας ή επιμόρφωσης ενός ευρωπαϊκού πολιτισμού, στο βαθμό που αυτός δεν υφίσταται, ως μια ομοιογενής πραγματικότητα, όχι μόνο για τη νομιμοποίηση της πολιτικο-οικονομικής ενοποίησης αλλά κυρίως για την απρόσκοπτη υλοποίησή της. Αυτό ακριβώς το ζήτημα του ενιαίου ευρωπαϊκού πολιτισμού, μιας ενιαίας σε τελική ανάλυση πολιτισμικής ταυτότητας, θέτει στα κράτη-μέλη το ερώτημα ποια θέση και ποιο ρόλο πρόκειται να πάρει ο δικός τους επιμέρους «εθνικός» πολιτισμός στη συγκρότηση της νέας αυτής πραγματικότητας. Έτσι γίνεται ουσιαστικά λόγος για μια πολιτιστική στρατηγική που δεν θα επιτρέψει τον παραγκωνισμό ή την πλήρη αφομοίωση επιμέρους συστατικών στοιχείων που προέρχονται από τις πολιτιστικές κληρονομίες των συμβαλλομένων κρατών και λαών.

Ωστόσο, το θέμα του «εθνικού» πολιτισμού εγείρει από μόνο του μεγάλα προβλήματα τόσο ως προς τα εσωτερικά δομικά και ιδεολογικά του χαρακτηριστικά, όσο και ως προς τις εξωτερικές του σχέσεις με άλλους πολιτισμούς κι όλα αυτά βέβαια, όσο συγχρονιστικά και να τα προσεγγίσει κανείς, θέτουν ζητήματα ιστορίας.

Μερικά θεμελιώδη ερωτήματα που προβάλλουν και στην πρώτη επαφή με το συγκεκριμένο θέμα είναι: α) Τί είναι και πώς συγκροτείται ο πολιτισμός μιας εθνικής οντότητας, β) ποια είναι η σχέση του «επίσημου» με το «λαϊκό» πολιτισμό, γ) τι σημαίνει συνέχεια στο χρόνο και ενότητα στο χώρο, δ) είναι η πολυμορφία εμπόδιο για τη συγκρότηση ενιαίου πολιτισμού και ε) ποια είναι η συμβολή των επιμέρους ιδιαιτεροτήτων στη διαμόρφωσή του; Είναι όλα ερωτήματα που απαιτούν απαντήσεις προκειμένου να προσδιοριστούν τα συστατικά χαρακτηριστικά ενός «εθνικού» πολιτισμού.

Με δύο λόγια το ερώτημα που τίθεται είναι τι είναι επιτέλους αυτοί οι επιμέρους «εθνικοί» πολιτισμοί που καλούνται να ε-

νοποιηθούν. Πρόκειται για ενοποίηση ομοιόμορφων και συγγενών μεταξύ τους πολιτισμικών συνόλων ή για πολύμορφες και διαφορετικές, ιστορικά προσδιορισμένες, πολιτισμικές οντότητες, που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένους και διάφορους ως προς την ιστορική τους συγκρότηση σχηματισμούς, που είναι τα έθνη-κράτη;

Και για να δούμε τα πράγματα πιο αναλυτικά. Τι είναι «εθνικός» πολιτισμός; Μια ταυτολογική απάντηση είναι ότι «εθνικός» πολιτισμός είναι ο πολιτισμός μιας εθνικής οντότητας. Πριν όμως εξετάσουμε τι είναι αυτή η εθνική οντότητα, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε όταν λέμε «πολιτισμός». Ο όρος «πολιτισμός» νοείται συνήθως ως ένα εποικοδομήμα που αντανakλά τις κοινωνικές και οικονομικές δομές και πολύ συχνά περιορίζεται στα μεγάλα επιτεύγματα μιας κοινωνίας, στα αποτελέσματα δηλαδή και όχι στους μηχανισμούς και τις διαδικασίες παραγωγής, βίωσης και αναπαραγωγής φαινομένων που συνδέονται, με τη βιώσιμη συλλογική εμπειρία των υποκειμένων και συνεπώς δεν έχουν να κάνουν μόνο με τα «πολιτιστικά αγαθά», αλλά με ένα συνολικό πλέγμα νοοτροπιών, αξιών, συμπεριφορών και πρακτικών που αφορούν και τη λειτουργία των ιδεών των υποδομών ενός κοινωνικού σχηματισμού για παράδειγμα η οικονομική λογική, η οικονομική συμπεριφορά, δεν είναι κάτι που εντάσσεται στη σφαίρα της οικονομίας μόνο, αλλά αφορά τον ίδιο τον πολιτισμό μιας κοινωνίας. Υπ' αυτή την έννοια η ίδια η οικονομία μπορεί να χαρακτηριστεί στοιχείο πολιτισμού(1). Αν λοιπόν εγκαταλείψουμε την εργαλειακή και επιφανειακή αντίληψη που θεωρεί τον πολιτισμό ως ένα ξεχωριστό κομμάτι που κολλάει πάνω στις υποδομές, όπως και την αντίληψη που θέλει τον πολιτισμό ως το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπινου με την έννοια των ανωτέρων και θαυμαστών κατακτήσεων, και υιοθετήσουμε την άποψη ότι ο πολιτισμός όχι απλώς τελεί σε μια οργανική διαλεκτική σχέση με τις υποδομές αλλά και τις εμπεριέχει, αν τον δούμε ως ολικό φαινόμενο, τότε μαζί με την κατάργηση των αξιολογικών προσεγγίσεων και την υπέρβαση του εθνοκεντρισμού της εξελικτικής θεωρίας που κατατάσσει κάθε διαφορετικό από τα δυτικά πρότυπα πολιτισμό στις κατώτερες κλίμακες της πολιτιστικής εξέλιξης, εγείρονται πολύ σοβαρά ερωτήματα για τις πραγματικές διαστάσεις της πολιτισμικής σύγκλισης για την οποία μιλάμε. Αν η όποια διαφορά εκληφθεί ως απόκλιση, τι θα σημαίνει αυτό για τις περιφερειακές, λιγότερο ανεπτυγμένες (και λιγότερο πολιτισμένες;) χώρες. Και για να 'ρθουμε στα δικά μας, τι θα σημαίνει αυτό για την Ελλάδα και τον ελληνικό πολιτισμό;

Είναι ένα ερώτημα που μας φέρνει στο πρώτο συνθετικό του όρου με τον οποίο ξεκινήσαμε: «εθνικός πολιτισμός». Ο ελληνικός πολιτισμός, ο πολιτισμός του ελληνικού έθνους, παραπέμπει σε πολλά διαφορετικά μεταξύ τους πράγματα ανάλογα με τον τρόπο και το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται(2). Μια συχνή και πολύ προσφιλή στην κυρίαρχη ιδεολογία χρήση παραπέμπει στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό αυτό εννοούμε π.χ. όταν λέμε ότι ο σύγχρονος ευρωπαϊκός πολιτισμός θεμελιώθηκε πάνω στις βάσεις του ελληνικού πολιτισμού. Μια άλλη χρήση έχει διαχρονική διάσταση και ως εκ τούτου είναι συνήθως γενική και αόριστη, δηλαδή ανιστορική ή ψευδοϊστορική. Είναι εκείνη που στηρίζεται στην ιδέα της αδιάλειπτης συνέχειας στο χρόνο, μια ιδέα καθαρά υπερβατική. Μια τρίτη συνδέεται με προβληματισμούς γύρω από τη νεοελληνική ταυτότητα που ταλανίζουν διανοούμενους και μη τον τελευταίο αιώνα και πριν απ' αυτόν. Είναι η χρήση που παραπέμπει σε σύγχρονες ανάγκες αυτογνωσίας και αυτοπροσδιορισμού σ' έναν κόσμο που οι ταξινομικές διαδικασίες αποκτούν νέες διαστάσεις είτε νέες διαστάσεις είτε σε πεδία αντιπαράθεσων ή στα πλαίσια ενοποιήσεων.

Στους κόλπους της τελευταίας αυτής χρήσης έχει αναπτυχθεί και ο ανάλογος προβληματισμός γύρω από το λαϊκό πολιτισμό και τη σχέση του με τον επίσημο, για τη μικρή και τη μεγάλη παράδοση, όπως ονομάστηκαν από κάποιους λαογράφους και φιλολόγους(3).

Είναι γνωστή η αντιμετώπιση των λαϊκών παραδόσεων, κυρίως στα πλαίσια του Ρομαντισμού του 19^{ου} αιώνα. Καθώς αναπτύσσεται η εθνική ιδεολογία στην οποία στηρίζεται και η προσπάθεια ολοκλήρωσης του νεοελληνικού έθνους-κράτους, ο λαϊκός πολιτισμός καλείται να παίξει ένα σημαντικό ρόλο κυρίως στην κατεύθυνση της τεκμηρίωσης της συνέχειας στο χρόνο και της ενδυνάμωσης της ιδέας της ενότητας στο χώρο. Ως προς αυτή τη στοχοθεσία στάθηκε αρκετά χρήσιμη η «ιστοριογεωγραφική» σχολή, με βάση τις αρχές της οποίας τα στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού χρησιμοποιούνται επιλεκτικά σ' ένα οιονεί ιστορικό και συγκριτικό πλαίσιο για την απόδειξη της αρχικής υπόθεσης. Σ' αυτό το πλαίσιο ο λαϊκός πολιτισμός είχε αξία στο βαθμό που βοηθούσε στην ανάπτυξη μιας επιχειρηματολογίας μέγιστης εθνικής σημασίας για την εποχή.

Είναι γνωστά πράγματα αυτά, δεν θα επιμείνουμε άλλο. Να δούμε μόνο τις συνέπειές τους όσον αφορά στη μελέτη και την αντιμετώπιση του λαϊκού πολιτισμού στη συνέχεια. Όπως είναι ευνόητο η στράτευση της μελέτης στο όνομα της

αδιάσπαστης συνέχειας και ενότητας του έθνους δεν επέτρεψε την ανάπτυξη μιας πραγματικής ιστορικής προσέγγισης του λαϊκού πολιτισμού, με αποτέλεσμα ο ίδιος φορέας του, ο λαός, να φαντάζει ως υπερβατική οντότητα («ψυχή», «πνεύμα» του λαού κτλ.), γεγονός που κάθε άλλο παρά διευκολύνει τη διερεύνηση των ιστορικών όρων συγκρότησης και εξέλιξης του μέσα στο χρόνο(4). Από την άλλη μεριά η οιοονεί συγκριτική μέθοδος με την εμμονή στην ιδέα της ενότητας και ομοιογένειας καταδικάζει την ετερότητα και την πολυμορφία, αφού η σύγκριση αποσκοπεί απλά και μόνο στην απόδειξη της ομοιότητας ή καλύτερα της ταυτότητας(5). Έτσι δεν παρουσιάζεται απλά αλλά και προωθείται μια μονοδιάστατη και μονολιθική εικόνα του λαϊκού πολιτισμού στα προκρούστεια μέτρα των εθνικών πολιτικών επιδιώξεων.

Αυτή η πραγματικότητα συνεχίστηκε μέχρι και τα χρόνια μας και την φρεσκάρουμε βεβαίως τον χρόνο που διανύουμε με αφορμή τα «εθνικά προβλήματα».

Και ενώ αυτά συνέβησαν στους κόλπους του έθνους - κράτους, έρχεται ένας υπερεθνικός οργανισμός, ο οποίος ζητά την ενοποίηση σε υπερεθνικό επίπεδο, αλλά τονίζει παράλληλα την αναγκαιότητα της πολυμορφίας και της ετερότητας όχι μόνο σε σχέση με τις διάφορες εθνικές παραδόσεις αλλά και όσον αφορά τις εσωτερικές τους διαφοροποιήσεις και ανομοιογένειες. Αυτό δηλ. που τα ίδια τα έθνη - κράτη σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, άμεσα ή έμμεσα, καταδικάσαν ως επικίνδυνο, έρχεται τώρα να προστατεύσει μια υπερεθνική οντότητα.

Είναι όντως διακηρυγμένη θέση της ΕΕ ότι ο ευρωπαϊκός πολιτισμός για να επιζήσει πρέπει να στηριχτεί στην πολυμορφία των επιμέρους πολιτισμών που το συγκροτούν εξού και όλα τα προγράμματα προστασίας και ανάδειξης περιφερειακών πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών, περιθωριακών εθνοτικών ομάδων κτλ. Είναι πράγματι μια διακήρυξη, μια θέση, που προκαλεί τουλάχιστον αμηχανία στα κράτη - μέλη που αντιμετωπίζουν τη διαφορά ως κίνδυνο και ιδιαίτερα σ' εκείνα που έχουν «ανοικτές πληγές» σ' αυτό τον τομέα, όπως η Ελλάδα, την οποία αυτό που ενδιαφέρει λιγότερο αυτή τη χρονική στιγμή είναι η ανάδειξη των ετεροτήτων και η προστασία του διαφορετικού.

Τι σημαίνει άραγε αυτό το ενδιαφέρον την ΕΕ για την πολυμορφία και την ετερότητα. Κρύβεται άραγε πίσω από την ορθή βεβαίως θέση για την προστασία των ιδιαιτεροτήτων κάτι άλλο ανομολόγητο;

Εκ πρώτης όψεως διακρίνει κανείς μια αντίφαση σ' όλη αυτή την ιστορία. Απ' τη μια η αναγκαιότητα της ενοποιή-

σης και η προώθηση της ιδέας ενός κοινού πολιτισμού, μιας κοινής ταυτότητας, κι απ' την άλλη διακηρύξεις για τη σημασία της προστασίας των περιφερειακών τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Ενότητα μέσα από τη διαφορά, σύνθεση αντιθέσεων, θα απαντούσε εύκολα κανείς. Βεβαίως, αλλά στην πράξη γινόμαστε μάρτυρες μιας κατάστασης όπου κάποια πράγματα συντίθενται περισσότερο από κάποια άλλα, κάποιες ιστορικές ενότητες είναι πιο ίσες από κάποιες άλλες (ένα χτυπητό παράδειγμα η υπόθεση Ντιροζέλ).

Όλα αυτά κάνουν κάποιους «καχύποπτους» να πιστεύουν πως ο απώτερος στόχος δεν είναι όντως η στήριξη και προώθηση της πολυμορφίας και της ετερότητας αλλά η αποδυνάμωση των εθνικών στεγανών και η εξασθένιση της εσωτερικής συνοχής προς διευκόλυνση της διαμόρφωσης μιας Ευρώπης χωρίς σύνορα. Δεδομένου ότι τα πιο ισχυρά σύνορα προς το παρόν είναι τα εθνικά, γίνεται εύκολα κατανοητή η σημασία μιας τέτοιας διαδικασίας. Όμως ξανά η στήριξη των τοπικών περιφερειακών έναντι των «εθνικών» πολιτισμών δεν έρχεται και αυτή σε αντίθεση με το ζητούμενο που είναι έτσι κι αλλιώς μια κοινή χωρίς σημαντικές διαφορές ευρωπαϊκή πολιτισμική ταυτότητα; Τι τέλος πάντων συμβαίνει;

Ανεξάρτητα από τα σενάρια που μπορεί να υποθέσει κανείς θα ευχόμαστε τα πράγματα να είναι όπως εμφανίζονται στις επίσημες διακηρύξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης δηλ. να είναι πραγματική πίστη εκείνων που κινούν τα νήματα, ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα πρέπει να συγκροτηθεί στη βάση μιας σύνθεσης των διαφόρων πολιτισμών που την αποτελούν με σεβασμό στην ετερότητα, τη συγχρονική αλλά και την ιστορική. Όμως, και έτσι να έχουν τα πράγματα, μια βαθύτερη θεώρηση τους γεννά πολλά και θεμελιώδους σημασίας ερωτήματα.

Βαθύτερη θεώρηση νοούμε εκείνη που διεισδύει μέσα από τα πολιτιστικά φαινόμενα στις πολιτισμικές δομές. Αυτές οι πολιτισμικές δομές δεν επιδέχονται εύκολα συνθέσεις αθροιστικού περιεχομένου, και όταν είναι αντιτιθέμενες εύκολα προκαλούν συγκρούσεις. Τι γίνεται λοιπόν με εκείνες τις πολιτισμικές δομές που αποκλίνουν από ή αντιτίθενται στις κυρίαρχες δομές του δυτικού πολιτισμού; Ο σεβασμός τους θα σήμαινε ουσιαστικά αναίρεση της πολιτισμικής σύγκλισης και η ανάδειξή τους νάρκη στα θεμέλια της ενοποίησης. Σ' αυτή τη βάση λαϊκοί πολιτισμοί, όπως ο ελληνικός, που συγκροτήθηκε και άνθισε βασικά σε ιστορικές φάσεις κατά τις οποίες κυριάρχησαν δομές «ανατολικού» τύπου αποτελούν, αν ιδωθούν υπ' αυτό το πρίσμα, αναμφισβήτητο εμπόδιο.

Ωστόσο, δεν προσεγγίζεται υπ' αυτό το πρίσμα, και γι' αυτό δεν είναι και τόσο εμπόδιο. Η κυρίαρχη εθνική ιδεολογία και ο επίσημος λεγόμενος αστικός πολιτισμός έκαναν καλά τη δουλειά τους. Η μονιμοποίηση και η μουσειακή αντιμετώπιση της παράδοσης, η επιφανειακή και υποκριτική προσέγγιση του φολκλορισμού, έχουν άριστα προετοιμάσει το έδαφος για μια νέα περίοδο τουριστικής αξιοποίησης στο νέο διεθνή καταμερισμό εργασίας που αναθέτει στη χώρα μας το ρόλο μιας τουριστικής πλαζ.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Η Ήπειρος ως ανθρωπογεωγραφική και πολιτισμική ενότητα είναι μια διαχρονική παρουσία στον Ελλαδικό χώρο που την καθιστά περιφέρεια με έντονα ιδιαίτερο χρώμα. Παρά τις τομές και τις ρήξεις στην ιστορία αυτού του χώρου έχουν καταγραφεί ορισμένες διάρκειες οι οποίες σε συνάρτηση με φαινόμενα του ευρύτερου ιστορικού πλαισίου διαμόρφωσαν μια ιστορική δυναμική που συντηρεί και αναπαράγει αιώνες τώρα μιαν ανάλογη συνείδηση. Ο «Ηπειρωτισμός» ως αίσθηση ιδιαίτερης καταγωγής και ένταξης επιβιώνει, στις μέρες μας, ίσως εκεί πιο έντονα, ακόμα και σε χώρες μακρινές όπου έχουν διασκορπιστεί Ηπειρώτες παίρνοντας το δρόμο της μετανάστευσης.

Πρόκειται για μιαν εκδήλωση της συλλογικής συνείδησης, που παραπέμπει στην ιστορική πραγματικότητα της ανθρωπογεωγραφικής και πολιτισμικής ενιαίας οντότητας. Πράγματι, παρά τις εσωτερικές διαφοροποιήσεις και τις εναλλαγές που σημειώνονται στο ιστορικό προσκήνιο η Ήπειρος παραμένει το σημείο συλλογικής αναφοράς από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα από τους ίδιους τους ανθρώπους της όχι με τη διοικητική ή την απλή γεωγραφική έννοια αλλά με το πνεύμα μιας πολιτισμικής κοινότητας.

Πολλοί από εκείνους που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν την πραγματικότητα αυτή προσανατολίστηκαν στη γεωγραφική απομόνωση της περιοχής. Αυτή είναι μια επιφανειακή και απλουστευτική εξήγηση αφού και η ίδια η ιδέα της απομόνωσης είναι αναμφισβήτησιμη εάν υπερβαίνοντας τα μορφολογικά χαρακτηριστικά προσεγγίσουμε τις δομικές σχέσεις της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας με το ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο της, οικονομικές αλληλεξαρτήσεις, συστήματα μεταφορών και επικοινωνιών, εμπόριο, εποχιακές μετακινήσεις παραγωγικών ομάδων κτλ. Ένα απλό παράδειγμα είναι αρκετό για την υποστήριξη αυτής της θέσης. Η Πίνδος που συνήθως θεωρείται ότι χωρίζει την Ήπειρο από τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία από μια άλλη οπτική γωνία την ενώνει: κάτι τέτοιο γίνεται εύκολα αντιληπτό αν σκεφτεί

κανείς τους νομάδες κτηνοτρόφους της που ξεχειμάζουν στη Θεσσαλία και τη Μακεδονία.

Μια από τις «μεγάλες διάρκειες» στη νεότερη ιστορία της Ηπείρου είναι και το φαινόμενο της κινητικότητας ενός μέρους του πληθυσμού, κατά κύριο λόγο ανδρικού, το οποίο από μόνο του καθιστά την άποψη περί απομόνωσης προβληματική. Οι γεωμορφολογικές συνθήκες, το οικιστικό μοντέλο και η κοινωνική συγκρότηση του χώρου επιτρέπουν να μιλάμε για δυσπρόσιτους οικισμούς και «κλειστές» κοινότητες, αλλά σε καμία περίπτωση για ιστορική απομόνωση με την έννοια ότι στερούνται επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο. Υπάρχει πράγματι μια εξωτερική γεωγραφική απομάκρυνση που οφείλεται σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες (μετακίνηση πληθυσμών προς τα ορεινά λόγω της οθωμανικής κατάκτησης) και ευνοείται από τα γεωγραφικά δεδομένα (ύπαρξη οροσειρών που συγκροτούν έναν ορεινό όγκο αρκετά εκτεταμένο και κατάλληλο για δημιουργία αμυντικών οικισμών), αλλά αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί απομόνωση.

Από τη μια πλευρά λοιπόν έχουμε τη γεωγραφική απομάκρυνση και τον «κλειστό» κοινωνικό χαρακτήρα της οικιστικής μονάδας που αποτελεί τον κυρίαρχο τύπο κοινωνικής συγκρότησης, της κοινότητας του χωριού, κατά βάσιν ορεινή και αγροτοποικιμική, και από την άλλη μια σημαντική κινητικότητα μακρινών αποστάσεων η οποία έχει αφετηρία τα ταξίδια των καραβανιών, των εμπόρων και των πλανόδιων τεχνιτών (μαστόρων, ξυλογλυπτών, ζωγράφων κ.α.) και μεταγενέστερα παίρνει τη μορφή μετανάστευσης εργατικού δυναμικού. Έτσι συγκροτείται μια φαινομενικά αντιφατική πραγματικότητα, «κλειστές» τοπικές κοινότητες σε αμυντικά οικιστικά σχήματα, περιχαρακωμένες μικροκοινωνίες με έντονη εσωτερική κοινωνική συνοχή, σύνολα με αρχαϊκές κοινωνικές δομές και πειθαρχίες αλλά και ταξίδια, επικοινωνίες, επαφές με χώρες μακρινές (Ρουμανία, Αίγυπτο, Μικρασία, Αμερική, Κεντρική και Δυτική Ευρώπη κ.α.). Εδώ ακριβώς σ' αυτή την «αντίφαση» και τη διαλεκτική που παράγει κρύβονται πολλά από τα μυστικά της πολιτισμικής δυναμικής που αναπτύχθηκε ιστορικά στην Ήπειρο.

Μιλάμε για μια μεγάλη χρονική περίοδο κατά την οποία οι Ηπειρώτες, σε ομαδική κατά κανόνα βάση, έχοντας ως ορμητήρια τα χωριά τους εξορμούν σε μια μεγάλη γεωγραφική ακτίνα για να κερδίσουν το ψωμί τους ή σε πολλές περιπτώσεις να πλουτίσουν με την άσκηση συγκεκριμένων οικονομικών δραστηριοτήτων οι οποίες παρουσιάζουν και τοπικές εξειδικεύσεις. Τεχνίτες της πέτρας και του ξύλου από τα μαστοροχώρια του

Γράμμου και των Τζουμέρκων περιπλανώνται ανά την Βαλκανική και πέρα απ' αυτή κατά «μπουλούκια» χτίζοντας και διακοσμώντας δημόσια και ιδιωτικά κτίρια... Έμποροι και επαγγελματίες από το Ζαγόρι γίνονται γνωστοί σε μια μεγάλη περιφέρεια για την έντονη οικονομική τους δραστηριότητα.

Συρακιώτες και Καλαρρυτινοί καποτάδες, ασημουργοί, χρυσοχόοι και ραφτάδες δημιουργούν μια μεγάλη παράδοση της οποίας η φήμη φτάνει και στη Δυτική Ευρώπη. Βλάχοι αγωγιάτες οργάνουν κυριολεκτικά τη Βαλκανική με τα γνωστά καραβάνια ασκώντας το μεταγωγικό εμπόριο από το οποίο προκύπτουν αργότερα μεγάλοι εμπορικοί οίκοι και αναδεικνύονται μια πλειάδα εθνικών ευεργετών. Και βεβαίως πριν αναπτυχθεί αυτή η επαγγελματική και εμπορική κινητικότητα υπάρχει εκείνη των νομάδων κτηνοτρόφων, Βλάχων και Σαρακατσάνων, που συνιστά έναν πανάρχαιο τρόπο ζωής προσαρμοσμένο στις γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής. Αυτοί είναι και οι πρώτοι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές καθώς κινούνται δύο φορές το χρόνο από τα ορεινά στα πεδινά και τα παράλια.

Φυσικά όλες οι άλλες δραστηριότητες προκύπτουν μέσ' από την αγροτοποικιμική ιστορική στιγμή δημογραφικής στενότητας και οικονομικού αδιεξόδου που υπαγορεύουν την έξοδο και την τεχνική ειδίκευση για τη βιωσιμότητα της εστιακής ομάδας και της ίδιας της κοινότητας.

Μια οικονομία που στηρίζεται στο συνδυασμό της γεωργοκτηνοτροφικής αφετηρίας με διάφορες τεχνικές ή άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες χαρακτηρίζει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα την ενδοχώρα της Ηπείρου. Είναι μια κατάσταση που δέχεται το τελειωτικό πλήγμα ουσιαστικά στον τελευταίο πόλεμο και τα όσα επακολούθησαν κατά τη διαδικασία της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης και αστικοποίησης. Ωστόσο είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι στα πλαίσια του κοινωνικού μετασχηματισμού που γνωρίζει η ελληνική κοινωνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο πολλές επαγγελματικές ομάδες με γεωγραφική αναφορά ειδίκευσης απλώς μεταμορφώνονται προσαρμοζόμενες στα νέα οικονομικά δεδομένα. Πίσω από πολλές σύγχρονες εργολαβικές οικοδομικές εταιρείες βρίσκονται ομάδες ατόμων από τα μαστοροχώρια του Γράμμου και των Τζουμέρκων. Η αργυροχοΐα και η χρυσοχοΐα στην αγορά των Γιαννίνων είναι σε μεγάλο βαθμό και σήμερα στα χέρια των Συρακιωτών και Καλαρρυτινών, ενώ το εμπόριο συνεχίζει να είναι η «αγαπημένη» απασχόληση των Ζαγορισίων και των Βλάχων.

Αγροτική ενδοχώρα όμως δεν νοείται παρά σε σχέση με την παρουσία πόλεων, των εμποροβιοτεχνικών και διοικητικών εκείνων κέντρων που αναπτύσσουν σταδιακά μορφές αστικού βίου. Από την οθωμανική περίοδο η οργάνωση του χώρου βασίζεται σ' ένα σύστημα ιεράρχησης τέτοιων κέντρων γύρω από τα οποία οργανώνεται ο αγροτικός κόσμος. Πρόκειται για μεγάλες πληθυσμιακές οντότητες σε καίρια σημεία του συστήματος μεταφορών, επικοινωνιών, εμπορίου και διοίκησης όπου αναπτύσσονται και ιδιαίτερες μορφές κοινωνικής ζωής και πολιτισμού οι οποίες τις διαφοροποιούν από τον αγροτικό πληθυσμό. Είναι χώροι όπου αναπτύσσεται και εξελίσσεται ο θεσμός του παζαριού που συνδυάζει την εμπορική συναλλαγή με την κοινωνική συνεύρεση και τη διαπολιτισμική επικοινωνία. Σε κάθε παζάρι συρρέουν άνθρωποι και προϊόντα από την περιφέρεια επιρροής του με βασικό στόχο την ανταλλαγή, που όμως συνεπάγεται ένα γενικότερο πολιτισμικό αντάμωμα σαν εκείνο που περιγράφουν πολλοί συγγραφείς για τα παζάρια των Γιαννίνων, της Κόνιτσας, της Κορυτσάς κ.ά. Η ίδια η οικιστική δομή τους επηρεάζεται σημαντικά απ' αυτή τη λειτουργία. Το παζάρι είναι συνήθως το κέντρο ζωής της πόλης, χώρος έντονης κοινωνικής κίνησης που συμβάλλει και στη δόμηση του υπόλοιπου οικισμού αφού η οικονομική διαφοροποίηση που συντελείται στη βάση των λειτουργιών του παράγει και μια κοινωνική διαστρωμάτωση η οποία μαζί με τις συνολικές κοινωνικές δομές αντικατοπτρίζει και στο δομημένο χώρο. Φαινόμενο άρρηκτα δεμένο με την εμποροβιοτεχνική δραστηριότητα και το παζάρι της πόλης είναι και οι επαγγελματικές συσσωματώσεις, γνωστές ως συντεχνίες.

Αυτές δεν είναι απλά ομάδες οικονομικών συμφερόντων αλλά βασικοί παρά-

Στιγμιότυπο από την ομιλία του κ. Νιτσιάκου

γοντες της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής της πόλης. Είναι μια ιστορία που έχει σφραγίσει το προβιομηχανικό αστικό κέντρο. Στα Γιάννινα, σημαντική πόλη αυτής της κατηγορίας, το σωζόμενο και διατηρητέο «ιστορικό κέντρο», η παλιά αγορά, είναι αδιάψευστος μάρτυρας αυτού του παρελθόντος.

Αγροτοποιομενικοί ορεινοί κατά βάσιν λοιπόν πληθυσμιακοί πυρήνες με χαρακτηριστικά αυτοτελών κοινοτήτων οργανώνονται τόσο διοικητικά όσο και οικονομικά σε μίαν ακτίνα γύρω από ορισμένα εμποροβιοτεχνικά και διοικητικά κέντρα δημιουργώντας το φαινόμενο του «αγροτο-αστικού συνεχούς» ενός συστήματος αλληλοτροφοδότησης και αλληλοεπηρεασμού μεταξύ των πόλεων και της αγροτικής ενδοχώρας. Κι όλο αυτό το σύστημα, όπως ήδη τονίστηκε, δεν είναι απομονωμένο αλλά αντίθετα τονώνεται από τις σχέσεις και τις διασυνδέσεις του σε μια μεγάλη γεωγραφική κλίμακα.

Μιλάμε για μια διατοπική και υπεροπτική επικοινωνία, μια ιστορική διαλεκτική που προωθεί τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνία κι τον πολιτισμό της περιοχής. Το σημαντικό στοιχείο σ' αυτήν την υπόθεση όμως είναι ο τρόπος με τον οποίο συνδιαλέγεται η τοπική κοινωνία με τα κέντρα επιρροής έξω από αυτήν. Ό,τι προέρχεται από εκεί, κοντά ή μακριά, κοσκινίζεται, προσαρμόζεται και μεταπλάθεται με τα κριτήρια του τοπικού πολιτισμού. Οι λαϊκοί δημιουργοί ξέρουν να φέρνουν στα μέτρα της παράδοσης της οποίας είναι φορείς κάθε είδους εισαγωγές και παραγγελίες. Το Ζαγόρι, το Μέτσοβο, τα χωριά της Κόνιτσας, το Συράκο, οι Καλαρρύτες είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα ακμής του λαϊκού πολιτισμού του ορεινού χώρου και αποτελούν προϊόντα μιας τέτοιας δυναμικής.

Το Ζαγόρι, ένα σύμπλεγμα από 46 χωριά βορειοανατολικά των Γιαννίνων πίσω

από το Μιτσικέλι [Za+gora (σλαυ.) = πέρα απ' το όρος] είναι πασίγνωστο για τους μοναδικούς παραδοσιακούς οικισμούς, το ιδιαίτερο κάλους φυσικό του περιβάλλον και βέβαια ιστορική αίγλη που του προσπόρισαν τόσο τα πρόνοια αυτονομίας και αυτοδιοίκησης κατά την οθωμανική περίοδο όσο και ο πλούτος που εισέρρεε από τα ταξίδια των εμπόρων και τα εμβάσματα των ξενιτεμένων γενικά. Όσον αφορά την πληθυσμιακή σύνθεση στο Ζαγόρι πλην των Ζαγορισίων έχουν κατοικήσει ιστορικά (αλλά βρίσκονται και σήμερα), και άλλες ομάδες, όπως οι Βλάχοι που είναι εγκαταστημένοι κυρίως στο Ανατολικό Ζαγόρι (Βλαχοζάγορο) σε αμιγή δικά τους χωριά, οι Σαρακατσάνοι που τώρα είναι εγκαταστημένοι σε χωριά ενώ παλιότερα είχαν τις στάνες τους κατά τσελιγκάτα έξω από οικισμούς στους αλπικούς βοσκοτόπους, οι Σουλιώτες (από τη Λάκκα Σούλι), που ήρθαν στο Ζαγόρι αρχικά ως πολεμιστές και χουσεμκιάρηδες και με το χρόνο αφομοιώθηκαν και βεβαίως οι Γύφτοι που ζούσαν στα περιθώρια της κοινωνίας κι στις παρυφές των οικισμών ασκώντας τεχνικές λειτουργίες (σιδηρουργία, καλαθοπλεκτική κτλ.) ενώ παράλληλα οι ίδιοι ήσαν που συγκροτούσαν τις μουσικές κομπανίες με τις οποίες διασκέδαζε ο κόσμος.

Λιγότερο γνωστά, εξίσου όμως ενδιαφέροντα από ιστορική και λαογραφική άποψη, τα Κατσανοχώρια καταλαμβάνουν μια μικρή ορεινή περιοχή η οποία βόρεια και ανατολικά οριοθετείται από την κορυφή Τσούκα με Ξακουστό Μοναστήρι και τον ποταμό Άραχθο αντίστοιχα, ενώ συνορεύει νότια με τα χωριά Σκλίβανη και Ξηροβούνι και δυτικά με τη δυτική πλευρά του κάμπου των Γιαννίνων. Τα χωριά που ανήκουν σ' αυτή τη μικρή ενότητα είναι το Ελληνικό (Λοζέτσι), η Αετορράχη (Κοτόρτσι), η Λάζαινα, η Κορύτιανη, τα Πλαίσια, τα Πηγάδια (Βαλτσιώρα), το Καλέντζι, η Νίστορα, η Καλλιθέα (Κοστίτσι), το Ψορτόσι και το Πάτερο. Οι κάτοικοι των χωριών αυτών καλούνται (και αυτοαποκαλούνται) Κατσάνοι. Οι Κατσάνοι όπως και οι υπόλοιποι Ηπειρώτες αναγκάστηκαν να ξενιτευτούν με διάφορους τρόπους μιας και η τοπική γεωργοκτηνοτροφική οικονομία δεν ήταν επαρκής για τη συντήρηση του πληθυσμού. Εκτός από κτίστες πολλοί Κατσάνοι διέπρεψαν τόσο στο εμπόριο όσο και στα γράμματα. Οι σχέσεις της περιοχής με τα Γιάννινα υπήρξαν ιστορικά στενές και συνεχίζουν να είναι τέτοιες και σήμερα χάρη στη γειννίαση (η απόσταση είναι μικρή). Πολλοί κάτοικοί της εργάζονται στα Γιάννινα μετακινούμενοι σε ημερήσια βάση.

Όσον αφορά τη Βόρειο Ήπειρο υπάρχουν πολλοί λόγοι να κάνουν κάποιον να

αισθανθεί παράξενα σαν κληθεί να γράψει έστω και μια γραμμή. Πάνω απ' όλα όμως επικρέμαται λόγω της συγκυρίας, και όχι μόνο φυσικά, ο κίνδυνος του συναισθηματισμού που δεν συμβιβάζεται με το ύφος του υπόλοιπου κειμένου. Δερόπολη, Χειμάρα, Άγιοι Σαράντα και τόσα άλλα ονόματα και τόποι διεγείρουν το θυμικό του κάθε Έλληνα, αλλά λένε λίγα πράγματα σε γνωστικό επίπεδο πέρα από το γεγονός της ελληνικότητας και τις ιστορικές στιγμές, τις επικές εκείνες στιγμές του «Αλβανικού πολέμου», στις οποίες παραπέμπουν. Το πιο γνωστό ίσως πολιτισμικό στοιχείο του ιστορικού αυτού τμήματος, του εκτός των ελληνικών συνόρων ελληνισμού, είναι η μουσική του. Η ένταξη αυτής της μουσικής παράδοσης στην Ηπειρωτική μουσική παράδοση είναι κάτι αυτονόητο αν υπερβεί κανείς τα τεχνητά πολιτικά σύνορα αποκαθιστώντας τις ιστορικές πολιτισμικές ενότητες. Η Βόρειος Ήπειρος αποτελεί εθνολογικά κομμάτι του ελληνισμού και ειδικότερα πολιτισμικά μίαν ενότητα με την υπόλοιπη Ήπειρο. Αυτή την ενότητα που δεν σεβάστηκαν οι εξουσίες διαφύλαξαν και υπερασπίστηκαν οι ίδιοι οι Βορειοηπειρώτες ενάντια σε πολύ αντίξοες συνθήκες, απόδειξη η διατήρηση της ελληνικής τους ταυτότητας και συνείδησης.

Τα Γιάννινα, τέλος, το «πολίδιον» των Βυζαντινών που ως την οθωμανική κατάκτηση ταυτιζόταν με το κάστρο τους, γνωρίζουν ιδιαίτερη άνθηση τότε και αναπτύσσονται σε τυπική μεταπρακτική πόλη, εμπορικό και βιοτεχνικό κέντρο με σημαντική θέση στο οθωμανικό σύστημα διοίκησης και οργάνωσης του χώρου. Όλες αυτές οι λειτουργίες τα καθιστούν και πολιτιστικό κέντρο - χωνευτήρι που δέχεται ποικίλες επιρροές αλλά και που ακτινοβολεί σε μια μεγάλη γεωγραφική κλίμακα.

Με το χρόνο το αστικό αυτό πια κέντρο μίαν ιστορική αίγλη που το προάγει στα όρια της μυθολογίας. Γίνεται ένας θρύλος. Ένας θρύλος που τροφοδοτεί αλλά και τροφοδοτείται από την υπόλοιπη Ήπειρο. Γίνεται σύμβολο μιας ταυτότητας που ευτυχώς ακόμα αντιστέκεται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Βασίλης Γ. Νιτσιάκος, Παραδοσιακές Κοινωνικές Δομές, Αθήνα: Οδυσσεάς, 1991
2. Βλ. Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος, Η Θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας, Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Σχ. Μωραΐτη), 1978, Michael Herzfeld, Ours Once More, New York: Pella, 1986.
3. Βλ. Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος, ο.π.
4. Βλ. Ντάτση Ευαγγελή, «Ο λαός» της Λαογραφίας. Το ιδεολογικό Περιεχόμενο», Ο Πολίτης, 108(1990).
5. Στάθης Δαμιανάκος, Παράδοση Ανταρσίας και Λαϊκός Πολιτισμός, Αθήνα: Πλέθρον, 1987.

Της Αθηνάς
Δ. Στεργίου
Δημοσιογράφου

τα ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ της ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

Έμφαση στο Κονιτσιώτικο

Η ξενιτειά ήταν και είναι ανοιχτή πληγή για την Ήπειρο γενικότερα και για τα Μαστοροχώρια ειδικότερα που έβλεπαν και βλέπουν το πιο ζωντανό κομμάτι του ανθρώπινου πλούτου τους, τους νέους τους, να ζουν σε τόπους μακρινούς, από την Αμερική μέχρι την Αυστραλία και την Ευρώπη. Ίσως βέβαια αυτός να ήταν ο μοναδικός τρόπος για να επιβιώσουν και να στηρίξουν τη γενέθλια γη, τον τόπο που μεγάλωσαν και που κάποιοι ηθελημένα ή μη τον αγνόησαν. Οι Ηπειρώτες έμαθαν να ζουν με τον πόνο των αγαπημένων προσώπων που βρίσκονταν στην ξενιτιά, αλλά και την ελπίδα και τη χαρά του γυρισμού τους. Έκφραση των συναισθημάτων τους και παρηγοριά τα τραγούδια της ξενιτειάς, τραγούδια μοναδικής αξίας που διατηρούν τον ξενιτεμένο άρρηκτα δεμένο με τον τόπο του.

Χαρά και η λύπη, το κλάμα και το γέλιο συνέθεταν τη μοίρα του τόπου που δεν ήταν δυστυχώς ικανός να θρέψει τα παιδιά του και τα οδηγούσε στην αποδημία. Άλλοι έφευγαν για χρόνια μέχρι να πλουτίσουν και να γυρίσουν οριστικά πίσω κι άλλοι για κάποιους μήνες, όπως τα μπουλούκια των μαστόρων που έφευγαν μετά τις Αποκριές και γύριζαν το Νοέμβριο για να ξεχειμωνιάσουν στο χωριό. Όπως

ηλικία προκειμένου να μάθουν την τέχνη του μάστορα. Άλλα ζευγάρια δεν προλάβαιναν να παντρευτούν. Ο πόνος της αγάπης πλημμύριζε τις καρδιές τους και γέμιζε με καημό την ψυχή τους. Ακόμη και τα Γιάννενα, την εποχή εκείνη που οι αποστάσεις ήταν τεράστιες και τα ταξίδια γίνονταν κυρίως με τα ζώα, φάνταζαν στα μάτια των ερωτευμένων ζευγαριών σαν να βρίσκονταν στην άλλη άκρη της γης. Ακούγεται παράλο-

Ο μεγάλος γλεντζές του χωριού Γιάννης Γεωργίου με τα κλαρίνα στον Ιζερό.

και να έχει, το μεγάλο κύμα της μετανάστευσης αναστάτωνα την ελληνική ύπαιθρο και ακόμη περισσότερο τις ορεινές κοινότητες της Ηπείρου, όπως τα δικά μας χωριά. Είναι ένα μικρό θαύμα το πώς η οικογένεια κατόρθωνε να επιβιώσει κάτω από αυτές τις αντίξοες συνθήκες που δημιουργούσε ο χωρισμός για την ξενιτειά.

Ο χωρισμός της μάνας από το παιδί είναι σκληρός, μα ακόμη χειρότερος ο χωρισμός του αντρόγυνου που τις περισσότερες φορές ήταν νιόπαντρο, αφού οι άντρες έφευγαν από μικρή

ηλικία προκειμένου να μάθουν την τέχνη του μάστορα. Άλλα ζευγάρια δεν προλάβαιναν να παντρευτούν. Ο πόνος της αγάπης πλημμύριζε τις καρδιές τους και γέμιζε με καημό την ψυχή τους. Ακόμη και τα Γιάννενα, την εποχή εκείνη που οι αποστάσεις ήταν τεράστιες και τα ταξίδια γίνονταν κυρίως με τα ζώα, φάνταζαν στα μάτια των ερωτευμένων ζευγαριών σαν να βρίσκονταν στην άλλη άκρη της γης. Ακούγεται παράλογο σήμερα, όμως πολλές φορές οι άντρες έλειπαν στη γέννηση των παιδιών τους και τα έβλεπαν όταν αυτά είχαν πλέον μεγαλώσει. Η σύζυγος ζούσε μέσα στη θλίψη, αφού αποχωριζόταν τον αγαπημένο της για μέρη μακρινά με χιλιάδες πειρασμούς να τον πολιορκούν. Μοναδική παρηγοριά και των δύο η αναμονή του γυρισμού και η χαρά της αντάμωσης.

Ο χωρισμός (Καθιστικό)

Ο χωρισμός είναι κακός
και το «'χε γεια» είναι ζάλη
και το «καλώς ωρίσεται»
είναι χαρά μεγάλη.

Ο πλάτανος θέλει νερό
κι η λεύκα θέλει αγέρα,
και το κορίτσι φίλημα,
ώσπου να δώσει η μέρα.

Γλυκοχαράζουν τ'αϊ βουνά
κι οι όμορφες κοιμούνται
και τα καημένα τα παιδιά
στα ξένα τυραννιούνται.

Τί να την κάνω μια καρδιά,
ήθελα να 'χω κι άλλη,
τη μια να έχω για σεβντά,
την άλλη για το χάλι.

Τα ντέρτια μου, τα πάθια μου,
κάνεις να μην τα πάθει,
ούτε καράβι στο γιαλό,
ούτε πουλί στ' αγκάθι.

Ανάθεμα τη μάνα σου
και τη δική μου αντάμα,
που δε μας αρραβώνιασαν
να περπατούμ' αντάμα.

Όλα τα μάτια, μάτια μου,
είναι και κάτι μάτια,
που σου ραγίζουν την καρδιά
στην κάνουνε κομμάτια.

Τράβα νησιώτη τα κουπιά
και μην τα φέρεις γύρα,
να πάμε στην Τραμπάτοβα
και στην Αγιά Σωτήρα.

Ανάθεμα τα Γιάννενα
πόχουν πολλά σοκάκια,
και παραθύρια με γυαλιά
που τρέχουν τα φαρμάκια.

Γιατί, φεγγάρι μου, γιατί
δε φέγγεις και για εμένα,
που βροίσκομαι στην ξενιτιά
με μάτια δακρυσμένα.

Γιατί, φεγγάρι μου, γιατί,
τι πας να βασιλέψεις;
Μ' ένα μ' αφήνεις σκοτεινά
και πας αλλού να φέξεις. (1)

Η ζωή στην ξενιτειά είναι κάτι παραπάνω από δύσκολη. Ο ξενιτεμένος, χωρίς μάνα και χωρίς σύζυγο, μακριά από φίλους και συγγενείς, είναι αναγκασμένος να αντιμετωπίζει τα προβλήματα του μόνος του. Η νοσταλγία για την πατρίδα είναι μεγάλη. Του λείπουν τα αγαπημένα πρόσωπα, τα παιδιά και η γυναίκα του. Όταν ο πόνος ξεχειλίζει τραγουδά:

Τραγούδι

Πασχαλινό γλέντι στον Άγιο Δημήτριο.

Εμένα που με βλέπετε (Καθιστικό)

Εμένα που με βλέπετε
και γλυκοκουβεντιάζω
εγώ έχω ντέρτι στην καρδιά
και ζάλη στο κεφάλι,
του καραβιού τα σίδερα
να ρίξεις δεν τα βγάζεις.

Τον άνθρωπο το μερακλή
κάτσε κουβέντιασέ τον,
πές του τραγούδια θλιβερά
και παρηγόρησέ τον.

Χωρίζει η μάνα το παιδί
και το παιδί τη μάνα,
χωρίζεται τ' αντρόγυνο
το πολυαγαπημένο.

Κι εκεί που ξεχωρίζονται
χορτάρι δε φυτρώνει,
βγαίνει λουλούδι κίτρινο
κι αυτό μαραγκιασμένο.

Στα μάρμαρα, στα μάρμαρα
βγήκα να σεργιανήσω,
βγήκα να δω τις όμορφες
και πίσω να γυρίσω.

Θιαμαίνομαι τον ουρανό
που στέκει δίχως στύλο,
θιαμαίνομαι τις όμορφες
που δε με πιάνουν φίλο.

Όσα φτερά και κόκαλα
έχει νη μαύρη κότα,

τόσες φορές σε φίλησα
'πό πίσω από την πόρτα.

Κελαΐδησε πουλάκι μου
ν' ακούσω τη λαλιά σου
να πεταχτώ σαν πέροδικα
να 'ρθώ στην αγκαλιά σου.

Να γίνω γης να με πατείς,
γιοφύρι να περάσεις,
να γίνω κι ασημόκουπα
να σε κερνώ να πίνεις,
εγώ να πίνω το κρασί
κι εσύ να λάμπεις μέσα.

Εγώ κρασί δεν έπινα,
ρακί για να μεθύσω,
τώρα τα πίνω και τα δυο
για ν' αλησιμονήσω.

Ο ξενιτεμένος νιώθει μόνος κι έρημος. Η ψυχολογική φόρτιση είναι μεγάλη, όμως ξέρει πολύ καλά πως πρέπει ν' αντέξει για το καλό των δικών του ανθρώπων, που περιμένουν από αυτόν ένα καλύτερο μέλλον. Κάποιες φορές ο νόστος τον κάνει να λυγίσει.

Τί έχεις λεβέντη μου

Του ξένου δώσ' του ξενιτιά
κι αρρώστια μην του δίνεις,
η αρρώστια θέλει στρώματα,
θέλει προσκεφαλάδια,
θέλει γυναίκα στο πλευρό,
μανούλα στο κεφάλι.

Τ' έχεις, λεβέντη μ', και βογγάς
και βαριαναστενάξεις;
μήνα κεφάλι σε πονεί,
μήνα καρδιά σε σφάζει;

Ούδε κεφάλι με πονεί,
μήνα καρδιά με σφάζει,
μον' το 'χω που χωρίζομαι
από τους εδικούς μου.

Οι γυναίκες μένουν πίσω και χάρη στη δική τους προσπάθεια μένει ενωμένη η οικογένεια. Μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους και περιμένουν σαν άλλες Πηνελόπες τους άντρες ή τα παιδιά τους να γυρίσουν από τα ξένα. Τα τραγούδια είναι σίγουρα ο καλύτερος τρόπος όχι μόνο για να διασκεδάσουν τη θλίψη τους, αλλά και για να θυμηθούν τους αγαπημένους τους. Η ανώνυμη μάνα και η σύζυγος είναι οι δημιουργοί των τραγουδιών αυτών που αποτελούν ίσως το σημαντικότερο θεματολογικό είδος των δημοτικών τραγουδιών.

Τον άμμο - ν'άμμο (Ασημοχωρίτικο τραγούδι του τραπεζιού)

Τον άμμο - ν'άμμο πήγαινα
τη θάλασσα ν' αγνάντευα.
Θάλασσα, πικροθάλασσα
τί μου 'κανες τον άντρα μου,
τί μου 'κανες τον άντρα μου
το φως μου και τα μάτια μου.

Τον άντρα σου, ν' η μαύρη εγώ,
τον άντρα σου τον έπνιξα,
τον άντρα σου τον έπνιξα
και στα βαθιά τον έριξα.

Το που να βρω, ν' η μαύρη εγώ,
το πού να βρω κολυμπητή,
το πού να βρω κολυμπητή
να κολυμπάει σαν το παπί,
να πάει να βρει τον άντρα μου,
το φως μου και τα μάτια μου.

Σ' ένα βαπόρι μπήκαμε
στην Νέα Υόρκη βγήκαμε
κι εκεί τα συζητήσαμε.
Μέσα στην ωραία πόλη
κει θα μαζευτούμε όλοι.

Σημειώσεις

1. Παλιό ασημοχωρίτικο τραγούδι τραγουδημένο σε κασέτα γραμμένη στις 30/11/1986 από την Αλεξάνδρα Στεργίου.

Βιβλιογραφία

«Κονιτσιώτικα», Χαραλ. Ρεμπέλης, εκδόσεις Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών.

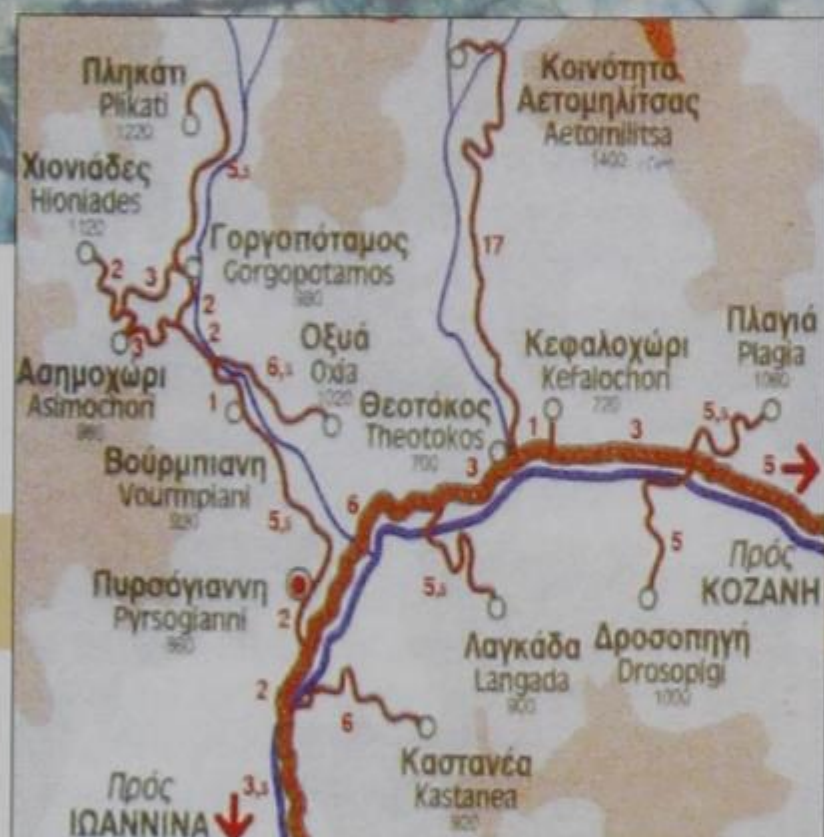
«Ήθη και Έθιμα στο χωριό Ασημοχώρι Κονιτσας», Αριστομένης Γ. Γεωργιάκης, Ιωάννινα 1989.

«Η Ξενιτιά και το Δημοτικό Τραγούδι», Αλέξανδρος Μαρμόπουλος, περιοδικό «Ηπειρωτική Εταιρεία».

Συνεχίζεται

τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας

Ένα μακρύ οδοιπορικό στην Ιστορία, τις ομορφιές και τους πόνους των Μαστοροχωριών της Κόνιτσας, βασισμένο στο βιβλίο του πρωτ. Διονυσίου Τάτση: «Γνωριμία με την επαρχία Κονίτσης»

ΚΑΣΤΑΝΕΑ

Επιμέλεια: Δημ. Γ. Γεωργάκη. Φωτογραφίες: Μιχ. Κυρζίδη, Αναστασίας Νούτση

Πανέμορφη νύμφη η Καστάνιανη. Νεράιδα της ακροποταμιάς που, όπως είναι ακουμπισμένη στην καταπράσινη αγκαλιά της Γύφτισσας, μοιάζει να παρακολουθεί εκστατική το αέναο τραγούδι του Σαραντάπορου. Γαλήνια και ειρηνική σε χρόνους ανθηρούς, δυναμική και ακλόνητη σε καιρούς χαλεπούς συνεχίζει με την ορμή του ποταμού το ταξίδι της μέσα στο χρόνο.

Με χαρά μας υποδέχονται οι Καστανιανίτες στο Αμελικό. Μας κερνούν και είναι πρόθυμοι να μας δώσουν κάθε πληροφορία για το οδοιπορικό μας. Καθόμαστε στα τραπεζάκια της λιθόστρωτης πλατείας και απολαμβάνουμε την κουβέντα τους, αλλά κι ένα χωριό που σφύζει από καλοκαιρινή ζωή.

Πάνω από 300 οι επισκέπτες του καλοκαιριού. Σε μέρες γιορτινές φτάνουν

Ακόμη μια αποστολή στα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Αυτή τη φορά στη μαγευτική Καστανέα (παλ. Καστάνιανη). Στο χωριό με τα ωραία σπίτια, τα γραφικά σοκάκια, τα ψηλά πλατάνια, τα τοξωτά γεφύρια, τους ευγενικούς και φιλόξενους κατοίκους.

και τους 500. Καστανιανίτες που αφιερώνουν τις διακοπές τους στη γενέτειρα. Πουλιά της ξενιτειάς που σπεύδουν για να πάρουν ζωή και να δώσουν ζωντάνια στον τόπο τους.

Οι μόνιμοι κάτοικοι δεν ξεπερνούν σήμερα τους 50. (Στην Κατοχή ήταν πάνω από 800). Από αυτούς οι περισσότεροι είναι συνταξιούχοι. Οι ασχολίες τους είναι οι κήποι τους, οι μπαξέδες τους, αλλά και το ίδιο τους το χωριό. Νοιάζονται και φροντίζουν για το κάθε τι που το αφορά. Υπάρχουν όμως και αρκετοί, οι νεότεροι βέβαια, που ασχολούνται με τις παραδοσιακές τέχνες (π.χ. χτίστες), οι οποίοι πηγαινοέρχονται στα Γιάννενα, όπως και κάποιοι που ασχολούνται με την κτηνοτροφία. Η Καστανέα διαθέτει μια καλή κτηνοτροφική μονάδα με αγελάδες.

Οι Καστανιανίτες έχουν δύο πολιτιστικούς φορείς οι οποίοι προσφέρουν πολύ μεγάλες υπηρεσίες στο χωριό. Στην Αθήνα έχουν την Αδελφότητα Καστανιανιτών και στην Καστανέα τον Προοδευτικό

κάνουν ελκυστική και ευχάριστη την ατμόσφαιρα για όλους. Οι Καστανιανίτες είναι από τη φύση τους καλλιτέχνες και μουσικόφιλοι.

Στο κέντρο του χωριού λειτουργούν τρία φιλόξενα καφενεία, από τα οποία το μεν ένα εκτελεί και χρέη εστιατορίου, το άλλο είναι και παντοπωλείο. Υπάρχει επίσης ένας μικρός ξενώνας (2 δωματίων), ενώ ετοιμάζεται από το Δήμο μεγαλύτερος (4 δωματίων και εστιατόριο). Τηλέφωνο για πληροφορίες: 0655 31 116, κος Σωτηρίου.

Κείμενο Δημ. Γ. Γεωργάκη

Τοπογραφικά και ιστορικά στοιχεία

Την Καστανέα τη χωρίζουν δύο ρέματα σε τρεις μαχαλάδες, τη Ράχη, τη Μεσαριά και τη Γκαλίνα. Είναι από τα χωριά της επαρχίας που διατηρούν ακόμη το παραδοσιακό τους χρώμα. Τα σπίτια είναι λιθόκτιστα διώροφα και όλα έχουν αυλή. Είναι περιποιημένα και η εξωτερική τους εμφάνιση προκαλεί το θαυμασμό στον επισκέπτη. Στα δωμάτια υπάρχουν τζάκια με ποικίλες

παραστάσεις ή διάφορα ζώα, όπως ελάφια, ζαρκάδια κ.ά. Είναι πραγματικά κομψοτεχνήματα και μαρτυρούν μεγάλη δεξιοτεχνία. Στην εξώπορτα, δεξιά και αριστερά, υπάρχουν πεζούλια που τα βράδια συγκεντρώνονταν κυρίως οι γυναίκες και κουβεντιάζαν. Πολλές είχαν τη ρόκα και έγνεθαν. Σε μερικά σπίτια υπάρχουν ακόμα πέτρινοι χει-

ρόμυλοι, τους οποίους χρησιμοποιούσαν σε δύσκολες ώρες, όταν δεν μπορούσαν να πάνε στους μύλους να αλέσουν.¹ Οι δρόμοι του χωριού είναι στενά σοκάκια με καλντερίμια και πλαϊνές ξερολιθιές και όπου χρειάζεται έχουν καλλίγραμμα καμπυλωτά γεφυράκια.²

Το φυσικό τοπίο της Καστανιανής είναι ιδιαίτερα όμορφο. Αμέτρητα είναι τα πλατάνια, οι καρυδιές και τα παντός είδους οπωροφόρα. Πάνω από το χωριό αρχίζει το πυκνό δάσος με λυγερόκορμα έλατα, βαθύσκιες οξιές, ιτιές, κέδρα, πεύ-

Το κοινοτικό γραφείο, το ιατρείο στο ισόγειο, ξενώνας και καφενείο στον όροφο.

και Πολιτιστικό Σύλλογο «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ». Μέσα από τους δύο αυτούς φορείς, εκτός από τα σημαντικά έργα που έχουν κάνει στο χωριό (τον ξενώνα, το λαογραφικό μουσείο κ.α.), κάνουν και πολύ ενδιαφέρουσες πολιτιστικές εκδηλώσεις τα καλοκαίρια, όπως πανηγύρια, μουσικοχορευτικές και θεατρικές παραστάσεις, νεανικές γιορτές, ομιλίες κ.α., μέσα από τις οποίες δημιουργούν ενδιαφέροντα στους νέους και τους δένουν με τον τόπο και τις παραδόσεις τους. Παράλληλα δίνουν ζωντάνια στο χωριό και

Το πέτρινο γεφυράκι που συνδέει τη Μεσαριά με τη Ράχη

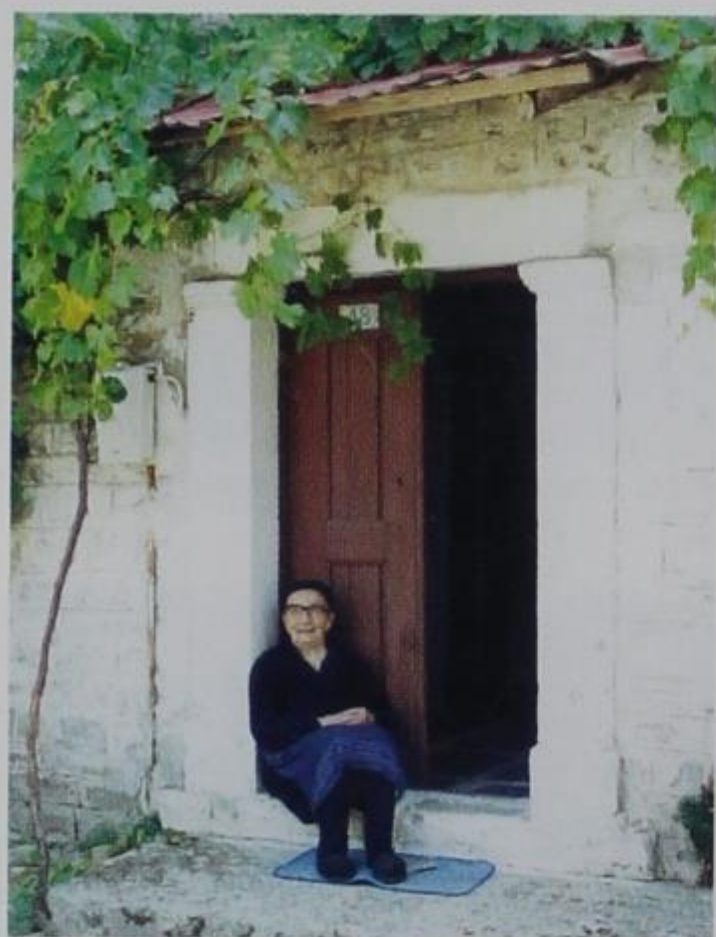
Γραφικό δρομάκι στη Μεσαριά

Η κεντρική εκκλησία, Άγιος Νικόλαος

Η κυρα-Ελένη με την υποδειγματική φιλοξενία της

Ανηφορία στη Ράχη

κα, γάβρους, κουτσουπιές και πολλά άλλα. Νοτιοδυτικά απλώνονται μικροχώραφα που άλλοτε καλλιεργούνταν.³ Όλα αυτά συνθέτουν έναν πίνακα απίστευτης ομορφιάς και μαγείας.

Οι πρώτοι οικισμοί του χωριού βρίσκονταν σε άλλες τοποθεσίες, νοτιοδυτικά, κοντά στο Σαραντάπορο. Δυστυχώς δεν υπάρχουν ιστορικές μαρτυρίες.

Οι ασχολίες των κατοίκων παλιότερα ήταν η πτηνοτροφία, η υλοτομία, η γεωργία, η κτηνοτροφία κ.α. Από τα παλιά όμως χρόνια ένα μέρος των ανδρών ξενιτευόταν στη Βαλκανική, όπου εργάζονταν ως οικοδόμοι. Μετά την Τουρκοκρατία άρχισαν τα ταξίδια προς την Αμερική, γεγονός που βελτίωσε την οικονομική κατάσταση των Καστανιανιτών και άρχισαν να χτίζουν τα εντυπωσιακά σπίτια τους. Παράλληλα πολλοί χρηματοδοτούν και ενθαρρύνουν προσπάθειες εξωραϊσμού του χωριού. Έτσι χτίζεται ο κεντρικός ναός του χωριού, ανακαινίζονται τα υδραγωγεία των μαχαλάδων, στήνονται γέφυρες, χτίζονται βρύσες, λιθοστρώνονται οι δρόμοι κ.α.⁴

Οι κάτοικοι της Καστάνιανης διακρίθηκαν για τη φιλοπατρία τους κι έλαβαν αυθόρμητα μέρος στον πόλεμο 1912-13 για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού μαζί με τους Κερασοβίτες και τους Φουρκιώτες, όπως και στους επόμενους πολέμους. Η Καστάνιανη δεινοπάθησε στα χρόνια της Ιταλογερμανικής Κατοχής και αργότερα στον Εμφύλιο πόλεμο.⁵

Η κεντρική βρύση

Ο Άγιος Κοσμάς στην Καστάνιανη

Το ευφραδές και πειστικό κήρυγμα του Αγίου Κοσμά στην Καστάνιανη είχε θαυμαστά αποτελέσματα. Ίδρυσε σχολείο και εξασφάλισε την απρόσκοπτη λειτουργία του με την εκποίηση κάθε περιττού πράγματος. Ειδικότερα οι γυναίκες του χωριού συγκινήθηκαν από τα λόγια του Αγίου Κοσμά για περιστολή της πολυτέλειας και όλες μαζί πούλησαν ό,τι πολύτιμο είχαν (χρυσό, αργυρό, μεταξωτό) για τον καλλωπισμό τους και το ποσό που συγκέντρωσαν το τόκισαν για να εξασφαλίσουν ένα μόνιμο έσοδο για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του σχολείου.

(Ιωάννη Λαμπρίδη, Ηπειρωτικά αγαθοεργήματα, Ιωάννινα 1971, μέρος Α', σελ. 115-116).

Τα γραφικά εξωκκλήσια

Τον παλιό καιρό ο καθένας θεωρούσε ιερό του χρέος να χτίσει μια εκκλησία. Ο συναγωνισμός έσπρωξε τους προγόνους μας να μην αφήσουν ράχη και ραχούλα, κορυφή και βουνοπλαγιά χωρίς εξωκκλήσι. Η Καστάνιανη έχει 17 εξωκκλήσια που το καθένα έχει την ξεχωριστή του ιστορία.

(Χρήστου Ν. Γκάσιου, Ιστορία της Καστάνιανης Κόνιτσης, Ιωάννινα 1971, σελ. 102-103)

Ευχαριστούμε τον Νίκο Κατσαρό για τις πληροφορίες, καθώς και όλους όσους μας βοήθησαν στο οδοιπορικό μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Χρήστου Ν. Γκάσιου, Ιστορία της Καστάνιανης Κόνιτσης, Ιωάννινα 1971, σελ. 152.

2 Σωτηρίου Νταρίλλη, Το χωριό μου Καστάνιανη Κόνιτσης, στο ετήσιο περ. Ήπειρος 1987, σελ. 46.

3 Ο.π.

4 Άποψη του χωριού Καστάνιανη, στο περ. Κόνιτσα, τ. 2/1962, εσώφυλλο και σελ. 21.

5 Σωτηρίου Νταρίλλη, ό.π., σελ. 50.

Στα τραπεζάκια της λιθόστρωτης πλατείας του Αμελικού. Οι Καστανιανίτες μας υποδέχονται και μας περιβάλλουν με πολύ αγάπη

Σοκάκι δίπλα στην εκκλησία

ΠΕΤΡΙΝΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ

Λένε πως οι Κονιτσιώτες μαστόροι, από τη λάκκα του Σαραντάπορου, χτίσανε τον κόσμο όλον, αλλά και τον... γεφύρωσαν! Όταν μάλιστα χρειάστηκε, και παρά τη φτώχεια τους, κατάφεραν να ζεύξουν, και σ' αυτή, τη δύσκολη πατρίδα τους, τα ποτάμια, τους λάκκους, τον ίδιο το Σαραντάπορο...

Έχουμε καταγράψει στην περιοχή, και καταχωρήσει στο Α.Γ.Η. (= Αρχείο Γεφυριών Ηπειρώτικων), 21 πέτρινα γεφύρια. Δυστυχώς από αυτά, σήμερα, δεν σώζονται τα έξι. Τα παρουσιάζουμε όλα, παραθέτοντας και φωτογραφίες που τώρα πια αποτελούν ντοκουμέντα*...

Του Σπύρου Ι. Μαντά.

1. Το γεφύρι της Ζέρμας.

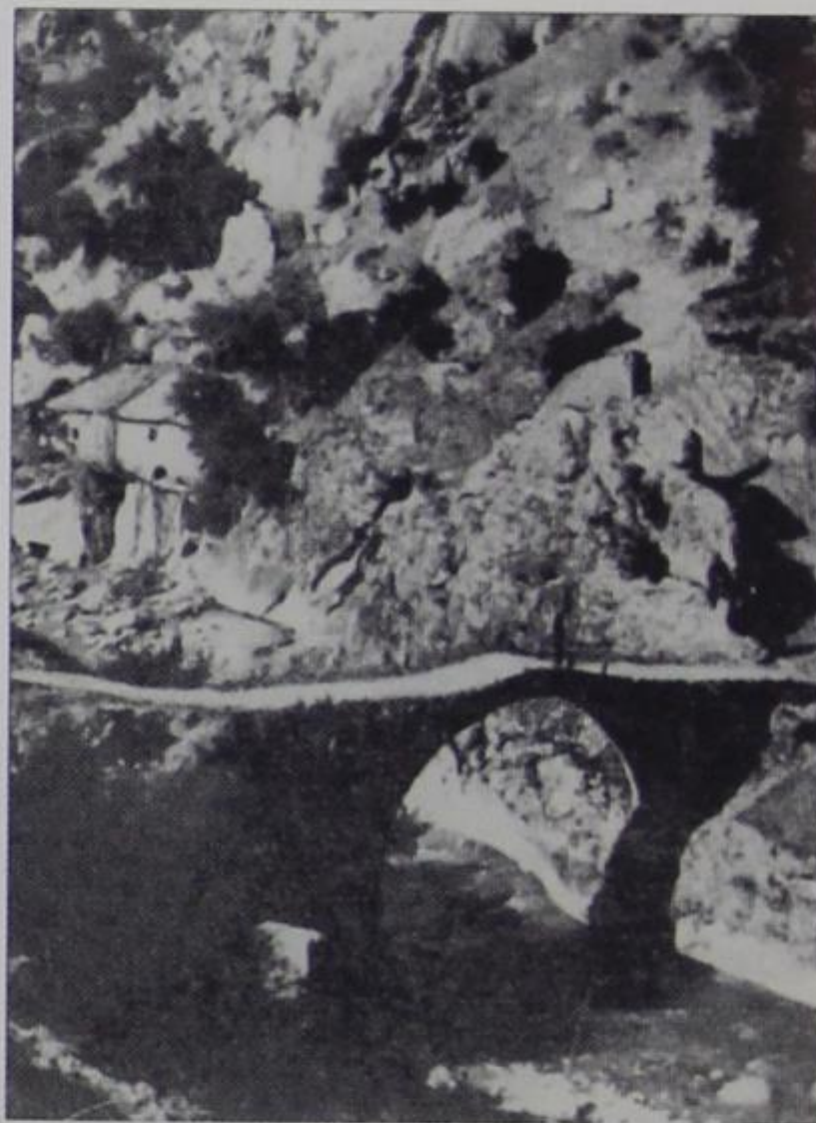
Στην αρχή του Σαραντάπορου, συναντάμε το γεφύρι της Ζέρμας ή το «Καντσιώτ'κο γιοφύρ». Έχει ονοματιστεί απ' τα δύο απέναντι χωριά Ζέρμα (Πλαγιά) και Κάντσικο (Δροσοπηγή). Έχει δύο οξυκόρυφα τόξα και μεταξύ τους μια ανακουφιστική θυρίδα. Πρέπει να κατασκευάστηκε - σύμφωνα με την παράδοση - στα μέσα του 16^{ου} αιώνα από μια μπίσα του κοντινού, κατεστραμμένου τώρα, οικισμού της Λιάσκας.

2. Το γεφύρι στο Παρασπόρι.

Το βλέπουμε φεύγοντας απ' τους Χιονιάδες για Ασημοχώρι, στα δεξιά του δρόμου, χαμηλά στο Παρασπόρι. Μονότοξο, χτίστηκε για να υπερπηδηθεί ο Αλωνίτικος λάκκος πριν από διακόσια περίπου χρόνια. Διασώζει σχετικά ο Λαμπρίδης: «... εν τη θέσει Παρασπόρι παρά την Κώμην Χιονιάδες δαπάνη του Δημητρίου Παππά Ιωάννου καταβάλόντος λ.οθ. 15...». Λένε πως το δούλεψαν μαστόροι Πυρσογιαννίτες.

3. Το Κατωγιόφυρο της Βούρμπιανης.

Στο Βουρμπιανίτικο ποτάμι, κάτω απ' το χωριό, στη θέση «Αμπέλια» και κοντά σε μύλο, υπήρχε μέχρι την εποχή του Εμφυλίου (1949), οπότε κι ανατινάχτηκε απ' τον ελληνικό στρατό, ένα εντυπωσιακό και όμορφο γεφύρι. Ήταν μονότοξο και είχε χτιστεί από τον ντόπιο Ιωάννη Τζομπάνο, στα 1872, με δωρεά που ανήλθε στις 40 οθωμαν. λίρες.

Το Κατωγιόφυρο της Βούρμπιανης, πριν ανατιναχτεί.

Το γεφύρι της Γκάλινας, με ψίκι.

Τό 'πανε Κατωγιόφυρο επειδή πιο ψηλά, στο ίδιο ποτάμι, υπήρχε άλλο πέρασμα, ξύλινο όμως.

4. Το γεφύρι του Αϊ - Μηνά

Τούτο το γεφύρι υπήρχε στην είσοδο της Πυρσόγιαννης, κοντά στο εκκλησάκι του Αϊ - Μηνά, δίπλα στον Παπαλαμπρέϊκο μύλο. Και λέμε υπήρχε, γιατί κι αυτό, δυστυχώς, έπεσε θύμα του Εμφυλίου στα 1949. Είχε κατασκευαστεί μονότοξο πάνω στο λάκκο της Σιάνιστας το 1909, με πρωτομάστορα τον Πυρσογιαννίτη Αντώνη Ματαρά. Τη δαπάνη, 900 τότε δολάρια, είχαν αναλάβει οι Πυρσογιαννίτες της Αμερικής.

5. Το γεφύρι των Μητσαίων.

Βρίσκεται μέσα στην Καστάνιανη. Το συναντάμε φεύγοντας για τη θέση «Αγία Κυριακή». Μονότοξο, χτίστηκε στο λάκκο της Ράχης στο 1845.

Το γεφύρι στο Ντερβένι. Ανατινάχτηκε στον Εμφύλιο.

6. Το γεφύρι της Ράχης.

Μονότοξο γεφύρι, επίσης στην Καστάνιανη, χτίστηκε στον ομώνυμο λάκκο το 1895, για να ενώνει τις γειτονιές Μεσαργιά και Ράχη.

7. Το γεφύρι της Γκάλινας.

Τρίτο γεφύρι μέσα στην Καστάνιανη. Χτίστηκε στα 1936, στο λάκκο Ντρομάκο, για να επικοινωνούν οι γειτονιές Μεσαργιά και Γκάλινα. Το δούλεψε ο πρωτομάστορας από το Σκλούπο των Τζουμέρκων Νικόλαος Βλάχας (1906-1965). Να σημειωθεί πως στην ίδια θέση υπήρχε από παλιά, από το 1835, άλλο γεφύρι που κατέρρευσε από θεομηνία.

8. Το γεφύρι της Μαλνίτσας.

Το γεφύρι αυτό θα το συναντήσουμε φεύγοντας από την Καστάνιανη για Λαγκάδα, στην ομώνυμη θέση. Μονότοξη κατασκευή, με πελεκημέ-

νες μία-μία τις πέτρες της, ιδιαίτερα τα καμαρολίθια, έγινε αντικείμενο θαυμασμού απ' τους Γερμανούς της Κατοχής που τη σεβάστηκαν και δεν την ανατίναξαν. Στο χτίσιμό της συμμετείχε η αφρόκρεμα τότε των μαστόρων της Καστάνιανης, όπως οι Κώστας Τζουμάκας (1884-1957), Κώστας Γκόσιος (1884-1968), Δημήτρης Ντούκας (1880-1957), Κώστας Φακούρας (1873-1959) και άλλοι.

9. Το γεφύρι στο Ντέρτι.

Γκρεμισμένο σήμερα γεφύρι, πάνω στο Σαραντάπορο, στα στενά Ντέρτι. Είχε χτιστεί στα 1874 από τον φημισμένο Πυρσογιαννίτη Κιοπρουλή Ζιώγα Φρόντζο, κατασκευαστή και του γεφυριού της Κόνιτσας.

10. Το γεφύρι στο Παλιοχώρι.

Ήταν στην ομώνυμη θέση, κάτω απ' τη Στράτσιανη, που ονομάζεται σήμερα Πύργος, στο Σαραντάπορο. Κατασκευαστής του φέρεται, στα 1872, ο πρωτομάστορας

Λάμπρος Μπέτσος ή Χαρίτος απ' την Πυρσόγιαννη. Συμμετείχαν με προσωπική εργασία όλοι οι κάτοικοι της Στράτσιανης. Σήμερα δεν σώζεται.

11. Το γεφύρι της Μαυρομπέτρας.

Κάτω απ' τη Σταρίτσιανη, σήμερα Πουρνιά, στη θέση «Μαυρομπέτρα», υπάρχει μεγάλο, μονότοξο γεφύρι - άνοιγμα καμάρας 20,50 μ! - κατασκευασμένο το 1853, είχαν πληρώσει αρκετοί τότε για να μαζευτεί το ποσό. Το κόστος κατασκευής του είχε φτάσει στα 60.000 γρόσια. Να τονιστεί εδώ, πως η σημερινή όψη του γεφυριού είναι συνέπεια επιπόλαιης παρέμβασης ανίδεων, το ολιγότερο, μηχανικών. Γιατί το γεφύρι αυτό ήταν αρχικά δίτοξο με, επιπλέον, δύο ανακουφιστικές θυρίδες. Παλιά φωτογραφία διασώζει την πρώτη του μορφή.

12. Το γεφύρι του Σελού.

Βρίσκεται λίγο πιο πάνω απ' το προηγούμενο, κοντά στην Πουρνιά, στο λάκκο που 'ρχεται από τα προσοκήπια. Φέρει την ονομασία της τοποθεσίας. Είναι μονότοξο, κατασκευασμένο στα 1871, με χρήματα των Σπ. Ξεινού, Δημ. Καφέ, Βασ. Κουτσιούκη και άλλων.

13. Το γεφύρι στο Γυφτοκάλυβο.

Είναι έξω από το Γανναδιό, στη θέση Γυφτοκάλυβο, χτισμένο όπως λέγεται στα 1910. Δυστυχώς σήμερα παρουσιάζει πολύ άσχημη εικόνα, αφού λειτουργεί σαν χώρος για τα σκουπίδια του χωριού. Κρίμα! Θα πρέπει κάτι να γίνει...

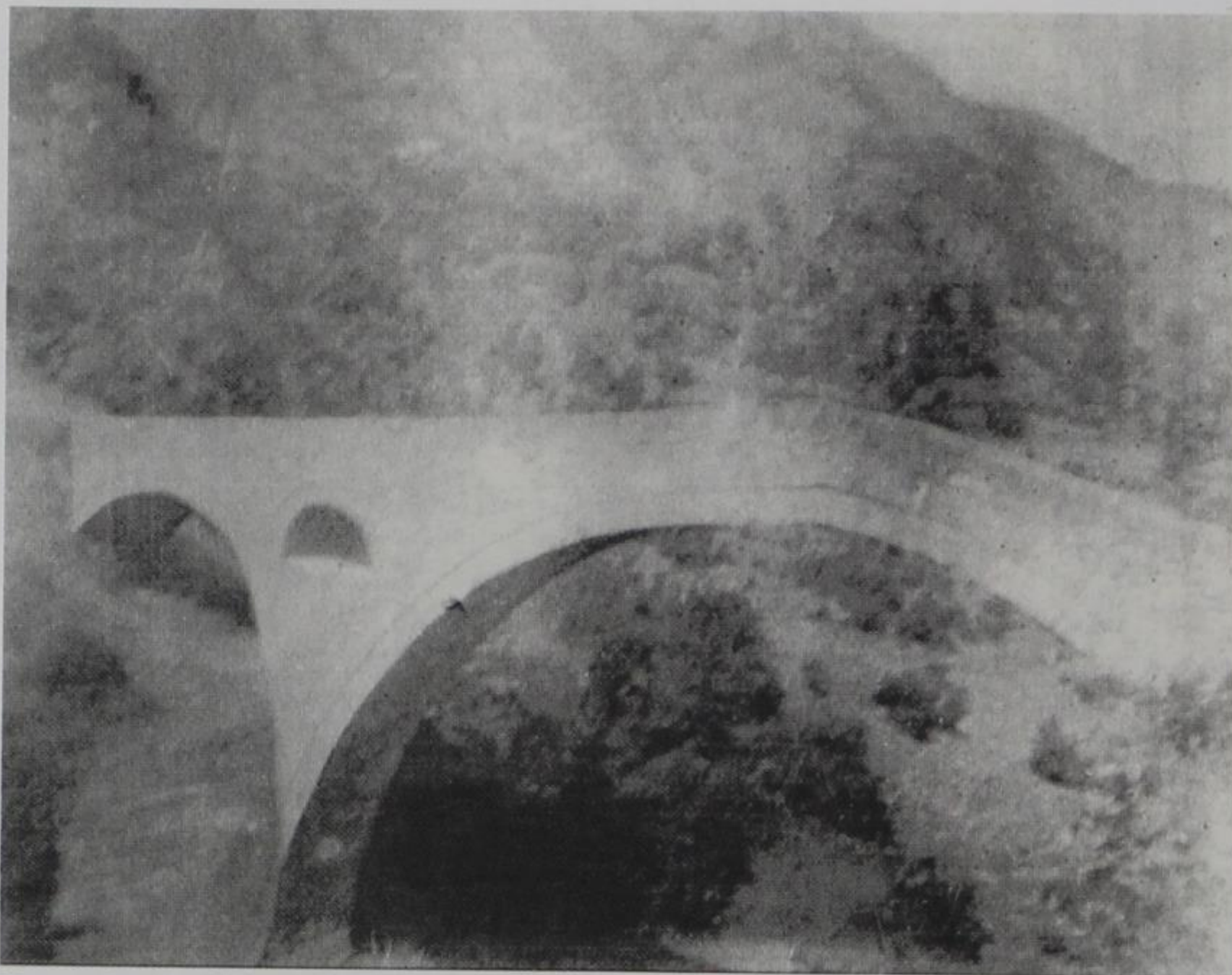
Το γεφύρι του Γιάτση το 1917.

14. Το γεφύρι στο Κρουονέρι.

Σ' ένα μικρό λάκκο, που κατεβαίνει από τον Νικάνορα, λίγο πριν χυθεί στο

αφού οι φθορές του είναι σημαντικές. Κι αυτό εξυπηρετούσε τη διαδρομή Αλβανία - Ίσβορο - χωριά Σαραντάπορου.

Το γεφύρι της Μαυρομπέτρας, όπως ήταν παλιά.

Σαραντάπορο. Πιο συγκεκριμένα, βρίσκεται δίπλα απ' το παλιό Χάνι του Βέργου. Λένε πως το 'χτισε, τέλη 19^{ου} αιώνα, ο μάστορας Φώτης Λωλός από τη Βράνιστα.

15. Το γεφύρι της Σμίξης.

Γεφύρι πάνω στο Ζιάσακα, λίγο πριν τούτος χυθεί, από δεξιά, στο Σαραντάπορο, εξ ου και τ' όνομα. Είναι μονότοξο, σε πανέμορφη τοποθεσία, δυστυχώς σήμερα όχι εύκολα προσεγγίσιμη. Το μονοπάτι που 'φερνε μέχρι εδώ έχει καταρρεύσει και απ' την άλλη μεριά ο Σαραντάπορος στέκει απαγορευτικός, τουλάχιστον το χειμώνα.

16. Το Γεφύρι του Γιάτση.

Όμορφο μονότοξο γεφύρι, πιο πάνω απ' το προηγούμενο, επίσης στο Ζιάσακα, κοντά στην Πλάβαλη, τώρα Αγία Βαρβάρα. Εντυπωσιάζει σε παλιά φωτογραφία, του 1917, τότε που το διαβαίνουν ξένα στρατιωτικά τμήματα.

17. Το γεφύρι της Όρλας.

Στέκει σε μικρό παραπόταμο του Ζιάσακα που τον λένε Όρλα. Πρόκειται για μονότοξο γεφύρι, στα τελευταία του πια,

18. Το γεφύρι του Μύλου.

Το γεφύρι αυτό είναι έξω απ' την Αγία Βαρβάρα, φεύγοντας για Αμάραντο, δίπλα σε ένα παλιό μύλο. Μονότοξο στο Ζιάσακα.

19. Το γεφύρι του Ζιάσακα.

Το τελευταίο γεφύρι σε τούτο το ποτάμι, μα πρώτο στο ξεκίνημά του. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Αμάραντος, στη θέση «Μύλος». Λένε πως χτίστηκε στα 1912 με 13 από τους Ισβορίτες μαστόρους Γιώργη Ντισάκα, Νικόλα και Μήτρο Ματσούκα, και Χαρίλαο Παπαγιάννη.

20. Το γεφύρι στο Ντερβένι.

Ήταν κάτω απ' τα Καβάσιλα, στον Σαραντάπορο, λίγο πριν ο τελευταίος γίνει ελληνοαλβανικό σύνορο. Σημαντικό πέρασμα για την εποχή, λεγόταν και γεφύρι του Σκορδίλη. Το ανατίναξε ο στρατός στον Εμφύλιο.

21. Το γεφύρι της Μπέρτζιανης.

Το τελευταίο γεφύρι στον Σαραντάπορο, πριν τούτος χυθεί στον Αώο. Κοντά του, το χωριό Καλόβρυσση, πριν Προβίτσκα. Η παράδοση αναφέρει πως το 'χτισε, σε παλιά χρόνια, μια Τουρκάλα που λεγόταν ακριβώς Μπέρτζιανη. Εδώ, μέχρι τον πόλεμο του '40, το μεγάλο αυτό γεφύρι εξυπηρετούσε το πέρασμα στην Αλβανία με δίπλα του τελωνείο. Ανατινάχτηκε από τους Ιταλούς.

* Το Α.Γ.Η. ιδρύθηκε το 1982. Συνολικά, στον ευρύτερο χώρο της Ηπείρου, έχουν καταγραφεί και μελετηθεί μέχρι σήμερα 600 περίπου γεφύρια. Η έρευνα συνεχίζεται...

Το γεφύρι της Μπέρτζιανης, προπολεμικά.

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΟΥ ΛΙΣΚΑΤΣΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ (Ασημοχώρι)

Από το βιβλίο του πρωτ. Διονυσίου Δημ. Τάτση:
«ΤΟ ΛΙΣΚΑΤΣΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ (Ασημοχώρι)»
Φωτογραφίες Δημ. Γ. Γεωργιάκη

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Ο Αγ. Νικόλαος

Είναι το πιο κοντινό εξωκλήσι του χωριού, μόλις διακόσια μέτρα από τα τελευταία σπίτια του κάτω μαχαλά. Η παράδοση αναφέρει ότι ήταν προφανώς προ του 1823 που πρωτοχτίστηκε η Παναγία, κεντρικός ναός του χωριού. Τούτο επιβεβαιώνεται και από το ασυνήθιστο για εξωκλήσια μήκος της εκκλησίας.

Λίγο πιο πάνω από τον Άγιο Νικόλαο υπάρχει τοποθεσία που λέγεται «Σήμα-ντρος». Πήρε το όνομα από το σήμα-ντρο που ήταν κρεμασμένο εκεί. Όπως είναι γνωστό, επί τουρκοκρατίας απαγορευόταν η χρησιμοποίηση καμπίνας και επιτρεπόταν το λιγότερο ηχηρό σήμαντρο. Φυσικά το σήμαντρο στην τοποθεσία αυτή θα καλούσε τους χριστιανούς στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Η προφορική παράδοση επίσης μας πληροφορεί ότι η εκκλησία είναι παλιά, «αρχαία» λένε οι Λισκατσίτες. Δεν υπάρχει όμως κάποιο ιστορικό στοιχείο που να μας επιτρέπει να δεχτούμε αυτό τον ισχυρισμό. Ο πρωτ. Τιμόθεος Χρήστου, σε κάποιο παλιό δευτέρι διάβασε: «Ανέγερσις κτιρίου Αγίου Νικολάου 1894». Ο ίδιος σχολιάζει την πληροφορία ως εξής: «Πρόκειται για ανακατασκευή του Αγίου Νικολάου και μεγέθυνση αυτού, όπως μου ανέφερε ο παπαΔημήτρης. Ο πρώτος ναός του Αγίου Νικολάου είναι παλαιότερος βέβαια της Παναγίας. Ίσως του 1800».

Σήμερα ο ναός διατηρείται σε καλή κατάσταση, μετά από συνεχείς ανακαινιστικές εργασίες. Από τον παλιό ναό σώζονται μόνο πέντε εικόνες αξιόλογ-

ες και ενδιαφέρουσες. Οι τρεις είναι στο

τέμπλο και οι άλλες δυο στη νότια πλευρά.

Στο τέμπλο είναι:

α. Ο Άγιος Νικόλαος (71εκ. x 43εκ.). Ένθρονος και με κατανυκτικό πρόσωπο.

β. Ο Πρόδρομος Ιωάννης (71εκ. x 44εκ.).

Σε πολλά σημεία καταστραμμένη. Ο Πρόδρομος έχει και φτερά.

γ. Η Μεταμόρφωση του Σωτήρος (76εκ. x 45εκ.).

Εντυπωσιακή και αξιόλογη εικόνα.

Στη νότια πλευρά είναι επίσης δυο εικόνες:

α. Ο Άγιος Νικόλαος (90εκ. x 52εκ.).

Κάτω δεξιά σημειώνεται:

«ιστορίθη η παρούσα ικών δια χειρός ζήκου γεωργι-χιονιαδίτου αφιερωθει πάρ' αυτού εν (τη εκκλη-)σία (εις) μ(νημ)ώσι-νον αυτού και των αδελφων αυ(ού)»¹.

Οι παραπάνω τέσσερις εικόνες είναι του ίδιου αγιογράφου, του Ζήκου Γεωργίου. Τα όσα γράψαμε για τις εικόνες της Παναγίας ισχύουν και γι' αυτές.

β. Ο Παντοκράτωρ (71εκ. x 66εκ.).

Προφανώς θα ήταν τοποθετημένη στην οροφή. Δεν φέρει καμιά ένδειξη.

Η εκκλησία του Αγ. Νικολάου και το Νεκροταφείο.

Στον Άγιο Νικόλαο είναι το οστεοφυλάκιο και το Νεκροταφείο του χωριού, όπου υπάρχουν πολλοί πέτρινοι σταυροί. Ο λιθοξόος Μητρο-Τσεπέλης έχει αφήσει δείγματα της τέχνης του. Ίσως κάποτε προχωρήσω την έρευνα στον τομέα αυτό.

Οι ταξιδεμένοι Λισκατσίτες με κατάλυξη και συγκίνηση, όταν πηγαίνουν στο χωριό, πηγαίνουν στο «Κουλούρι» (Νεκροταφείο) για ν' ανάψουν ένα κεράκι στους τάφους των συγγενών τους. Η ιδιαίτερη αυτή ευαισθησία τους εκδηλώθηκε τελευταία με τηντσιμεντόστρωση του δρόμου που οδηγεί στον Άγιο Νικόλαο.

Συνεχίζεται.

ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΟ ΤΟΥ 1940

Του Ν. Αγαπητίδη
Επιμέλεια: Χ. Γκούτος

Ο Νικήτας Αγαπητίδης γεννήθηκε στη Σύμη της Δωδεκανήσου και υπηρέτησε την στρατιωτική θητεία του ως γιατρός οπλίτης στην Κόνιτσα από τον Οκτώβριο του 1948 και στην Πυρσόγιαννη από τον Μάρτιο του 1949. Εκεί αιχμαλωτίστηκε από τους αντάρτες, οι οποίοι του ανέθεσαν ιατρικές υπηρεσίες πρώτα στο Ασημοχώρι και στους Χιονιάδες και έπειτα στον Ανατολικό Γράμμο (Παλιοχώρι, Φούσα). Την 27 Αυγούστου 1949 τον μετακίνησαν στην Κιάφα και στους Χιονιάδες και την επόμενη ημέρα, που έπεσε ο Γράμμος, τον οδήγησαν στην Αλβανία, όπου κρατήθηκε σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως μέχρι τον Αύγουστο του 1956, οπότε επαναπατρίστηκε.

Τα παραπάνω προκύπτουν από το βιβλίο του «Το χρονικό μιας αιχμαλωσίας (1949-1956)», Αθήνα 1996, το οποίο βασίζεται σε σχετικές σημειώσεις που ο ίδιος έκαμε αμέσως μετά την επιστροφή του. Από τούτο το βιβλίο μεταφέρονται εδώ τα περιστατικά που εξιστορούνται σ' αυτό αναφορικά με το Ασημοχώρι και τις γειτονικές περιοχές. Με τον ερχομό της άνοιξης, του 1949, η VIII Μεραρχία αποφάσισε την ανακατάληψη των υψωμάτων που εδέσποζαν στον Γράμμο. Το 584 Τάγμα Πεζικού ανέλαβε την επιχείρηση αυτή, η χιονοθύελλα όμως που ενέσκυψε την εποχή εκείνη ανάγκασε τις δυνάμεις μας να παραιτηθούν από την πρωτοβουλία τους. Οι αντάρτες διαπεραιώθηκαν μέσω Αλβανίας, κατέλαβαν υψώματα στον Γράμμο και την 1^η Απριλίου επιχείρησαν αιφνιδιαστική επίθεση κατά του 584 Τ.Π. στην περιοχή Όρλας και Αγίου Κωνσταντίνου, στα χωριά Βούρμπιανη, Χιονιάδες και Ασημοχώρι της Κόνιτσας.

Η Διλοχία του Τάγματος στο Ασημοχώρι κατελήφθη εξ απήνης, διαλύθηκε, σκοτώθηκαν πολλοί και πολλοί συνελήφθησαν αιχμάλωτοι, ανάμεσα στους οποίους και αξιωματικοί. Ο Διοικητής του Τάγματος Βαλάσης και δυο από τους αξιωματικούς του αυτοκτόνησαν για να μη συλληφθούν αιχμάλωτοι. Η μάχη αυτόματα μεταφέρθηκε κοντά

μας, η έδρα της Ταξιαρχίας στην Πυρσόγιαννη απειλήθηκε, αφού άλλωστε ένας και μοναδικός λόχος, στον Προφήτη Ηλία, την προστάτευε. Ο Πύργος της Στράτσανης κι' αργότερα ο Άγιος Χριστόφορος μέσα σε μια μέρα ανακαταλήφθηκαν πολλές φορές από τους αντάρτες, για να παραμείνουν τελικά σ' αυτούς. Κρινόταν έτσι και η τύχη του Λόφου Προφήτης Ηλίας Πυρσόγιαννης, που προστάτευε το χωριό. Η Πυρσόγιαννη είναι περικυκλωμένη από τις εχθρικές δυνάμεις (σελ. 23).

Σε λίγο, αντάρτες, άντρες και κορίτσια, έφτασαν στο χειρουργείο μας, ένα διώροφο χωριάτικο σπίτι, λίγο πιο πάνω από τη μεγάλη εκκλησία(...).

Όλους μαζί, νοσοκόμους και τραυματίες, σε πρόχειρα φορεία, μας οδήγησαν σε ένα αχυρώνα στην άκρη του χωριού. Άφησαν σκοπούς στην πόρτα και στους γύρω λοφίσκους και οι άλλοι έφυγαν μαζί με το λοχαγό τους.

Μεγαλύτερη ανοησία δεν μπορούσε να γίνει. Το πυροβολικό του στρατού σε λιγάκι άρχισε να βάλλει και τα βλήματα έπεφταν στην απάνω άκρη του χωριού, εκεί που ήταν και ο αχυρώνας. Η αεροπορία, που από το βράδυ σκεπτομεθα ότι μόλις ξημερώσει θα μας βοηθήσει, ήλθε και αυτή αλλά για να βομβαρδίσει το χωριό γιατί εκεί γινόνταν διάφορες μετακινήσεις ανταρτών. Η στέγη του αχυρώνα, που ήταν από τενεκέδες, συμπλήρωνε τη συμφωνία πυροβολικού - αεροπορίας.

Το βράδυ μας οδήγησαν στην πλατεία του χωριού και μας είπαν ότι κατά τα μεσάνυχτα, μόλις φανεί το φεγγάρι, θα ξεκινήσουμε για τα μετόπισθεν (...). Εμένα μου έδωσαν και ζώο, γιατί στο χωριό είχε λόχο μεταγωγικών και,

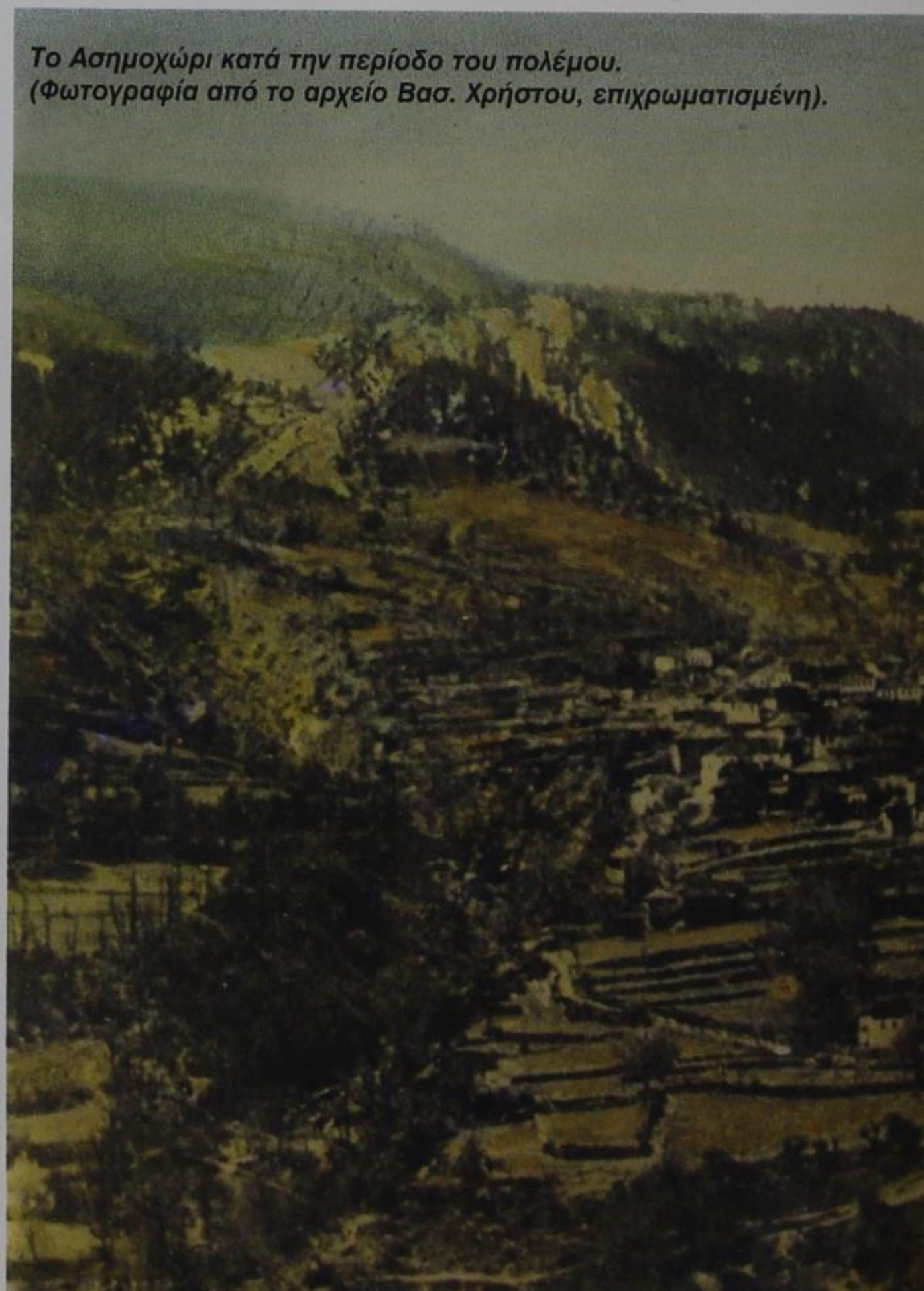
έτσι, στα λάφυρα, εκτός από τις τεράστιες αποθήκες τροφίμων υπήρχαν και πολλά ζώα. (σελ. 26-28).

Σε δύο ώρες φτάσαμε στη Βούρμπιανη και σε άλλο τόσο διάστημα είχαμε πλησιάσει το Ασημοχώρι. Είμαι πτώμα από κούραση, νύστα, αγωνία... Σε λιγάκι θα ξημερώσει. Μακριά φαίνεται το χωριό Χιονιάδες. Εκεί, μας είπαν, θα σταθμεύσουμε. Πράγματι, κατά τις 7 το πρωί φτάσαμε εκεί. Παντού βλέπουμε πρόσωπα άγρια, με μακριές γενειάδες και φυσεκλίκια, γυναίκες ντυμένες στρατιωτικά, πολλές νέες κοπέλες με δίκοχα, πρόσωπα που μας κοιτάζουν παράξενα, εχθρικά, άλλους με στολές λογής - λογής κι' άλλους με ρούχα ανάμικτα, στρατιωτικά και πολιτικά (σελ. 29).

Μια καινούργια ζωή αρχίζει. Ζούμε στο ύπαιθρο, σε μια χαράδρα, έξω από το Ασημοχώρι, κάτω από δέντρα, μέσα σε πρόχειρες σκηνές(...).

Οι τραυματίες μας διακομίζονται μέσα από χαράδρες, κάτω από τα δέντρα, ιδίως νύχτα. Κάτω από δέντρα έχουν φτιάξει κοντά στο χειρουργείο και ένα Σταθμό πρόχειρο, όπου θα πηγαίνει ο υπεύθυνος γιατρός, ο αρχίατρος, και θα κάνει την επιλογή: Ποιοί είναι για εγχείρηση,

Το Ασημοχώρι κατά την περίοδο του πολέμου.
(Φωτογραφία από το αρχείο Βασ. Χρήστου, επιχρωματισμένη).

ποιοι είναι για διακομιδή στο αναρρωτήριο που βρίσκεται κοντά στα σύνορα και ποιοι είναι αμέσως για «μέσα». Με τη λέξη αυτή εννοούσαν την Αλβανία(...). Εκεί μείναμε 15 ημέρες. Δουλεύαμε ακατάπαυστα, γιατί είχαν αρχίσει οι αντεπιθέσεις του Στρατού στον Πύργο, στην Οξιά, στη Θεοτόκο, και οι αντάρτες είχαν μεγάλες απώλειες (σελ. 32-34).

Μετά πήγαμε έξω από τους Χιονιάδες. Την 26 Μαΐου με ειδοποίησαν ότι μαζί με τρεις νοσοκόμους θα πηγαίναμε στον Ανατολικό Γράμμο και ο «σύνδεσμος» μας έλεγε ότι είχαμε τουλάχιστο δέκα ώρες δρόμο. Δεν έπρεπε λοιπόν να κάνουμε στάσεις συνεχώς. Το πρωινό ήταν μαγευτικό. Η δροσιά, που από νωρίς είχε πέσει, άστραφτε σαν μαργαριτάρι στις πρωινές ακτίνες του ήλιου.

Η άνοιξη είχε φτάσει και στο Γράμμο κι' η θέα του πράσινου και των ανθισμένων δέντρων δύσκολα θ' άφηνε ασυγκίνητο τον περαστικό. Σε πολλά σημεία οι ανηφοριές ήσαν απότομες, ιδίως στο υψόμετρο 2.200, στην Κιάφα, ώστε αναγκαζόμουν να κατεβαίνω από το άλογο για να μπορέσει εκείνο να προχωρήσει. Εκεί, σε πολλά σημεία, βρίσκαμε ακόμη χιόνια. Αρκετές φορές, περνώντας από

χαράδρες, αναγκάστηκα, θυμάμαι, να φορέσω τη χλαίνη μου. Ο χειμώνας δεν είχε φύγει ακόμη από εκεί.

Όταν έφτασα στον αυχένα της Κιάφας, έμεινα έκθαμβος μπροστά στο μεγαλείο της φύσης. Από την κορυφή του ψηλού βουνού η ματιά χανόταν στο απέραντο. Βρισκόμουν στο σύνορο Ηπείρου και Μακεδονίας. Μπροστά μου απλωνόντουσαν οι απέραντοι κάμποι της Μακεδονίας και πίσω μου άφηναν τις βουνοκορφές της Ηπείρου. Εκεί ο Κλέφτης, εκεί ο Σμόλικας, η Γύφτισσα κι' όλα τα άλλα υψώματα, γνωστά από τις μάχες του Στρατού, το 1948, εναντίον των ανταρτών.

Πολλή ώρα θαύμαζα το υπέροχο θέμα και χρειάστηκε να φωνάξει επανειλημμένα ο «σύνδεσμος» για να αρχίσω να κατεβαίνω. Βρισκόμασταν πια στην περιοχή Μακεδονίας. Όσο κατηφορίζαμε, τόσο η φύση πάλι ημέρωνε. Ο ήλιος του μεσημεριού μας εξέσταινε πάλι. Σε μερικά σημεία, πέρδικες πετούσαν ξαφνιασμένες από το πέρασμά μας και λαγοί ακούγονταν να πηδούν πιο κάτω. Στα μέρη που περνούσαμε ο θόρυβος δεν ήταν φαίνεται τόσο συχνός. Άλλωστε, τόσες ώρες ταξιδεύαμε και ψυχή πουθενά δεν ανταμώνσαμε. Πέρασα από δυο χωριά της Ηπείρου, τις πρωινές ώρες, από το Γοργοπόταμο, το παλιό Τούρνοβο, και από το Πληκάτι και ούτε έναν άνθρωπο δεν συναντήσαμε. Δυό τρία σκυλιά είδα στο πρώτο και έναν κόκορα στο δεύτερο χωριό. Φαίνεται, μερικές γριές θα είχαν μείνει στα χωριά αυτά που δεν θα ήθελαν να τα εγκαταλείψουν τις τελευταίες μέρες της ζωής τους. Οι άλλοι κάτοικοι, οι πολλοί, πρόλαβαν και κατέβηκαν από καιρό προς την Κόνιτσα και οι λίγοι οδηγήθηκαν στην Αλβανία.(σελ. 52-54).

Υποχωρώντας από την Φούσα, ήρθαμε στην Κιάφα

και από εκεί φθάσαμε στους Χιονιάδες, αφού φάγαμε μπόλικά φρούτα από τα καρποφόρα δέντρα των χωριών που περνούσαμε: Πληκάτι, Γοργοπόταμος, Ασημοχώρι(...).

Είχαμε 28 Αυγούστου, δηλαδή τρεις ημέρες είχαν περάσει από τότε που άρχισε η επίθεση στο Γράμμο και το παν είχε χαθεί για τους αντάρτες(...).

Στις δώδεκα το μεσημέρι ξεκίνησε η φάλαγγα των Ιατρών προς τα σύνορα, κατ' ευθείαν, πάνω από τους Χιονιάδες. Είμαστε κάπου 17 γιατροί και είχαμε μοιραστεί σε ομάδες. Λίγα μέτρα απείχε η μία ομάδα από την άλλη (...).

Αρχίσαμε να ανεβαίνουμε... Προχωρούσαμε μέσα σε χαράδρα. Η αεροπορία συνεχώς βομβάρδιζε στη γραμμή των συνόρων και εμπόδιζε φυσικά τη διάβασή της στους υποχωρούντας(...). Σε μια στιγμή γίναμε αντιληπτοί και εμείς από την αεροπορία, κάναμε αλλαγή κατεύθυνσης προς μια μικρότερη χαράδρα, κάθετο στη μεγάλη που μέχρι τότε ακολουθούσαμε (...). Όταν φτάσαμε κοντά στα σύνορα, είχε βραδιάσει. Ένα δρόμο δηλαδή δύο ωρών τον διατρέξαμε σε οκτώ ώρες (σελ. 92-96).

Σε στρατόπεδο έξω από τα Τίρανα οι Αλβανοί έχουν μεταφέρει τους Έλληνες στρατιωτικούς που τους παρέδωσαν οι αντάρτες τον Αύγουστο του 1948, καθώς και τους πολίτες, άνδρες και γυναίκες, που είχαν απαχθεί από τους ίδιους τους αντάρτες και οδηγήθηκαν στην Αλβανία. Εκτός από αυτούς, υπήρχαν και παλιοί αντάρτες που τελευταία είχαν γίνει ανεπιθύμητοι(...). Με έβαλαν στο κάτω πατάρι μιας καζέρμας και έχω δίπλα τον «γέρο Τρούμαν», έναν ηλικιωμένο Μολιστινό, ονόματι Βέργο. Για στρώμα είχαμε βάλει στο πατάρι λίγο άχυρο που μας έδωσε η Μαριάνθη Πορφύρη, μια καλή γυναίκα, και η Ελευθερία από την Πυρσόγιαννη, που αργότερα πέθανε η καυμένη από φυματίωση. Η Μαριάνθη και η μητέρα της, η παπαδιά Παπαβασιλείου, ογδόντα και πάνω ετών, είχαν απαχθεί από τους αντάρτες το 1948 από τη Βούρμπιανη και υπέστησαν ανακρίσεις, δίκες κ.λ.π. Ο Γιώργος Τέρτσης, ένας γέρος από τη Βούρμπιανη, βρήκε ένα κομμάτι τσουβάλι, το ένωσε με ένα άλλο που μας έδωσαν οι γυναίκες που ανέφερα και το κάρφωσε στο πατάρι στριμώνχοντας τα άχυρα από κάτω. Έτσι ο ύπνος μας έγινε κάπως υποφερτός. (...). Στο Burelli ο Παπα-Δημήτρης Τάτσης εχρησιμοποιείτο ως νοσοκόμος των φυματικών (σελ. 109,114,219).

ΑΝΗΚΟΥΣΤΕΣ ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΑΙΔΩΝ ΣΕ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΜΠΕΗΔΕΣ (ΒΕΡΑΤΙ 1907)

Του Χρήστου Γ. Ανδρεάδη Φιλολόγου - Ιστορικού

Ανήκουστο, και όμως αληθινό, απίστευτο, και όμως πραγματικό, αποτρόπαιο, και όμως αποδεκτό, αξιοκατάκριτο, και όμως αναπόφευκτο, έσχατη λύση ανάγκης. Ένα γεγονός που μόνο φρίκη προκαλεί, ντροπή για το ανθρώπινο γένος: να νοικιάζεις το παιδί σου(1), το σπλάχνο σου, το τρυφερό σου βλαστάρι των 10 χρόνων, αγόρι ή κορίτσι - αδιάφορο, στον Τούρκο μπέη, της περιοχής για διάστημα 5, 10 και 15 ακόμη χρόνων με το εξευτελιστικό ποσόν των 500 ή 1000 γροσίων και μάλιστα με πλειοδοτικό διαγωνισμό.

Σε τέτοιο σημείο κατασχύνης και εξαθλιώσεως είχαμε φτάσει στα μαύρα εκείνα χρόνια της δουλείας, στους σκοτεινούς και πολυδαίδαλους εκείνους λαβυρίνθους της τουρκοκρατίας. Και καλά όλα αυτά να συμβαίνουν σε περιόδους πλήρους τυραννίας και περιφρονήσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όταν ο Τούρκος δυνάστης είχε απεριόριστο το δικαίωμα της ζωής και του θανάτου στους ραγιάδες, να συμβαίνουν όμως όλα αυτά στις αρχές του περασμένου αιώνα (1907), στον αιώνα των φώτων, είναι κάτι «εκ των ων ουκ άνευ, κάτι το ασύλληπτο στο μυαλό του ανθρώπου, κάτι το αδιανόητο... και μάλιστα πού; στον πολύπαθο χώρο της ηπειρωτικής γης, της μαρτυρικής Βορείου Ηπείρου(2) στο σημερινό Μπεράτι (Βεράτι), τα Βυζαντινά Βελεγράδα(3).

Μήπως είχε άδικο ο Γάλλος συγγραφέας Rene Ruauux, αφού περιηγήθηκε τη Βόρειο Ήπειρο, να επιγράψει το βιβλίο του με τίτλο «Δυστυχισμένη Ήπειρος» (La malheureuse Epire);(4) Είναι ή δεν είναι δυστυχισμένη μια τέτοια χώρα ηρωική με ιστορία τόσων χιλιετηρίδων, όταν ακατονόμαστα είναι τα μαρτύριά της, όταν έχει φτάσει στο έσχατο σκαλί της ευτέλειας και εξαγοράς της ανθρωπίνης ζωής; Δεν αγνοούμε βεβαίως το απαίσιο και απάνθρωπο «παιδομάζωμα», δημιούργημα της τουρκικής βίας και αυθαιρεσίας, αποτέλεσμα τρομερών καταπίεσεων, ταπεινώσεων και πλήρους εξευτελισμού της προσωπικότητας του ανθρώπου. κι όλα αυτά σε μίαν εποχή που ούτε καν διαφαινόταν πουθενά ίχνος ανθρωπισμού, εποχή που τα φώτα του «διαφωτισμού» βρίσκονταν πολύ μακριά.

Να νοικιάζεις όμως το παιδί σου για λίγα γρόσια και μάλιστα για χρόνια πολλά είναι επιτρεπτό σε μίαν εποχή που υποτίθεται ότι είχε διαποτισθεί από τις ιδέες του διαφωτισμού; Πώς δεχόταν ο πατέρας και η μητέρα του παιδιού μια τέτοια ανόσια, ανίερη και βάρβαρη πράξη στις αρχές του εικοστού αιώνα; Τόση μεγάλη ήταν η δυστυχία, η φτώχεια και η πείνα που εξωθούσε τους γονείς σε τέτοιες πράξεις; Πολλά και αμείλικτα τα ερωτήματα. Και όμως, δυστυχώς, αυτή είναι η πραγματικότητα, αυτή είναι η σκληρή αλήθεια. Διαβάστε το γράμμα του μητροπολίτη Βελεγράδων (Βερατίου) Βασιλείου(5) προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη και διαπιστώστε «του λόγου το αληθές»:

«Παναγιώτατε Δέσποτα(6)

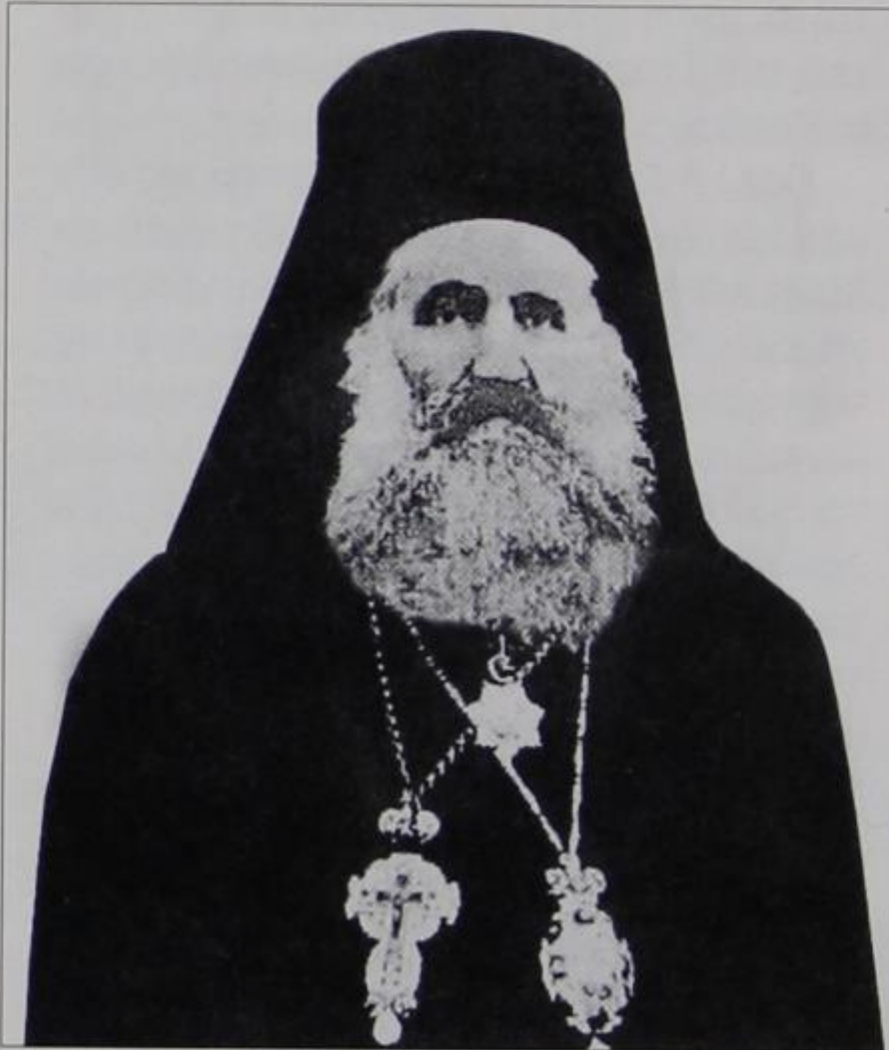
Εν τισι χωρίοις της ταπεινής επαρχίας μου και ιδία εν τω

ευρυτέρω τμήματι των επαύλεων (τσιφλικίων), ένεκα εσχάτης και απεριγράπτου ενδείας, οι δυστυχείς χριστιανοί προμισθώνουσι τα τέκνα αυτών άρρενά τε και θήλεα από του δεκάτου έτους της ηλικίας αυτών αντί 500-1000 γροσίων επί 5 ή 10 ή και 15 έτη τοις πλειοδοτούσιν. Επειδή δε συνήθως οι ιδιοκτήται Οθωμανοί ως ευπωρότεροι υπερθεματίζουσιν, ίνα μη είπω ότι επιβάλλονται, τούτους οι τάλανες προτιμώνσιν. Από της ενταύθα ποιμαντορίας κατιδών τον κίνδυνον τούτον, ως και εν ταις προηγουμέναις

εκθέσεσί μου έχω θίξει τούτο, ύψωσα φωνήν, συγκεκαλυμμένως μεν εν ταις ιεραίς εκκλησίαις, εκφανώς δε κατ' ιδίαν, πλην το ρεύμα αρξάμενον από 15ετίας είχε προχωρήσει, κατ' ουδέν δε σχεδόν ίσχυσαν αι παραινέσεις μου κατά την περιοδειάν, εις ουδέν αι συμβουλαί των πνευματικών και το κήρυγμα των ιεροκηρύκων. η πείνα δεν δαμάζεται ουδέ διά των σοφτέρων υποθηκών. τούτων ούτως έχόντων, προς παρακώλυσιν του ακαθέκτου τούτου ρεύματος διενεόθη να υποβάλω τη Μητρί Εκκλησία μέτρον τι, δι' ου φρονώ ότι θα είναι δυνατόν να μετριασθή το κακόν επαισθητώς. τούτο δ' έσται η έκδοσις Πατριαρχικής εγκυκλίου. Ενταύθα του λόγου γινόμενος οφείλω να σημειώσω ότι τα θρησκευτικά ναυάγια ενταύθα δεν είναι ολίγα. Εκ τούτων τα πλείστα επιτελούνται εν απωτέραις χώραις

ημών, χωρίς να λάβωσι γνώσιν αι κατά τόπους εκκλησιαστικάί αρχαί. στατιστικήν ακριβή περί τούτου δεν είναι δυνατόν να καταρτίσω. τούτο μόνον επισημειώ, ότι και εν αυτή τη πόλει Βερατίου παρά ικαναίς μωαμεθανικαίς οικογενείας δύναται να εύρη τις νεάνιδας, μηδέποτε τον ουδόν των εκκλησιών ιδούσας κατά τας μεγαλυτέρας χριστιανικάς εορτάς. Σπαραξικάρδιον είναι ν' ακούη τις ότι αι τοιαύται νεάνιδες αποστέλλονται μακράν των ορίων εις φιλικάς μωαμεθανικάς οικογενείας ως δώρα.

Αλλά προ παντός, Παναγιώτατε, πρακτικώτερον μέτρον προς περιορισμόν από της σκιωδώς περιγραφομένης ταύτης λυπηράς καταστάσεως έσται η ίδρυσις, όπερ δυσεκπλήρωτον, βιομηχανικών τινων εργοστασίων εν τω μέσω των επαύλεων υπό εταιρειών εξ ομογενών, οία η Τράπεζα Μυτιλήνης ή η αυτόθι εσχάτως ιδρυθείσα Ελληνογερμανική προς παροχήν εργασίας τοις απόροις, τοις ώσπερ είλωσι καταντήσασι, διότι κατά τους υπολογισμούς μου η εταιρεία δύναται να εκμεταλλευθή πολλά προϊόντα του τόπου και ωφεληθή ανυπολογίστως και το πλείστον της επαρχίας μου, ευρίσκον εργασίαν και διά κοράσια έτι δύναται θνα διαφύγη κίνδυνον απειλητικόν χριστιανικώς τε και εθνικώς καθ' ότι εάν δεν προληφθή οπωσδήποτε το λαθραίον τούτο κακόν, μετά 25ετιάν το μέγιστον τούτο τμήμα της επαρχίας μου, ως μη ώφελε, πελιδνήν όψιν θρησκευτικώς τε και εθνικώς θα παρουσιάζη, του πληθυσμού αυτού επαισθητώς ελαττουμένου ουχί ένεκα τόσον των μεταναστεύσεων εις ομόρους επαρχίας,

Ο Βελεγράδων Βασιλείος (1900-1909)

όσον ένεκα του λόγου τούτου. τα τοιαύτα μέτρα είναι το επ' εμοί τρόπαια θρησκευτικά και εθνικά. διότι συντηρούσι ζώσας υπάρξεις και δεν ζητούσι την επ' ολίγον παράτασιν της ζωής των κακώς εχόντων αδελφών ημών.

Προς τοις τοιούτοις μέτροις συντελεστικές θεωρώ την πραγματοποίησιν λειτουργίας της εν τη Ιερά Μονή Αρδευούσης(7) Ιερατικής Σχολής, την πρόσληψιν και ετέρου ιεροκήρυκος χάριν του υπαίθρου της επαρχίας και την ίδρυσιν γυμνασίου εν τη ενταύθα πόλει είτε διά του Αναγνωστοπούλειου(8) κληροδοτήματος είτε δι' άλλου μέσου. διότι τα τοιαύτα γενναία μέσα θεωρώ ως τα μόνα προχώματα κατά του μεγάλου τούτου κινδύνου, του επαπειλούντος την επαρχίαν ταύτην.

Εν Βερατίω τη 31 Ιανουαρίου 1907
Ο Βελεγράδων Βασίλειος».

Διαβάζοντας την αναφορά του μητροπολίτη παρατηρούμε τα εξής:

Ο μητροπολίτης, βλέποντας το απαράδεκτο τούτο γεγονός, ύψωσε, όπως λέγει, φωνή διαμαρτυρίας κατά δύο τρόπους: α) συγκεκαλυμμένως, δηλ. με τέτοιο τρόπο, ώστε μιλώντας και κηρύττοντας στην εκκλησία δημοσίως να μην αναφέρεται απροκάλυπτα στο γεγονός, διότι υπήρχε φόβος από τους Τούρκους να παρεξηγηθεί και να διωχθεί ακόμη με την κατηγορία ότι δημοσία συνιστούσε να μη γίνεται η προμίσθωση αυτή των παιδιών, κάτι που για τους Τούρκους τσιφλικάδες θα ήταν δυσάρεστο, αφού αφαιρούσε εργατικά χέρια από τη δικαιοδοσία τους με την πλειοδοτική δημοπρασία που γινόταν. β) εκφανώς κατ' ιδίαν, όταν δηλ. τον καθένα χωριστά χριστιανό με τις συμβουλές του προσπαθούσε να τον αποτρέψει από ένα τέτοιο ολίσθημα, ανοσιούργημα. Τόσο όμως με τον ένα τρόπο όσο και με τον άλλο τα αποτελέσματα των ενεργειών του ήταν πενιχρά, «κατ' ουδέν ίσχυσαν», δεν κατάφερε τίποτα, όπως ομολογεί.

Γι' αυτό και παρακαλούσε να σταλεί εγκύκλιος πατριαρχική, οπότε καμιά παρέμβαση Τούρκου τσιφλικά δε θα μπορούσε να γίνει, εφόσον ο πατριάρχης, ως επίσημη και αναγνωρισμένη από την τουρκική κυβέρνηση αρχή, θα συνιστούσε να μη γίνεται η απαράδεκτη αυτή βαρβαρική προμίσθωση των παιδιών. Ιδιαίτερως μάλιστα έθιγε το θέμα των κοριτσιών, τα οποία, «προμισθωνόμενα», ενοικιαζόμενα, σαν να ήταν κινητά πράγματα και όχι ανθρώπινες υπάρξεις, οι Τούρκοι μπέηδες, για να τα απομακρύνουν από το πλησιόχωρο περιβάλλον τους, τα έστελναν σε άλλες μουσουλμανικές οικογένειες σαν δώρα με απώτερο στόχο, όπως φαίνεται, όχι μόνο να τα ιδιοποιηθούν αλλά και να τα εξισλαμίσουν, κάτι τρομερό για την ελληνική της πόλεως ομογένεια. χαρακτηριστικά μάλιστα τόνιζε τον κίνδυνο του αφελληνισμού και εξισλαμισμού τους με τις φράσεις ότι ποτέ τους δεν είχαν δει τα δυστυχισμένα αυτά πλάσματα ούτε καν «τον ουδόν», το κατώφλι δηλ. της εκκλησίας.

Προχωρώντας ουσιαστικότερα, πρακτικότερα, θα λέγαμε, για την αντιμετώπιση του προβλήματος πρότεινε να ιδρυθούν διάφορες βιομηχανικές μονάδες στην περιοχή με επεξεργασία κατάλληλων προϊόντων τοπικών, ώστε τελικά να αντιμετωπισθεί, όπως έμμεσα διαφαίνεται το φάσμα της ανέχειας και της πείνας και γενικότερα της ανεργίας, η οποία συντελούσε στην προμίσθωση των παιδιών. Στο σημείο αυτό ο μητροπολίτης πραγματικά φαίνεται ρηξικέλευθος και όχι μόνο θεωρητικός (θεολόγος), αλλά και πρακτικός των οικονομικών θεμάτων γνώστης, μολονότι γνώριζε ότι, αυτά που πρότεινε για το θέμα αυτό ειδικά, δεν ενέπιπταν στις αρμοδιότητες του Πατριάρχη. Η δημιουργία βιομηχανιών, τόνιζε, θα συντελούσε

και στην αποφυγή της συρρικνώσεως του πληθυσμού, της οποίας κύριο αίτιο δε θεωρούσε τόσο τη μετανάστευση - άλλη κι αυτή πληγή δημογραφική - όσο την κατακριτέα προμίσθωση των παιδιών, η οποία, αν συνεχιζόταν, ζήτημα είναι αν μετά από 25 χρόνια θα άφηνε τις χριστιανικές οικογένειες με παιδιά.

Τέλος συνιστούσε να επαναλειτούργησει η Ιερατική Σχολή στη Μονή της Αρδεύουσας(6), η οποία οπωσδήποτε θα συντελούσε στην αφύπνιση του ποιμνίου του και την πνευματική του κατάρτιση για την αποφυγή οποιωνδήποτε παρόμοιων νοσηρών φαινομένων, όπως η προμίσθωση παιδιών, να προσληφθεί και άλλος ιεροκήρυκας για τις ανάγκες της υπαίθρου και το κυριότερο, να ιδρυθεί γυμνάσιο στο Βεράτι από το κληροδοτήμα του ευεργέτη Αναγνωστοπούλου(7), ενέργειες τις οποίες θεωρούσε ανασταλτικούς παράγοντες του κινδύνου που απειλούσε την επαρχία του, απαραίτητους και αναγκαίους για την απάλειψη του ανήθικου αυτού μέτρου της προμισθώσεως νεαρών παιδιών σε Τούρκους μπέηδες και τσιφλικάδες.

Το έγγραφο του Βελεγράδων Βασιλείου ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ' με το υπ' αριθ. 2407/24 Μαρτίου 1907 έγγραφό του το παρέπεμψε στον Πρεσβευτή της Ελλάδας στην Κων/πολη Ιωάννη Γρυπάρη, παρακαλώντας, ίνα «ενεργήση προφρόνως και τελεσφόρως», ώστε να ληφθούν «αρμοδίως υπό σπουδαίαν έποψιν τα εν τω γράμματι εκτιθέμενα, παρεχομένης τη Ιερά Μητροπόλει Βελεγράδων πάσης της δυνατής επί του προκειμένου αρωγής και αντιλήψεως», το αποτέλεσμα της οποίας όμως εμείς αγνοούμε, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι το ΥΠ.ΕΞ. έμεινε αδιάφορο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ως τώρα γνωρίζαμε ότι οι Τούρκοι ενοικίαζαν χριστιανές γυναίκες, για να αποκτούν μαζί τους παιδιά, σύμφωνα με μια προσωρινή μορφή γάμου (Kabın) που αναγνώριζε το τουρκικό δίκαιο, «Ένας μωαμεθανός, προσφέροντας γαμήλιο δώρο «ενοικίαζε» για ορισμένο χρονικό διάστημα μια χριστιανή γυναίκα και αποκτούσε από αυτή νόμιμα τέκνα. Ο γαμήλιος αυτός τύπος, που ετελείτο μπροστά στον μωαμεθανό ιεροδίκη, διαδόθηκε αρκετά κατά τους χρόνους της τουρκοκρατίας... σε σημείο ώστε να προκαλεί επανειλημμένες αντιδράσεις της Εκκλησίας, καθώς μάλιστα χρησιμοποιήθηκε συχνά από τους μωαμεθανούς για τη βίαιη αρπαγή χριστιανών παρθένων» (Ιστορία Εκδοτικής Αθηνών, Αθήνα 1974 τομ. Ι σ. 40 α-β). Δεν πιστεύαμε όμως ότι θα νοίκιαζαν και παιδιά για να εξυπηρετούν τις ανάγκες τους.

2. Πρβλ. «... εν Ηπειρώ ουδέποτε υπήρξεν ασφάλεια ούτε ζωής ούτε περιουσίας. Εν τοιαύτη λοιπόν κοινωνική καταστάσει ο δυστυχής ραγιάς επροσπάθει παντί σθένει να δημιουργήση νέους πόρους βίου οίτινες θα ηδύναντο να τω εξασφαλίσωσιν οπωσδήποτε υποφερτήν τινα ζωήν...» (Δημητρίου Ευαγγελίδου, Η Βόρειος Ήπειρος, Αθήναι 1919 σ. 112).

3. Πόλη της Βορείου Ηπείρου, έδρα της ορθόδοξης μητροπόλεως Βελεγράδων με Έλληνα μητροπολίτη άλλοτε, διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στην ιστορία της Ηπείρου με την ελληνικότητά της, όπως αποδεικνύεται από το πλήθος των ελληνικών νομισμάτων, επιγραφών και άλλων αρχαιολογικών αντικειμένων που βρέθηκαν εκεί. Είχε εφτά ενορίες με πλήθος εκκλησιών και σχολείων στα οποία φοιτούσαν περισσότεροι από τριακόσιους μαθητές. Σπουδαία είναι η πόλη αυτή με τη σημερινή ονομασία Μπεράτι για ένα περίφημο κώδικά της (Codex Beratinus) του Στ' μ.Χ. αι., ο οποίος περιέχει αρκετά αποσπάσματα των ευαγγελίων του Ματθαίου και

Μάρκου. Είναι ένα από τα σπάνια κειμήλια που έχομε, από τα χειρόγραφα εκείνα τα γραμμένα «διά μελάνης αργυράς» Βλ. Μ.Ε.Ε. τομ. Ζ' σ. 61 β-γ, Τρύφωνος Ε. Ευαγγελίδου, Η παιδεία επί τουρκοκρατίας, Αθήναι 1936, τομ. Α' σ. 193, Φωτίου οικονόμου, Τα σχολεία της ενιαίας Ηπείρου στους χρόνους της τουρκοκρατίας, Αθήναι 1987 σ. 95-96. Παναγ. Αραβαντινού, Χρονογραφία της Ηπείρου, Αθήναι 1856 τομ. Β. σ. 31, όπου η πόλη φέρεται με την ονομασία Βελλάγραδα.

4. Rene Riaux, Δυστυχισμένη Βόρειος Ήπειρος, Μετάφραση Α. Αχ. Λαζάρου, εκδόσεις Τροχαλία <Αθήνα> χ.χ.

5. Βασίλειος Παπαχρήστου, Μητροπολίτης Βελεγράδων (1900-1909). Γεννήθηκε στο Άνω Λάμποβο το 1858. Αποφοίτησε από την Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης και, αφού δίδαξε στην αρχή σε διάφορα σχολεία, χειροτονήθηκε μητροπολίτης. Υπηρέτησε σε διάφορες μητροπόλεις μεταξύ των οποίων και τη Μητρόπολη Βελεγράδων το 1900, την οποία και διοίκησε κατά τρόπον άψογο. Υπήρξε σπουδαίος αγωνιστής και έξοχος πατριώτης. Αγωνίσθηκε με όλες του τις δυνάμεις για τα δίκαια της Β. Ηπείρου, τα οποία και υπεράσπισε ως υπουργός της κυβερνήσεως της Αυτονόμου Βορείου Ηπείρου, διακρινόμενος για τη λογιότητα, την ηθικότητα και τη φιλανθρωπία του. Υπήρξε ο τελευταίος μητροπολίτης της Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως με κέντρο τη Δρυϊνούπολη, η οποία όμως τώρα κέντρο της έχει το Δελβινάκι. Πέθανε το 1936 και ο τάφος του βρίσκεται στο Δελβινάκι (Φωτίου Οικονόμου, Η Εκκλησία εν Βορείω Ηπείρω, Αθήναι 1969 σ. 44).

6. Α(ρχεία) Υ(πουργείου) Ε(ξωτερικών) 1907, φάκ. αακ ΙΗ, έγγρ. 314/16-3-1907 Ελληνικής Πρεσβείας Κων/πόλεως προς ΥΠ. ΕΞ με συνημμένο το έγγραφο του μητροπολίτη.

7. Για τη Μονή αυτή βλ. Φωτίου Οικονόμου, ό.π. σ. 95. Ο πρόξενος Βερατίου Κ. Μ. Σβορώνος που την επισκέφθηκε το 1906 και έμεινε εκεί 5 ημέρες σε έκθεσή του γι' αυτήν σημειώνει: «... μετ' ευχαριστήσεως είδομεν την λαμπράν εργασίαν του Ηγουμένου Οικονόμου Τέσση, όστις κατώρθωσε να αναβιβάση τα εισοδήματα της Μονής από 3 χιλ. φράγκων εις 6 χιλ. - η Μονή όμως έχει πολλές δαπάνας, διότι είναι η κοινή κατοικία της Μουζακιάς και παντός ξένου εκείθεν διερχομένου, ωκοδομήθη δε λαμπρόν σχολείον, όπερ προώρισται να αποδώση καλούς καρπούς (ΑΥΕ 1906 φ. αακ ΚΑ, έγγρ. 102/29-7-1906 Προξενείου Βερατίου προς ΥΠΕΞ).

8. Ο Μιχαήλ Αναγνωστόπουλος, μεγάλος ευεργέτης της πατρίδας μας (1837-1906) με τη διαθήκη του είχε καθορίσει να ιδρυθεί από το κληροδότημά του ένα σχολείο «παρόμοιον προς τα άριστα Γερμανικά Γυμνάσια» σε μια πόλη της Ηπείρου. Οι κάτοικοι του Βερατίου ζητούσαν να ιδρυθεί εκεί, οι Κορυτσαίοι προτιμούσαν την Πρεμετή, αλλά τελικά προκρίθηκε για λόγους εθνικούς η Κόνιτσα, όπου όμως αντί για γυμνάσιο ιδρύθηκε η περίφημη «Αναγνωστοπούλειος Γεωργική Σχολή» (βλ. ΑΥΕ 1907, φ. αακ Ια, όπου έγγρ. 368/9-8-1907 Β. Γεν. Προξενείου Ιωαννίνων προς τον υπουργό Εσωτερικών και προσωρινώς Εξωτερικών Καλογερόπουλο, με το οποίο συνιστάται η Κόνιτσα).

Κόνιτσα, αρχόντισσα (Ηπειρώτισσα)

Ξεχασμένη, ανέπαφη από το χρόνο, αυθεντική, παραδοσιακή Ηπειρώτισσα με αγριάδα φυσική, στα περήφανα, αγέρωχα βουνά της Πίνδου φωλιάζεις, με το φιδίσιο ποτάμι σου, τον Αώο κουβεντιάζεις.

Γεφύρι της ζωής μου, το δικό σου γιοφύρι και οι μνήμες μου αρμάδες, οι καρδιές μας ξεδιπλώνονταν στων αρχοντικών σου τους νοντάδες, μπουκέτο τα όνειρα για σένα, γεμάτα δέος, μεγάλη η επιθυμία μου να βρεθώ κοντά σου, είναι χρέος.

Αναστηλώνεται κάθε τόσο η σκέψη της επιστροφής, με πλημμυρίζει ευτυχία, η ελπίδα της προσμονής, για ν' αποτυπώσω εικόνες του παρόντος, όπως παλιά, για τ' αμάρια του μέλλοντος στου πατρικού μου τα σκαλιά.

Κτισμένη στους πρόποδες της Τραπεζίτσας αμφιθεατρικά, φιλοξενεί κατάφορτες με πεύκα κι έλατα πλαγιές, υποδειγματικά, άγριες ομορφιές χαρίστηκαν απλόχερα για τη δική μας τέρψη, άγριος κι ο δικός μας αγώνας επιβίωσης στη δική μας σκέψη.

Πλακόστρωτα δρομάκια, τρεχούμενα νερά μας γνέθουν, στη χλιδή της απόλαυσης μας τρέχουν, καταφύγιο ηρεμίας η πανδεσία των χρωμάτων των δένδρων, των πουλιών και των αρωμάτων.

Μουσικά ακούσματα πουλιών και νερών, σταματούν το χρόνο, τα σημάδια των καιρών, κάθε φορά βρίσκω τη ζεστή μου φωλιά, βυθισμένη στη μνήμη μου είναι η δική σου αγκαλιά.

Βουτηγμένες κορφές της Πίνδου στο χιόνι και την ομίχλη, στεφανώνουν την Κόνιτσα, την καταπράσινη πολίχνη, θεόρατα πλατάνια γέρνουν απ' το χρόνο, τα χαιδεύουν τα νερά κι οι ηλιαχτίδες μόνο.

Το ξωκκλήσι Αγία Βαρβάρα στην πλαγιά σκαρφαλωμένο, στον αρχαίο ναό, τον ουρανό απ' τον άρχοντα Κόνη θεμελιωμένο, έχει παρέα, τη φύση και το κάστρο τη χαράδρα του Αώου και το δικό μου άστρο.

Κόνιτσα, Παράδεισος της φύσης και της ομορφιάς υπό την σκέπη της μονής Στομίου, της Παναγιάς, η ευλογία και η προσευχή του μοναχού Παΐσιου είναι το φως της ζωής μου, φως του δρόμου του ίσιου.

Αθήναι 10.11.1997

Ειρήνη Οικονόμου - Σταματάκη

ΚΑΤΟΧΗ

Τα καραβάνια της ελπίδας

Στην Κατοχή υποφέραμε πολύ εδώ στα χωριά μας. Τί δεν τραβήξαμε... Όμως με τον αγώνα μας και με τη βοήθεια του Θεού μπορέσαμε και ζήσαμε. Μπορεί να στερηθήκαμε και να πονέσαμε, αλλά δεν πεινάσαμε. Εί-

**Μολογάει η Βασιλική Χρήστου
Καταγράφει ο Δημ. Γ. Γεωργιάκης**

χαμας φτώχεια, αλλά είχαμε και χαρά. Είχαμε αγάπη και γλεντούσαμε.

Εκείνο που μας έσωσε τότε ήταν η ανταλλαγή που κάναμε στα προϊόντα. Τρέχαμε όλη την Κατοχή από τον ένα τόπο στον άλλο. Πηγαίναμε, ας πούμε, στο Τσιάμ'κο ή στη Μακεδονία, παίρναμε λάδι ή αλάτι, τα πηγαίναμε στην Αλβανία, τα αλλάζαμε με σιτάρι ή με βρίζα ή με ψωμί ή με ό,τι άλλο είχαν και τα φέρναμε πίσω για να ταΐσουμε τα παιδιά μας. Αυτό γέρονταν.

Όσοι είχαν ζώα, τα φόρτωναν και πάιναν, όσοι δεν είχαν φορτώνονταν οι ίδιοι. Από είκοσι οκάδες ο καθένας στην πλάτη και δρόμο. Ερχόμασταν στο χωριό, καθόμασταν ένα βράδυ να ξεκουραστούμε και την άλλη μέρα φεύγαμε για την Αλβανία. Λίγο ψωμί στον τρουβά και καμιά κουβέρτα και περβήτημα όλη μέρα μέσα στα κρύα και στις βροχές. Τίποτε δεν μας σταματούσε. Να 'ναι Μάρτης μήνας που κατεβάζουν τα ποτάμια νερό κι εμείς να περνάμε μέσα φορτωμένοι και να μη λογαριάζουμε τίποτε. Κούτσουρα ολόκληρα κατέβαζε το Βουρκοπόταμο. Κρατιούμασταν χέρι-χέρι, σβάρνα τα ποδάρια για να μη μας πάρει το νερό και άιντε. Κανένας δεν πνίγηκε ποτές. Βρεγμένοι, κακομοιριασμένοι, νηστικοί κοσιέβαμε κι ούτε αρρωστούσαμε, ούτε γρίππη μας έπιανε, ούτε τίποτε.

Τα βράδια κοιμούμασταν όπου μας έπιανε το γρέκι. Σε κανένα σταύλο, σε καμιά καλύβα, σε καμιά παράγκα, σε κανένα σχολείο, όπου βρίσκαμε. Ανάβαμε φωτιά και το στούσαμε στο τραγούδι. Τη χαρά, κοσί πάλι.

Στο δρόμο ανταμώναμε και μ' άλλους κοντοχωριανούς που έκαμναν την ίδια δουλειά και παϊνάμε αντάμα. Χιονιαδίτες, Τουρνοβίτες, Βουρμπιανίτες, Πυρσογιαννίτες... Στρατιές ολόκληρες οι δρόμοι. Καραβάνια - καραβάνια. Περβατούσαμε με το τραγούδι στο στόμα. Φορτωμένες και τραγουδούσαμε. Είχε βγει τότε το τραγούδι «τί να σου κάνω Χαίδω μου, τί να σου κάνω γιε μου...» και δώστ' και πάρτ'... Το λιέγαμε και το ξαναλιέγαμε... Και με

Η Βασιλική Χρήστου στην αυλόπορτα του σπιτιού της

τις λιόπες στα ποδάρια. Μου είχαν δέσει τα νύχια από την ξυπολυσιά και δε μ' ένοιαζε. Πού το βρίσκαμε αυτό το κουράγιο; Μας έδωνε ο Θεός δύναμη επειδή είχαμε φτώχεια. Επειδή είχαμε πίστη.

Όταν πηγαίναμε κατά τη Μακεδονία, μέναμε στην Π'στίλιψ' και φτάναμε ως τη Σλάτ'να. Από δω φτάναμε ως το Πόγραδετς και το Ελμπασάν. Την Αλβανία την έχω περβατημένη με την πιθανή.

Μια φορά είχαμε πάει με τη Νικολάκαινα του Στεργίου στην Κορυτσά σ' ένα μεγάλο χωριό, χριστιανικό. Εγώ είχα τον Παντελή και τον Κώστα κι

εκείνη το Μιχάλη και το Σωτήρη. Φορτωθήκαμε από δω λάδι και πήγαμε εκεί να το αλλάξουμε. Στο γύρισμα, σ' ένα χωριουδάκι που ήταν όλο Τούρκοι, μας είδε ο Τούρκος που πηγαίναμε πέρα και στο γύρισμα μας έπιακε στο καρτέρι. Είχε και μια σκρέπα, μια παλιοκαραμπίνα και μας σταμάτησε για να μας πάρει το καλαμπόκι. Βαρ' πάνω, βάρ' κάτω, μας παίδεψε πολύ. Σήκωσε την καραμπίνα να μας σκοτώσει και τα παιδιά φοβήθηκαν και ξεφορτώθηκαν. Το ίδιο και η Νικολάκαινα. Εγώ δεν ήθελα να το αφήσω το ζαλίκι μου, ήθελα να φέρω το καλαμπόκι στο σπίτι μου να σώσω τα παιδιά μου. Ζορίστηκα, ζορίστηκα, σήκωσε την καραμπίνα ο Τούρκος και με χτύπησε με το ξύλο στον ώμο. Με πόνεσε! «Ντε 'κριβή μου», μου λέει η Νικολάκαινα, «τί 'σαι συ Πασχάλαϊνά μου; Για το παλιοκαλαμπόκι να κάτσουμε να μας σκοτώσει ο Τούρκος; Εμείς νάμαστε καλά, ας κουρεύεται. Θα πάμε να φέρουμε κι άλλο...» Το 'σκασα εγώ το καλαμπόκι και ήρθαμε τσέδω κλαιώντας.

Σ' ένα χωριό στο Κιβιζέζι είχαν οι Ιταλοί σταθμό. Πολύ καλοί καραμπινιέρηδες. Πήγαμε εκεί να κάνουμε παράπονα. Βγήκε ο Ιταλός, τσιατ - πατ του είπαμε ότι βγήκε ο Τούρκος και μας πήρε το καλαμπόκι κι εκείνος μας είπε: «Ξέρετε πού είναι;» «Ξέρουμε», λιέμε. Μας πήρε και πήγαμε σ' εκείνη τη λακκιά και βρήκαμε τα τσουβάλια μέσα σε κάτι τσιοκαριές. Δεν είχε προκάνει να τα πάρει γιατί είχε βγει ο κόσμος στα χωράφια και φοβήθηκε. Τα 'κρυψε για να τα πάρει το βράδυ. Χαρά εμείς... Τα φορτωθήκαμε και φύγαμε. Ο Ιταλός όμως, σαν καλός άνθρωπος που ήταν, μας γύρισε από το σταθμό, εκεί στα μαγειρεία που είχαν, μας έδωκαν κουραμάνα, μας έδωκαν τσάι, ήπιαμε, «τραβάτε τώρα», μας είπαν, «μη φοβάστε».

Έτσι πέρασε όλη η Κατοχή. Με περιπέτειες, με φτώχεια, με βάσανα, αλλά χωρίς άγχος. Δεν ξέραμε τί θα πει άγχος. Σήμερα ο κόσμος τα έχει όλα κι όμως έχει άγχος. Τί να πεις...

Ταξιδεύοντας στο χρόνο και στον τόπο της Ηπείρου

Της Χρύσας Χρονοπούλου – Πανταζή
Φιλολόγου

Στοιχεία φυσικά

Γη της Ηπείρου, Άπειρος Χώρα των Ελλήνων και των θεών από τα πανάρχαια χρόνια με τη Δωδώνη, ίχνος θεικό στο σώμα της, το Γράμμο στέμμα της και μανδύα της το Ιόνιο. Σημάδι κυρίαρχο της φορεσιάς της η οροσειρά της Πίνδου, που με αυτήν ορμητήριο διακλαδίζεται με εξαιρετικά έντονο ανάγλυφο στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και τη Στερεά, σαν να θέλει να αγκαλιάσει ολόκληρη την Ελλάδα. Στην Ήπειρο υπάρχει η δεύτερη σε ύψος κορυφή της χώρας, ο Σμόλικας (2637 μ.) και ακολουθούν περισσότερες από είκοσι κορυφές άνω των 2000 μέτρων. Ο Γράμμος, η Τύμφη, ο Λάκκος, τα Αθαμανικά, ο Τόμαρος, η Μουργκάνα, το Μιτσικέλι είναι μερικές μόνο από τις άλλες υψηλότερες κορυφές της Πίνδου. Από τις ρίζες τους πηγάζουν, λόγω των

συχνών βροχοπτώσεων, πλούσιοι σε νερά οι ποταμοί Θύαμις ή Καλαμάς, ο Αχέροντας, ο Λούρος, ο Άραχθος, ο Αώος. Άλλα μικρότερα αλλά όχι ασήμαντα ποτάμια είναι ο Βοϊδομάτης, ο Ζαγορίτικος, ο Καλαρίτικος, ο Καλεντίνης, ο Μετσοβίτικος, ο Σαραντάπορος.

Αλλού δασοσκέπαστη η οροσειρά της Πίνδου κι αλλού γυμνή και κακοτράχαλη, γεμάτη φαράγγια απάτητα, γραφικές λαγκαδιές και κορυφές θεόρατες, αφήνει πεδινό έδαφος στους Ηπειρώτες κατοίκους μόνο το 10% της γης τους στην παράκτια ζώνη. Σε αντιστάθμισμα τους χαρίζει την πλούσια πανίδα και χλωρίδα της και την φυσική ομορφιά της. Στους κόρφους της φωλεύουν ζαρκάδια, ελάφια αρκούδες και αγριογούρουνα. Το χειμώνα οι βουνοκορφές της χάνονται στα σύννεφα ή σκεπάζονται από την ομίχλη και αιώνες τώρα καρτερικά υπομένουν βροχές, αστραπόβροντα και χιόνια. Μα σαν έρθει η άνοιξη, λέει ο ποιητής Κρυστάλλης, «παύουν οι μπόρες κι οι κακοκαιριές. Ο ουρανός αλαφρώνεται από τα πυκνά σύννεφα, ...ο ήλιος ανατέλλει στον ορίζοντα θερμός. Λειώνουν τα χιόνια στα χαμηλώματα και τα νερά σχηματίζουν θολά ορμητικά ρέματα. Τότε αρχίζει να ξυπνά ο Πίνδος...». Τότε πρασινίζουν τα βοσκοτόπια και «...γλυκός γλυκός αντίλαλος χύνετ' απ' τα κουδούνια», στις ελατοσκέπαστες πλαγιές του και το κελάηδισμα των πτηνών σμίγει με τα βελάσματα των κοπαδιών και τα σφυρίγματα των βοσκών. Ο τόπος αλλάζει όψη, γίνεται μια παραμυθένια ομορφιά!

Αλλά ας πατήσουμε τώρα το χώμα. Τα όρια της Ηπείρου καθορίζονται βόρεια από την Αλβανία, δυτικά από το Ιόνιο, νότια τη Στερεά και ανατολικά τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Το γεωγραφικό αυτό διαμέρισμα της χώρας χωρίζεται: Στο νομό Ιωαννίνων βορειοανατολικά, Θεσπρωτίας δυτικά, Πρέβεζας και Άρτας στα νότια. Η Ήπειρος σε σχέση με την έκτασή της θεωρείται το πιο αραιοκατοικημένο διαμέρισμα της χώρας. Έχει επιφάνεια 9.203 χλμ², και πληθυσμό κατά την

Η λίμνη των Ιωαννίνων και το νησάκι της. Φωτό: "ΗΠΕΙΡΟΣ" Νίκου Δεσύλλα.

απογραφή του 1991, 339.210 κατοίκους. (Η απογραφή του 1971 έδειξε 40.130 κατοίκους). Από το σύνολο του πληθυσμού της τα $\frac{3}{4}$ είναι σκορπισμένα στους 1.096 οικισμούς της και μόλις το $\frac{1}{4}$ στις τρεις μεγαλύτερες πόλεις της, Γιάννενα, Άρτα, Πρέβεζα. Εμείς θα πεζοπορήσουμε στους νομούς της Ηπείρου και θα επιχειρήσουμε γνωριμία μαζί τους με τη βοήθεια της γεωγραφίας, της ιστορίας, της μυθολογίας. Θα ξεκινήσουμε από τον πρώτο νομό, των Ιωαννίνων.

Νομός Ιωαννίνων

Ο Νομός Ιωαννίνων, πρωτεύουσα της Ηπειρωτικής γης, καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της Ηπείρου και διακρίνεται σε τέσσερις επαρχίες:

α) **Δωδώνης** με πρωτεύουσα τα Ιωάννινα,

β) **Μετσόβου** με πρωτεύουσα το Μέτσοβο,

γ) **Κόνιτσας** με πρωτεύουσα την Κόνιτσα και

δ) **Πωγωνίου** με πρωτεύουσα το Δελβινάκι. Τα Γιάννενα, πόλη του νομού, πρωτεύουσα της Ηπείρου, έδρα της επαρχίας Δωδώνης και δήμος, βρίσκεται περίπου στο κέντρο, ΒΑ της ομώνυμης κοιλάδας. Έχει μήκος 37 χιλιόμετρα και πλάτος 11 χιλιόμετρα, το δε ύψος από τη θάλασσα αγγίζει τα 500 μέτρα. Η πόλη απλώνεται πάνω σε μια στενόμακρη ζώνη εδάφους, ανάμεσα στη δυτική όχθη της Παμβώτιδας και την παράλληλη προς την όχθη της λοφοσειρά. Έχει έκταση 4.990 χλμ² μαζί με τα ποτάμια και τις λίμνες της. Το 11% του εδάφους της αποτελείται από καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγροναπαύσεις, το 52% από βοσκότοπους, το 31%

από δάση, το 3,5% καταλαμβάνουν οι οικισμοί και οι πόλεις, και το υπόλοιπο 2,5% καλύπτεται από νερά. Μέσα στο νομό κυριαρχούν ο Σμόλικας, η δεύτερη υψηλότερη κορυφή της Ελλάδας, ο Γράμμος, η τέταρτη κορυφή, η Γκαμήλα ή Τύμφη, η έκτη κορυφή, τα Τζουμέρκα ή Αθαμανικά όρη, η έβδομη κορυφή, ο Λάκκος ή Περιστερί, η δέκατη έβδομη σε ύψος ορεινή

κορυφογραμμή της Ελλάδας. Μπορούμε ακόμη να μνημονεύσουμε και άλλα μικρότερα βουνά, όπως το Μιτσικέλι (1810 μ.), τα Κούρεντα (1172μ.), τον Τόμαρο (1974 μ.), το Ξεροβούνι (1611 μ.), τα όρη του Σουλίου, (1615 μ.), που καθιστούσαν το Σούλι και τα παρασουλιώτικα χωριά κάστρο άπαρτο. Θα ήταν παράλειψη ακόμη να μην αναφέρουμε και τα βουνά που περιβάλλουν την κοιλάδα των Ιωαννίνων, τη μόνη πεδινή έκταση του νομού. Σε όλη την έκτασή της η κοιλάδα περιβάλλεται βόρεια από τα βουνά Μιτσικέλι και Δρίσκο, νοτιοδυτικά τον Ολύτσικα, το Μπιζάνι στα νότια. Στο χαμηλότερο σημείο της κοιλάδας βρίσκεται η λίμνη, η αρχαία Παμβώτις (19 χλμ²), στο-

λίδι και καμάρι του νομού, έχει μήκος 9-12 χιλιόμετρα με κατεύθυνση από ΒΑ προς ΝΑ, πλάτος 3 χιλιόμετρα και βάθος 5 ως 12 μέτρα.

Η λίμνη βρίσκεται στο κέντρο του κλειστού οροπεδίου που σχηματίζουν τα βουνά Μιτσικέλι και Τόμαρος και σχηματίστηκε από τα επιφανειακά νερά της κλειστής αυτής λεκάνης, που αποχετεύονται κυρίως με καρστικούς αγωγούς και τροφοδοτούν τους ποταμούς Λούρο και Καλαμά. Είναι η 10η της χώρας μετά την Υλίκη (23 χλμ²) και πριν από τη Δοϊράνη (15 χλμ²). Βορειοανατολικά στην λίμνη τα νερά πλέει μικρό νησάκι, πάνω στο οποίο υπάρχει ο οικισμός Νησί με λίγους κατοίκους. Τον νομό διαρρέουν ονομαστοί ποταμοί, όπως ο Αώος, που πηγάζει από το Σμόλικα και εισβάλλει στην Αλβανία, ο Άραχθος που περνάει από την Άρτα και εκβάλλει στον Αμβρακικό, παράλληλη πορεία κάνει και ο Λούρος, όπου υπάρχει υδροηλεκτρικό φράγμα. Παραπόταμοι που ποτίζουν το νομό είναι του Καλαμά με τις πηγές του στη Λίμνη, ο Βοϊδομάτης του Αώου με τις πηγές του στη

χαράδρα του Βίκου και ο Σαραντάπορος, επίσης παραπόταμος του Αώου που κυλάει τα νερά του ανάμεσα στο Σμόλικα και το Γράμμο. Ο νομός έχει και ιαματικές πηγές, οι περισσότερες στις όχθες του Σαραντάπορου, και είναι θειούχες. Σημαντικότερες είναι τα Καβάσιλα με θερμοκρασία 32 βαθμούς και οι αμμοθερμικές πηγές του Αμαράντου.

Το φαράγγι του Βίκου και ο ποταμός Βοϊδομάτης.

Φωτό: "ΗΠΕΙΡΟΣ 4000 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ".

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΣ

Το Μοναστήρι των Εισοδίων της Θεοτόκου στη Μόλιστα

Επιμέλεια Μαρίας Ελ. Τσιλικά
Φωτογραφίες Δημ. Γ. Γεωργάκη

Από το βιβλίο του πρωτ. Διονυσίου Τάτση

Στο χωριό Μόλιστα της Κόνιτσας βρίσκεται το Μοναστήρι της Παναγίας που τιμάται στα Εισόδια της Θεοτόκου. Είναι ένας χώρος ψυχικής ανάπαυλας και πνευματικού ανεφοδιασμού που σε κάνει, με λίγο αντίδωρο και με τη σιωπή που δεσπόζει εκεί, να συνομιλείς με το Θεό. Οι Μολιστινοί και γενικότερα οι κάτοικοι της γύρω περιοχής, αγαπούν το Μοναστήρι και την Παναγία και έχουν να θυμούνται πολλά θαυμαστά περιστατικά που συνέβησαν σ' αυτό.

Όλοι γνωρίζουν το θαυματουργικό τρόπο με τον οποίο βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας και την υπόδειξη της για την τοποθεσία στην οποία ήθελε να χτιστεί η Μονή. Ο π. Νικόλαος Γέγιος, σχετικά με τα παραπάνω, αναφέρει τα εξής: «Δύο οδοιπόροι από την επαρχία Κόνιτσας βαδίζοντας προς βορρά βρήκαν την εικόνα της Παναγίας (λέγεται ότι η εικόνα είναι μία από της 70 του Αποστόλου Λουκά) κάτω από ένα θάμνο. Ο ένας πρότεινε να τη μεταφέρουν στο Μοναστήρι της Ζέρμας και ο άλλος σε κάποιο άλλο, οπότε το βράδυ εμφανίστηκε στον ύπνο τους η ίδια η Παναγία και τους υπέδειξε να τη μεταφέρουν στο Μοναστήρι της Μόλιστας. Παρά την υπόδειξη της Παναγίας οι οδοιπόροι διαφώνησαν και μετέφεραν τελικά την εικόνα στο Μοναστήρι της Ζέρμας. Όμως την επόμενη μέρα η Εικόνα έφυγε και βρέθηκε στο Μοναστήρι της Μόλιστας, κάτω από έναν ογκώδη λίθο υπό το αμυδρό φως μιας καντήλας. Εκεί λοιπόν έχτισαν οι Μολιστινοί στη συ-

Ο ναός της Παναγίας

νέχεια το Μοναστήρι της Παναγίας.

Ιστορικά στοιχεία

Το παλιό Μοναστήρι των Εισοδίων της Θεοτόκου χρονολογείται από το 17^ο αιώνα και διατηρήθηκε γύρω στους δύο αιώνες. Μετά καταστράφηκε και το 1819 χτίστηκε στη νέα του θέση, πιθανόν λόγω της αστάθειας που παρουσίαζε το έδαφος στην παλιά του θέση, και ολοκληρώθηκε το 1892. Στις αρχές του αιώνα μας άρχισε η παρακμή. Κάποια στιγμή το μοναστήρι έμεινε με έναν ή δύο μοναχούς και τελικά η διαχείριση ανατέθηκε σε επιτροπές που αποτελούσαν άλλοτε λαϊκοί και άλλοτε οι εφημέριοι των τριών συνοικισμών της Μόλιστας.

Το 1948-49 δέχτηκε τα πυρά του στρατού γιατί υπήρχε η πληροφορία ότι εκεί κρύβονταν αντάρτες. (Μαρτυρία αποτελούν οι ρωγμές που υπάρχουν ακόμη στους τοίχους του ναού). Τέλος το 1963 ο εφημέριος του χωριού παπα-Βασίλης Βέργος, ανακαινίζει και πάλι το Μοναστήρι και το αναδεικνύει σε αξιοθαύμαστο βαθμό.

Από αναφορά του π. Νικολάου Γέγιου προς τη Μητρόπολη το 1954 αντλούνται αξιόλογες πληροφορίες: Η Μονή στην ακμή της είχε ηγούμενο με 8 - 10 μοναχούς και απασχολούσε προσωπικό. Διατηρούσε αιγοπρόβατα, ίππους, ημιόνους, μέλισσες, όρνιθες κ.α. Ο Στέφανος Λιόλιος από το Γανναδιό της Μόλιστας είχε δωρίσει ένα μεγάλο κτήμα στο Βουκουρέστι, από τα έσοδα του οποίου συντηρούνταν το Μοναστήρι.

Τα κελιά του μοναστηριού.

Αργότερα όμως το κτήμα πουλήθηκε και χτίστηκε το μοναστήρι στη νέα του θέση.

Το μοναστήρι είχε μεγάλη κτηματική περιουσία: εκτάσεις γαιών, πολλά στρέμματα με αμπέλια και γύρω στα 100 στρέμματα δασική έκταση. Μέχρι το 1940 βρισκόταν σε άνθιση και βοηθούσε οικονομικά φτωχές οικογένειες της Μόλιστας, ανύπαντρα κορίτσια, πρωτοστατούσε στην κατασκευή γεφυριών, έργων οδοποιίας και άλλων κοινωφελών έργων. Εκεί κατέφευγαν επίσης πολλοί απροστάτευτοι, φτωχοί διαβάτες και ζητιάνοι. Σήμερα όμως η Μονή είναι φτωχή αφού τα έσοδά της σχεδόν μηδενίστηκαν, τα χωράφια δασώθηκαν και οι προσκυνητές αραιώσαν.

Ένα δυσάρεστο γεγονός σημαδεύει την ιστορία του Μοναστηριού το 1976. Στο διάστημα 16-18 Ιανουαρίου έκλεψαν από το Μοναστήρι την εικόνα της Παναγίας της «Στρατιώτισσας», άλλες σπουδαίες εικόνες και τις τέσσερις λειψανοθήκες. Οι κλέφτες προσπάθησαν να ακρωτηριάσουν και το τέμπλο, αλλά τελικά δεν προχώρησαν. (Μέσα στο ιερό φαίνεται η κατεστραμμένη επένδυση του τέμπλου).

Σύμφωνα με το Γαναδιώτη Χαρίλαο Γκούτο, η εικόνα έχει διαστάσεις 30 X 20 εκ., καλύπτεται στο μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειάς της με χρυσά επιθέματα, ενώ σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει περιπλεύρωσ είναι δωρεά του Ιερομονάχου Νικηφόρου και των γονιών του, κατά το έτος 1783. Το περίστηλο εικονοστάσι έχει πολυάριθμα αναθήματα, δείγμα των αμέτρητων προσκυνητών που κατέφευγαν στη χάρη της Παναγίας και εναπέθεταν σ' αυτή τα δάκρυα και την ελπίδα τους. Η Παναγία ονομάζεται «Στρατιώτισσα» γιατί βρισκόταν συνεχώς στις στρατές. Την έπαιρναν δηλ. οι χριστιανοί στα σπίτια τους για να συνοδεύσει πολλές φορές ασθενείς. Η Παναγία η Μολιστινή είχε φτάσει και στο Νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» στην Αθήνα.

Οι λειψανοθήκες που κλάπηκαν περιείχαν λείψανα πολλών Αγίων.

Περιγραφή του Μοναστηριού

Στο Μοναστήρι φτάνει κανείς εύκολα αφού απέχει μόνο 300 μέτρα από το συνοικισμό Μοναστήρι (Μποτσιφάρι) της Μόλιστας, η δε Μόλιστα απέχει μόλις τρία χιλιόμετρα από τον κεντρικό δρόμο. Η Μονή είναι χτισμένη σε κατάφυτο τόπο. Για να φτάσει κανείς ως εκεί παίρνει το μονοπάτι μέσα στα δέντρα, περνάει δυο εξωκκλήσια, το ένα κοντά στο άλλο, και φτάνει στην Παναγία.

Στη δυτική και βόρεια πλευρά της Μονής υπάρχει ένα διώροφο κτήριο με τα κελιά-καταλύματα όπου μπορούν να φιλοξενηθούν οι προσκυνητές. Σήμερα είναι κατοικήσιμα μόνο 5 κελιά, πλήρως εξοπλισμένα με όλα τα απαραίτητα για διαμονή.

Δυτικά και προς τη δεξιά γωνία υπάρχει ένα άλλο κτήριο γνωστό με το όνομα «του Τούρκου ή κρεββάτα», γιατί χτίστηκε με δαπάνες ενός μπέη της Κόνιτσας, μετά από θαυματουργική αποκατάσταση της υγείας του από την Παναγία την Μολιστινή.

Ο ναός της Παναγίας είναι σε ψηλότερη επιφάνεια από εκείνη των κελιών.

Η χαμηλή είσοδος του ναου.

Το τέμπλο του ναου.

Πρόκειται για έναν ναό ορθογώνιο χωρισμένο στα τρία συνήθη μέρη: ιερό, κυρίως ναό, γυναικωνίτες πάνω - κάτω. Το τέμπλο του ναού είναι ξυλόγλυπτο με νεώτερα βαψίματα και το δάπεδο πλακοστρωμένο. Υπάρχουν στο ναό δύο ολόγλυφα πέτρινα μανουάλια με λεπτοδουλεμένες διακοσμήσεις, τα οποία είναι φερμένα από το Ελεύθερο Κονίτσης και χρονολογούνται από το 1831.

Θαύματα της Παναγίας

Η παράδοση έχει να θυμίζει πολλά θαύματα της Παναγίας, η οποία προσείλκε πλήθος προσκυνητών όλο το χρόνο, αλλά κυρίως στις 21 Νοεμβρίου, στην πανηγυρη της Μονής.

Δεν είναι λίγα τα θαύματα που αναφέρονται στη διάσωση του χωριού από τα Τουρκικά πυρά. Άλλοτε πάλι η Παναγία έδινε τη λύση σε περιόδους ανομβρίας. Επίσης αναφέρονται πολλές θεραπείες σεληνιαζομένων και φρενοβλαβών ανθρώπων καθώς και άλλων ασθενών οι οποίοι κατέφευγαν με πίστη και ευλάβεια στη χάρη της Παναγίας και ζητούσαν τη βοήθειά της.

Φέρε Χριστέ μου πίσω τον κόσμο σου...

Το χειμώνα που μας πέρασε βρέθηκα για λίγο στο χωριό. Είχα γυρίσει από το Πληκάτι που γιόρταζε η Παναγία και βρήκα απέραντη ερημιά. Γύρναγα στους δρόμους μόνη μου και έκλαιγα. Φώναζα τον ένα, τον άλλο, δεν μου απλογιόταν κανένας. Έκατσα στην παιδική χαρά κι αγνάντευα γύρω-γύρω. Δυο-τρία τζάκια μόνο κάπνιζαν. «Παναγιά μου» είπα, «πού είναι ο κόσμος σου;»

Θυμήθηκα τότε τον μπαρμπα - Τάκη τον Γιαννούλη που γύρισε μετά τον εμφύλιο πόλεμο και βρήκε το χωριό έρημο. Κι όπως μας έλεγε, είχε το Γιώργο στον Τρουβά και γύρναγε στους άδειους δρόμους κι έκλαιγε. Ήταν Μεγάλη Πέμπτη που βγάζουν το Χριστό και δεν το άντεχε που στο χωριό του δεν υπήρχε κόσμος για να Τον βγάλει. Πήγε τότε στο Γοργοπόταμο, βρήκε τον παπά και του είπε: «Έλα παπά και στο χωριό μας να βγάλουμε και το δικό μας τον Χριστό...». Ήρθε ο παπάς και την ώρα που έλεγε: «Σήμερα κρεμάται επί ξύλου», αυτός έλεγε: «πού είναι Χριστέ μου ο κόσμος σου;», «Σήμερα κρεμάται επί ξύλου», κι έκλαιγε. «Σήμερα κρεμάται επί ξύλου, φέρε Χριστέ μου τον κόσμο σου...». Όπως είχα γυρίσει από την Παναγία, έλεγα κι εγώ: «Πού είναι Παναγία μου ο κόσμος σου; Φέρε, Παναγία μου τον κόσμο σου» κι έκλαιγα.

Έτσι σκόρπισε και τώρα το χωριό μας, σαν νά 'γινε πόλεμος...

Φέρε, Χριστέ μου, πίσω τον κόσμο σου!

Αριστέα Ζ. Στεργίου

Νοσταλγήματα

Πανηγύρι στο Παλιομονάστηρο της Βούρμπιανης

**Του Νικ. Χ. Ρεμπέλη
Φιλολόγου, πρώην Λυκειάρχη**

Το Παλιομονάστηρο (διάβαζε: Παλιομανάστρο), που γιόρταζε πριν από την Παναγιά, δεχόταν πλήθος προσκυνητών από τα γύρω χωριά. Άντρες, γυναίκες, αλλά προπάντων παιδιά, κορίτσια και νεαροί, έρχονταν κάθε χρόνο στη Χάρη της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος.

Τα κορίτσια, με χέρια ροζιασμένα από τις σκληρές του χωριού δουλειές, ροδοκόκκινα όμως και δροσάτα σαν τα κρύα νερά της βρύσης του Κάλη, περίμεναν «πώς και πώς» αυτή τη μέρα, για να φορέσουν το «καλό φουστάνι», που το είχε ράψει με μεράκι η Ξακουστή μοδίστρα Καλλιρρόη από τη Βούρμπιανη (και ποιά από τις παλιές δεν τη θυμάται; Και ποιά δεν έρραψε στην Καλλιρρόη τη νυφιάτικη αρμάτα;), να βάλουν την κεντητή ποδιά, το τσιεπαρωτό τσιπούνι, που το είχαν ράψει οι Παπαβασιλαίοι από τη Βούρμπιανη ή ο Γιάννης ο Φουρκιώτης, που περιόδευε με το γιο του στα χωριά, να δέσουν με αρκετή χάρη και δεξιοτεχνία το Γιαννιώτικο μαντήλι ή την εβγέννα (που πήρε το όνομά της από τον τόπο προέλευσης τη Βιέννη) και έτσι να εμφανιστούν στο πανηγύρι, καμαρωτές και λυγερές.

Η ίδια λαχτάρα κατείχε και τους νεαρούς, που έρχονταν από τις πολιτείες και βρίσκονταν το Δεκαπενταύγουστο στα

Πανηγύρι στο Παλιομονάστηρο

χωριά τους. Όλοι τους, άψογα ντυμένοι, με άσπρο κουστούμι, μεταξωτό πουκάμισο, δίχρωμα (άσπρα και κόκκινα) πατούμενα, μαντηλάκι και στυλογράφο στην τσέπη του σακακιού, γαλάζια γυαλιά ηλίου, μερικοί με ψαθάκι στο κεφάλι και με μια αλυσίδα, που τη στρεφογύριζαν αδιάκοπα στα δάχτυλα του χεριού, με λίγα λόγια, σωστοί λιμοκοντόροι, έκοβαν βόλτες στο σιάδι, πάνω από το εκκλησάκι, όπου γινόταν ο καλλιτόξος των γυναικών και κοριτσιών χορός, χωρίς, φυσικά, να χάνουν ευκαιρία να διασταυρώνουν αθώα τα βλέμματά τους με κάποια βεργολυγερή περδικομάτα...

«Ο Tempora, ο Mores»! ωραίες, ρομαντικές εποχές!

Σημείωση: Το κείμενο είναι απόσπασμα από επιστολή του κ. Ν. Ρεμπέλη στο περιοδικό μας.

Διαβάζοντας τα “ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΑ”

**Της Ανδρομάχης Παπανώτη
Φιλολόγου**

Διαβάζοντας «τα Ασημοχωρίτικα» αισθάνθηκα ότι ξεκινούσα ένα νοσταλγικό ταξίδι στις μνήμες και τα αγαπημένα χρώματα των χωριών μας. Με το πλούσιο περιεχόμενο της ύλης σας καταφέρνετε να αγγίξετε τις πιο ευαίσθητες χορδές της ψυχής μας. Κάθε θέμα γίνεται εφελτήριο για ένα νοερό οδοιπορικό σ' αυτόν τον ευλογημένο τόπο. Η πλούσια πολιτιστική παράδοση και η ιστορία των Μαστοροχωριών, αστείρευτη πηγή για τους λαογράφους, ζωντανεύουν σε κάθε γωνιά του περιοδικού.

Το Πληκάτι

Μέσα από τις αράδες των κειμένων σας βλέπω τόσες αγαπημένες μορφές στο χωράφι, στους γάμους, στα πανηγύρια. Τα πανέμορφα χωριά μας με τα πετρόκτιστα σπίτια τους, έργα των μοναδικών και πανελλήνια γνωστών δικών μας μαστόρων, που δούλεψαν με τόσο μεράκι και επιδεξιότητα. Τις αμέτρητες εκκλησίες, μάρτυρες της πίστης των απλών, αλλά βαθιά θρησκευομένων ανθρώπων, με τα εξαιρετικά ξυλόγλυπτα τέμπλα τους και τις θαυμάσιες αγιογραφίες.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους κατέχει η εκκλησία της Παναγίας του Πληκατίου, με τη θαυματουργή εικόνα «της Παναγίας της Πληκατιώτισσας», που τόσο ευλαβούνται οι κάτοικοι της περιοχής.

Αναρριγώ ακολουθώντας τον ήχο του κλαρίνου από το μεσοχώρι στα καλντερίμια, στην εκκλησία, στις βρύσες, ως τις αετόμορφες κορυφές του Γράμμου.

Εμείς οι Ηπειρώτες σ' όποια γωνιά του κόσμου κι αν βρισκόμαστε, ζούμε, κοιμόμαστε, αναπνέουμε με τη θύμηση της Πατρίδας, αιχμάλωτοι του νόστου, αγκαλιά με τη λαχτάρα του γυρισμού, κουβαλάμε εντός μας τη σαρμανίτσα, τη μασίνα, τον αργαλειό. Ανατριχιάζουμε στο άκουσμα του κλαρίνου, δακρύζουμε στη θέα των αγέρωχων κορυφογραμμών, ανίκανοι και πεισματικά απρόθυμοι να ξεφύγουμε από τον έρωτα της Ιθάκης που πάντα μας ακολουθεί όπου κι αν πάμε.

Σας ευχαριστώ για τις όμορφες και πολύ συγκινητικές στιγμές που μου χαρίζετε.

Λάρισα, Σεπτέμβριος 2001

Ασημοχώρι

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
Δάσκαλος

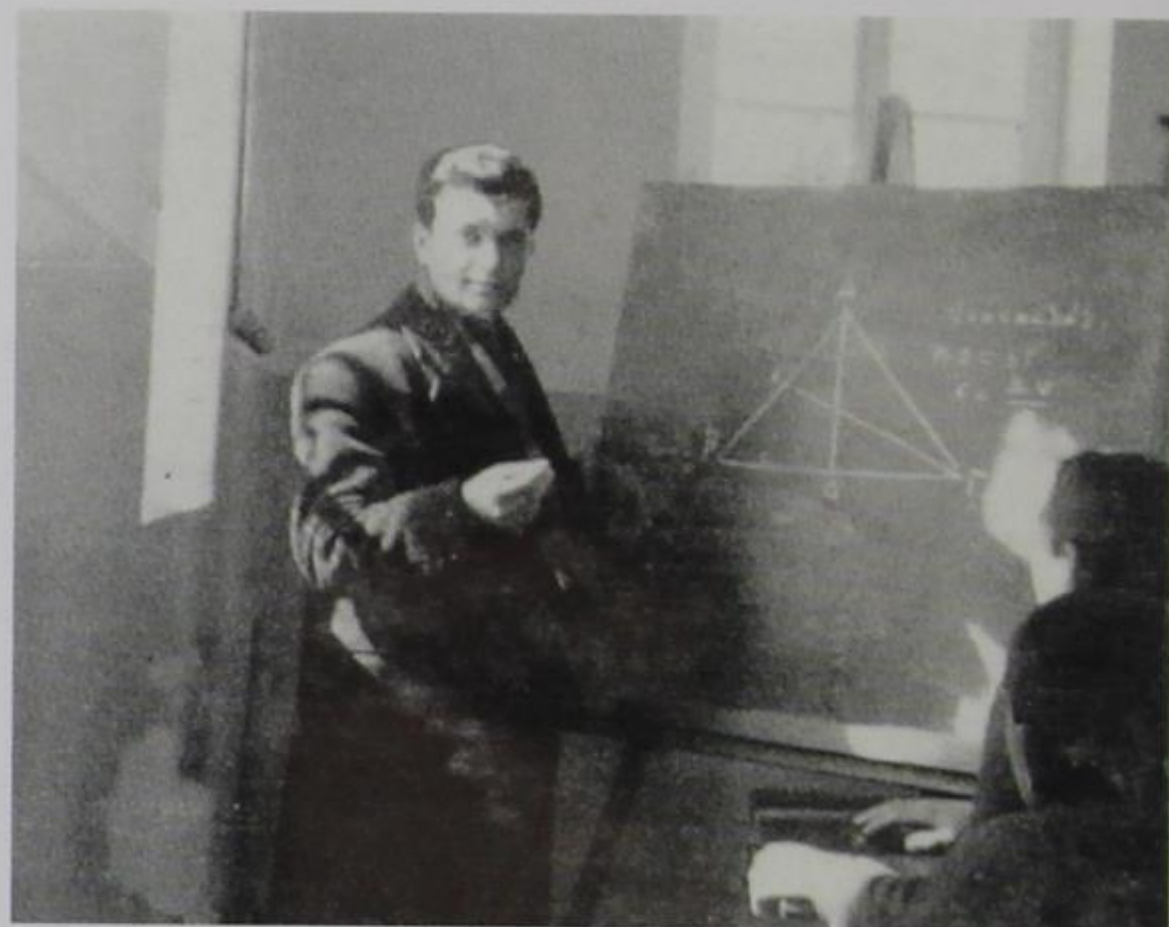
ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΜΟΥ ΣΤΟ ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Στα 1962 βρέθηκα, χωρίς να το πολυκαταλάβω στο Ασημοχώρι, αλλιώς Λισκάτσι, της Κόνιτσας. Σαν έφτασα στο γραφείο του Επιθεωρητού της περιφέρειας οι άλλοι συνάδελφοι με δέχτηκαν με ανοιχτές αγκάλες και πολλές χαρές. Μετά κατάλαβα γιατί τόσες χαρές. Με θεωρούσαν σαν από μηχανής Θεό, γιατί μέσα στις κενές θέσεις ήταν του Ασημοχωρίου και των Χιονιάδων και από τους παλαιότερους συναδέλφους κανένας δεν ήθελε να πάει σ' αυτές. Όσπου να ορκιστώ εγώ, να σου καπάκι και ένας άλλος νέος συνάδελφος, ένας πολύ άτυχος νέος, ο Λάζαρος Νούσιας, ήρθε κι εκείνος να ορκιστεί. Σαν τέλειωσαν οι τελετές μείναμε οι δυο μας και αποφασίσαμε να ρίξουμε κλήρο ποιος θα πάει στο Ασημοχώρι. Ο κλήρος έπεσε σε μένα.

Στην πλατεία της Κόνιτσας, που ήταν το άγαλμα της Φρειδερίκης, συνάντησα έναν ξερακιανό ξανθό άνθρωπο που μου τον συνέστησαν σαν τον καλύτερο

οδηγό της περιοχής. Τον λέγανε Ζάρο και διέθετε ένα αυτοκίνητο BED-FORD κοψομούρικο, απ' αυτά που είχαν οι Άγγλοι στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο στην Αφρική. Το είχε μετατρέψει. Στο μπροστινό μέρος είχε βάλει καθίσματα και το έκανε λεωφορείο και το πίσω είχε μείνει φορτηγό. Ουσιαστικά έβλεπε κανείς κοτόπουλα, ανθρώπους και βαλίτσες ατάκτως ερριμμένα.

Η Μ.Ο.Μ.Α. έφτιαχνε τότε το δρόμο. Ήταν Σεπτέμβρης του 62 και τα πρωτοβρόχια έκαναν την διάνοιξη πολύ δύσκολη. Εκείνη την εποχή ήθελα να πάω με τον Ζάρο στο χωριό, αλλά το αυτοκίνητο έφτανε μέχρι την Πυρσόγιαννη. Απ' εκεί και πάνω έπρεπε να πάω με το μουλάρι.

Η πρώτη μέρα μέσα στην τάξη. Διδάσκω γεωμετρία.

Βγάλαμε τις απαραίτητες άδειες (ήταν επιτηρούμενη ζώνη, χωρίς άδειες της αστυνομίας δεν κυκλοφορούσε κανένας), φορτώσαμε τα πράγματά μας ανεβήκαμε κι εμείς στο λεωφορείο - φορτηγό. Το θυμάμαι σαν τώρα, ήταν τρεις το μεσημέρι. Κάθε τέτοια ώρα έφευγε ο Ζάρος για τα χωριά.

Πέρασαν πολλές ώρες. Ο δρόμος ήταν απαίσιος. Χωματόδρομος, λακκούβες, νεροσυρμές, χάλια. Σου έπεφτε το νεφρό από το κούνημα. Ανώτατο όριο ταχύτητας το 20 χλμ την ώρα. Πήγαμε σε πολλά χωριά. Πληκάτι, Αγία Παρασκευή, κ.λ.π. και κάποια στιγμή φτάσαμε στην Πυρσόγιαννη. Ήταν προχωρημένη ώρα, αλλά έφεγγε ακόμη καλά. Χρειαζόμαστε τώρα ένα μουλάρι να φορτώσουμε τα πράγματα και να φύγουμε ποδαρόδρομο για το Ασημοχώρι και τους Χιονιάδες.

Το μουλάρι βρέθηκε και αργά το βράδυ φτάσαμε στην πλατεία του χωριού. Το καφεπαντοπωλείο του Διομήδη του Στεργίου ήταν ακόμη ανοιχτό. Πελάτες λίγοι. Ο Διομήδης βγήκε πρώτος στην πόρτα. Του συστήθηκα και με υποδέχτηκε με χαρά, ιδιαίτερα γιατί ήμουν ο καινούριος δάσκαλος. Μπήκαμε στο μαγαζί, με σύστησε

Μπροστά στο καφενείο του Διομήδη.

στην ομήγυρη και με κέρασε, για τα καλωσορίσματα, και το ουζάκι μου με τον μεζέ, στραγάλια στο πιατάκι. Κουβεντιάσαμε για διάφορα πράγματα μέχρι αργά, οπότε θα έκλεινε και το μαγαζί κι έτσι έμαθα ότι είχε κι αυτός ένα γιο, τον Δημητράκη που ήταν κι αυτός δάσκαλος, τον οποίον και γνώρισα αργότερα και γίναμε και καλοί φίλοι.

Τις πρώτες ημέρες φιλοξενήθηκα στο σπίτι του Διομήδη. Η κυρά Σοφία

Εκχιονίζοντας τον δρόμο για την τουαλέτα.

με περιποιήθηκε πάρα πολύ. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τη ζεστή τους φιλοξενία, όπως επίσης και τον παπά Τάτση που πρωτογνώρισα εκείνο το βράδυ εκεί. Με τα αραιά κάτασπρα γένια του, αγιογραφική μορφή, αλλά και πεισματάρης σαν γνήσιος Ηπειρώτης. Ήταν τότε εφημέριος των Χιονιάδων. Κάθε Σάββατο ανέβαινε επάνω, έκανε τον Εσπερινό, την Κυριακή το πρωί την λειτουργία και κατά τις 12 το μεσημέρι τον είχαμε στο καφενείο του Διομήδη. Στο άλλο καφενείο, του Ηλία του Τσεπέλη, δεν πήγαινε ποτέ.

Ομηρικοί καυγάδες μεταξύ των δυο καφενείων της εποχής εκείνης, πράγμα το οποίο δεν κατάλαβα ποτέ. Εκείνο που μου έκανε πολύ κακή εντύπωση ήταν το κλείσιμο της πόρτας του καφενείου του Ηλία με το άγαλμα των πεσόντων.

Παπάς του χωριού τότε ήταν ο Βαγγέλης ο Ζήκος, πληθωρικός και καλοφαγάς. Δεν μπορώ να ξεχάσω το φαγοπότι και το μεθύσι που κάναμε κάθε φορά που βγάζαμε το τσίπουρο στο σπίτι του. Ο δάσκαλος, κατά τον

Νόμο, ήταν αυτός που έγραφε το πρωτόκολλο σφράγισης και αποσφράγισης του άμβυκα. Παρών, λοιπόν, σε όλη την διαδικασία και με το... αζημίωτο.

Η Μαργαρίτα Χολέβα ήταν στην Έκτη τάξη και αποτελούσε, μαζί με τον Νικηφόρο τον Στεργίου πολύτιμο βοήθημα για την εργασία του Μονοταξίου Σχολείου. Ήταν οι βοηθοί μου και με τις υποδείξεις μου έκαναν το δάσκαλο και στα μικρότερα. Η Μαργαρίτα είχε και μια ακόμη επιπλέον δουλειά: Να προσέχει τον Ξαδελφούλη της τον Λακούλη, που είχε και κινητικά προβλήματα, μα που κατά τα άλλα ήταν ένα γλυκύτατο πλάσμα και κάθε φορά που ερχόταν στο σχολείο τον γέμιζα φιλία. Στη διπλανή φωτογραφία φαίνεται ακριβώς δίπλα μου.

Συνήθως στις 12 Δεκέμβρη και το θυμάμαι γιατί ήταν η γιορτή του Αγίου Σπυρίδωνα και γιόρταζε και ο Πρόεδρος της Κοινότητάς μας, ο Σπύρος ο Στεργίου, έριχνε το πολύ δυνατό χιόνι.

Τότε έμενα στο γραφείο του σχολείου και τουαλέτα είχαμε μία, μια ξύλινη καλυβούλα στην άκρη της πίσω αυλής, χωρίς

Τα μικρούλια του σχολείου.

καμία σύγχρονη άνεση. Εκεί πήγαιναν και τα παιδιά κι εγώ. Όταν χιόνιζε όμως, έπρεπε να πάρεις το φτυάρι και μπρος για δουλειά. Η φωτογραφίες που ακολουθούν είναι γλαφυρότατες. Ηλεκτρικό φως είχαμε μόνο το βράδυ. Έβλεπαν οι Αλβανοί τα φώτα και ζήλευαν. Αυτοί ακόμη ήταν με τα λυχνάρια. Η ΔΕΗ το έκανε αυτό σε κείνα τα χωριά της παραμεθορίου για λόγους προπαγάνδας. Επειδή όμως δεν είχε πολύ ρεύμα για όλη την ημέρα μας το έδινε μόνο τις βραδινές και πάλι μέχρις ενός ορίου.

Τα παιδιά που βρήκα τότε σε όλες τις τάξεις του σχολείου ήταν 22. Στην φωτογραφία λείπει η Βιολέττα Χολέβα.

Μετά τον εκχιονισμό και μια αναμνηστική φωτογραφία, αλλά και χιονοπόλεμος που ήταν σε κάθε διάλειμμα.

Το χιόνι μας απομόνωνε και από τον άλλο κόσμο. Αποκλεισμός. Πολλές φορές κοβόταν και το χειροκίνητο τηλέφωνο που είχαμε στο γραφείο της Κοινότητας ακριβώς κάτω από το σχολείο, εκεί που ήταν και η κοινοτική βρύση με το γάργαρο και χωνευτικό νερό.

Σ' ένα τέτοιο κλείσιμο αρρώστησα πολύ βαριά. Πήρα μια βρογχοπνευμονία που μ' έκανε να βλέπω αγγέλους. Ο

Ο χιονοπόλεμος.

πυρετός έσπασε το θερμόμετρο. 41 και να μην πέφτει με τίποτε. Είχα παρακρούσεις. Το ταβάνι μου φαινόταν πως κατέβαινε και με πλάκωνε. Τα χρειάστηκα, γιατί δεν μπορούσαμε ούτε γιατρό, ούτε φάρμακα να βρούμε. Όλοι οι χωριανοί ανησύχησαν πολύ. Ο καθένας έκανε ό,τι μπορούσε για να μου συμπαραστα-

θεί. Η αγάπη τους μου έδινε κουράγιο. Άλλος μου έκανε μια εντριβή, άλλος μου έφερνε λίγο ζεστό γάλα. Τα παιδάκια του σχολείου ήταν εκείνα που δεν έφευγαν από κοντά μου. Ιδιαίτερα τα μεγάλα παιδιά που φρόντιζαν να μην σβήνει η σόμπα ποτέ και να μην μου λείπει τίποτε.

Η απελπισία μου ήταν μεγάλη. Δεν έβλεπα πρόσφορη λύση. Εκεί πάνω στην παραζάλη μου θυμήθηκα ότι πριν κλείσει ο δρόμος είχε αρρωστήσει η Βαγγελίτσα του Τσεπέλη και είχαν φέρει αντιβιοτικά. Τον φωνάζω λοιπόν και μου φέρνει ένα κουτί. Στο παιδί έδινε 30 σταγόνες. Εγώ πήρα 230. Από την δεύτερη μέρα άρχισα να νιώθω καλύτερα. Όταν άνοιξε ο δρόμος και φωνάξαμε τον γιατρό και μ' εξέτασε, κούνησε το κεφάλι του. Αφού άντεξες, μου είπε, είναι να ζήσεις.

Ήταν δύσκολες οι συνθήκες διαβίωσης. Αυτή είναι και η αιτία που οι περισσότεροι έφυγαν για πάντα από το χωριό. Εμείς ζούσαμε εκεί και δημιουργούσαμε. Δεν αφήναμε τον τόπο να

ερημώνει. Θυμάμαι τον συνεταιρισμό των υλοτόμων Ασημοχωρίου που φτιάχτηκε με πολύ κόπο και πολύ μεράκι. Δούλευε σαν ελβετικό ρολόι. Μέχρι και τα παιδιά του σχολείου δούλευαν και κάρφωναν τελάρα. Το χρήμα έρεε και ο καταρράκτης δούλευε ασταμάτητα. Ας όψεται η Γερμανία που εκμαύλισε τα καλύτερα παιδιά και τα πήρε και έτσι διαλύθηκαν όλα. Είναι πολύ δύσκολο τώρα να ξαναμαζευτεί αυτός ο κόσμος και ν' αρχίσει μια νέα ζωή από την αρχή.

Την εποχή εκείνη είχε θεσπίσει το Υπουργείο Παιδείας τα μαθητικά συσσίτια. Μας έδιναν χρήματα και αγοράζαμε τρόφιμα που τα μαγει-

Εργασία και χαρά. Χέρια παιδικά δουλεύουν.

ρεύαμε στο σχολείο. Είχε γίνει η σχολική κοινότητα μια οικογένεια που την χώριζε μόνο ο ύπνος. Τα παιδιά έρχονταν στις 8.30, έπιναν το γάλα τους και στην συνέχεια έμπαιναν στην τάξη. Ήταν όλα μαζί. Από την πρώτη μέχρι την έκτη. Στις 12 η ώρα πηγαίναμε για φαγητό. Μετά είχε λίγο παιχνίδι και στην συνέχεια μάθημα μέχρι τις 5.30. Εκεί χωρίζαμε, αλλά τον χειμώνα, ιδιαίτερα, ήταν ήδη σκοτάδι και σε λίγο τα παιδιά πήγαιναν για ύπνο.

Πέρα το Μάη μήνα που οι υλοτόμοι είχαν ανεβεί στο βουνό, κάναμε κι εμείς την ετήσια εκδρομή. Πηγαίναμε επάνω στο βουνό και βρίσκαμε τους υλοτόμους και την περνούσαμε παρέα όλη μέρα. Φυλάγαμε και τις μερίδες του κρέατος πολλών ημερών έτσι ώστε να γίνεται ένα ολόκληρο αρνί και το ψήναμε στο βουνό. Νοστιμότερο κρέας και πιο κρύες

Μέσα στο δάσος. Ο βοσκός και τ' αρνάκια του.

μπύρες δεν έχω ξαναφάει και ξαναπιεί.

Η ζωή μέσα στο δάσος είναι το κάτι άλλο. Η γη μοσχομυρίζει, τα λουλούδια ευωδιάζουν, ο αέρας, περνώντας μέσα από τα φύλλα της οξιάς μετατρέπεται σε μουσική και σου χαϊδεύει τ' αυτιά.

Συχνά πηγαίναμε και στους Χιονιάδες. Κάναμε πολλή παρέα με τον συχωρεμένο τον Λάζαρο αλλά και τα παιδιά είχαν αποκτήσει φιλίες. Πολλές φορές κάναμε και μαζί μάθημα, αλλά και πολλά παιγνίδια. Η φωτογραφία παρακάτω είναι παρμένη στους Χιονιάδες και η γυναίκα που φαίνεται είναι η αδελφή του Λάζαρου.

Όλοι οι Ασημοχωρίτες εδέχοντο με πολλή χαρά τον χαρακτηρισμό «ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ». Εκαυχώντο ότι δεν υπάρχει

Εκδρομή στους Χιονιάδες.

ζήτημα ή θέμα που αν δεν επιληφθούν αυτοί δεν θα βρουν και δεν θα δώσουν την σωστή λύση. Κράταγα εγώ σημειώσεις με όλες τις κουβέντες που γινόντουσαν και αφού με έμαθαν καλά και κατάλαβαν ότι δεν είχα κακές προθέσεις γι' αυτούς, τους την έσκασα, βέβαια πάντα με την βοήθεια των παιδιών. Στην εθνική γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου είχαμε ετοιμάσει ένα θεατρικό έργο για την άλωση της Τριπο-

λιτσάς, παράλληλα όμως είχα γράψει μια κωμωδία σε δεκαπεντασύλλαβο, όπου σατίριζα όλα τα στραβά που είχα παρατηρήσει για τον καθένα. Με τα παιδιά είχαμε

Έξω από το σχολείο των Χιονιάδων.

συμφωνήσει να μην πούμε σε κανέναν τίποτε. Μάθανε τα λόγια κρυφά απ' όλους και μόλις τέλειωσε

το έργο το κλασσικό, βγαίνω στη σκηνή και ανακοινώνω ότι έχουμε και μια κωμωδία. Από την αρχή μέχρι το τέλος δεν μας έμεινε άντερο από τα γέλια. Κι εγώ που το είχα γράψει γέλαγα ξεκα-

Στο πέτρινο γεφύρι.

Μόλις έχω σηκωθεί από το κρεβάτι της αρρώστιας μου.

ρδιστικά. Φαντάζομαι οι ζωντανοί να το θυμούνται ακόμη.

Τί να πρωτοθυμηθεί κανείς, όταν μάλιστα έχουν περάσει 40 ολόκληρα χρόνια και η σκόνη της λήθης έχει πολύ παχιά επικαθίσει πάνω στις λεπτομέρειες, αυτές που διανθίζουν μια διήγηση και την ομορφαίνουν.

Πάντως οφείλω να ομολογήσω ότι ο χρόνος παραμονής μου στο Λισκάτσι μου έχει αφήσει ανεξίτηλα σημάδια, ευχάριστες αναμνήσεις και τις πρώτες εμπειρίες μου από την σχολική ζωή.

Αθήνα 2001.

Μια φορά κι έναν καιρό...

Της Εύης Διαμαντοπούλου

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια κοπέλα. Αυτή η κοπέλα λαχταρούσε ένα μεγάλο ταξίδι. Κάποτε πήρε την απόφαση να το πραγματοποιήσει. Το ταξίδι δεν ήταν εύκολο. Αφού διάβηκε δρόμους πολλούς, άφησε πίσω της απόκρημνους γκρεμούς, ρουμάνια και λαγκάδια, έφτασε σε ένα χωριό, φωλιασμένο στην άκρη ενός πανύψηλου βουνού. (μια φορά κι έναν) (μια φορά) (μια φορά)...

Το χωριό έμοιαζε να 'χει βγει από τα παραμύθια. Τα σπίτια ήταν το ένα πλάι στο άλλο και αντικριστά για να βγαίνουν οι γειτόνοι στις αυλές και να ανταμώνουν. Τα καλντερίμια - φιδωτά δρομάκια μεταξύ των σπιτιών ήταν οι δίοδοι, τα περάσματα για τα σεργιάνια των ανθρώπων, για να φτάνουν γρήγορα από τον Πάνω Μαχαλά στον Κάτω Μαχαλά και τανάπαλιν.

Στο κέντρο του χωριού το σχολείο («ιδρυθέν το 1908») στολίδι και κόσμημα. Τα καφενεία - αληθινές εστίες για τις συνάξεις και τις συγκεντρώσεις: για να τσουγκρίζουν οι άνθρωποι τα ποτήρια, να ποτίζουν με τσίπουρο τα σωθικά τους (φάρμακο και βάλαμο για ψυχή και σώμα, γιάνει, βλέπεις, όλες τις πληγές), να σηκώνουν τις γκλίτσες σε ένδειξη εκνευρισμού κι αμέσως μετά να φιλιώνουν γιατί «το αίμα νερό δε γίνεται», γιατί τι κακία να κρατήσεις στον αδερφό, τον ξάδερφο, το θείο, τον ανηψιό, το φίλο, ένα δικό σου άνθρωπο;

Γύρω γύρω το χωριό περικυκλωνόταν από δέντρα λογιαστά: γκορτσιές, κουμπλιές, καρυδιές. Τα αηδόνια λαλούσαν στα κλαδιά και το κελάηδημα λύγιζε και την πιο σκληρή καρδιά. Χαρά Θεού! Η φύση στην πιο καλή της ώρα. Ο Απρίλης έπνεε τα λoίσθια. Η πραγματικότητα ξεπερνούσε κάθε φαντασία και η φυσική ομορφιά υπερκέραζε το πιο όμορφο όνειρο.

Τα τρεχούμενα νερά ανάβλυζαν στο Λάκκο τον Τρανό. Αχολογούσαν λέγοντας το δικό τους τραγούδι. Και τότε η κοπέλα καθισμένη στο Πηγαδούλι άρχισε να καταλαβαίνει τα λόγια τους και να κουβεντιάζει μαζί τους. Τα νερά με ρυθμό αργό και σταθερό της έλεγαν τον πόνο τους. Τότε το αχολόγημα έγινε θρήνος. Τα νερά έκλαιγαν για τη μοναξιά τους. Μόλις είχε μπει ο Μάης - ήταν πια Πρωτομαγιά. Μα κανείς γύρω δεν

έκοβε λουλούδια για το μαγιάτικο στεφάνι. Τα σπίτια δε μοσχοβολούσαν λαγγίτες. Τα παιδιά δεν έπαιζαν στην όχθη, δεν τσαλαβουτούσαν.

Εκείνη τη στιγμή ξεθάρρεψαν κι οι γύρω πέτρες. Αυτές είχαν πολλά να πουν. Είχαν δει πολλά τα μάτια τους. Μολογούσαν άλλα χαμπέρια: μαγιάτικα τραγούδια, τους χωριανούς να ετοιμάζονται για τον Ιζερό και το Βαρτζιομπάνι. Γέροι, νέοι, παιδιά απείχαν από τις αγροτικές εργασίες και γενικά τις κάθε είδους ενασχολήσεις τους και ροβολούσαν στις πλαγιές. Ήταν χαρούμενα χρόνια τότε...

Η κοπέλα άκουγε, αμίλητη τώρα και προσεχτική. Τι να πει άλλωστε; η φύση είχε τον πρώτο λόγο. Όταν οι πέτρες και τα

νερά ζήτησαν τη γνώμη της, εκείνη δίσταζε να απαντήσει, άρχισε να τα παρηγορεί: Ιούλης κοντεύει και τότε οι θύμισες οι παλιές θα ξαναζωντανέψουν (όπως κάθε χρόνο άλλωστε το καλοκαίρι). Η κοπέλα θυμήθηκε το μύθο της Δήμητρας και της Περσεφόνης. Εδώ το ρόλο της Δήμητρας έπαιζε το χωριό. Και η Περσεφόνη ήταν οι χωριανοί που γύριζαν στα πάτρια εδάφη. Χαρά να δεις τότε η Δήμητρα!

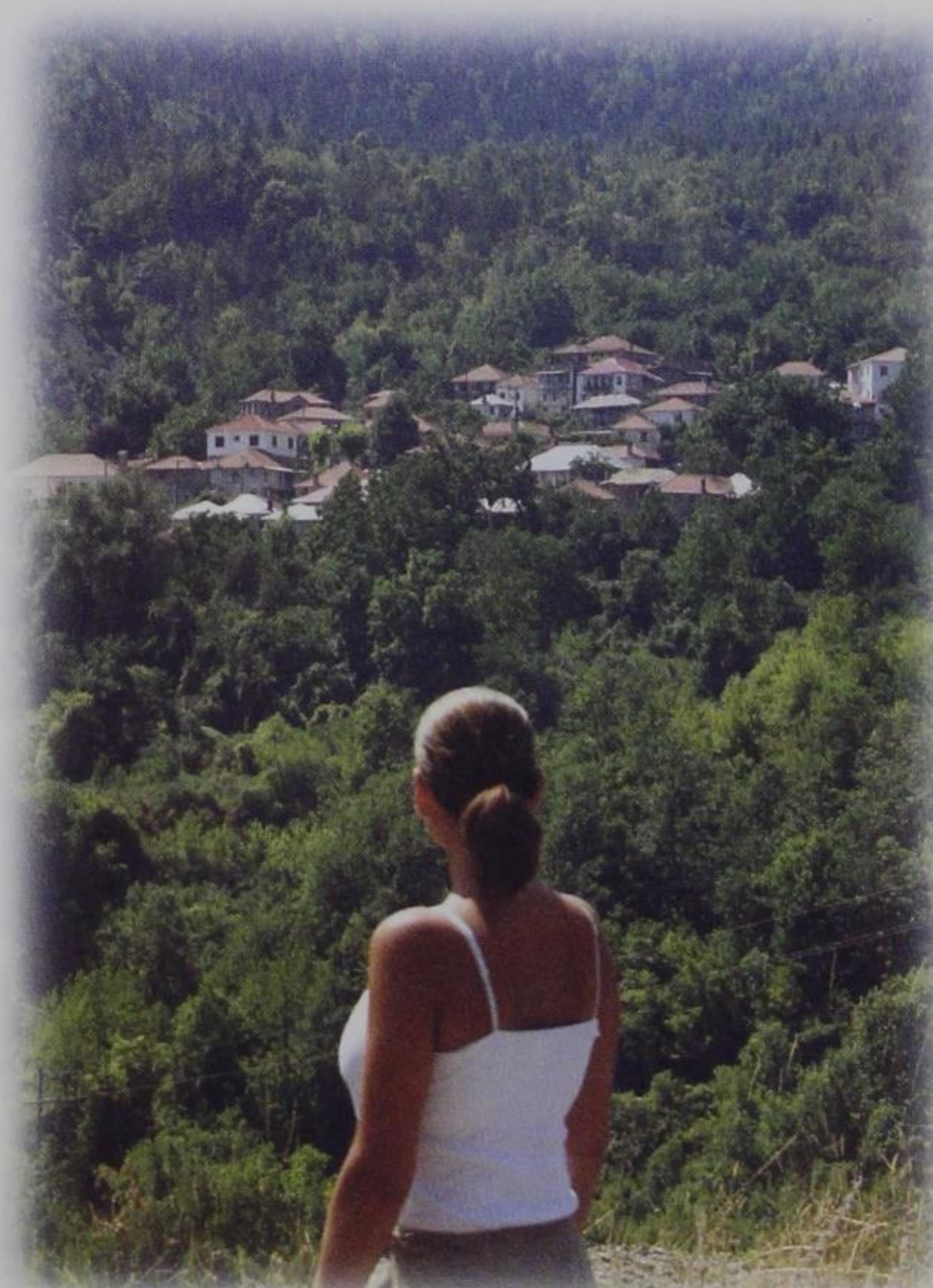
Η κοπέλα ένιωσε ένα μικρό σκούνημα στην πλάτη. Η καλή μαυροφορεμένη γιαγιούλα (από τους τελευταίους ακρίτες, ενσάρκωνε την ηρωίδα-μάννα, τη λεβέντισσα-κόρη, τη γενναία αδερφή των ηπειρώτικων βουνών) πήρε χαμπάρι πως το κορίτσι είχε αποκοιμηθεί. Η κοπέλα ξύπνησε ταραγμένη. Τα νερά και οι πέτρες δεν είχαν πια λαλιά. Σηκώθηκε, θαύμασε για άλλη μια φορά τη διχρωμία του τοπίου. Το απέραντο γαλάζιο του ουρανού έσμιγε με το πράσινο της γύρω φύσης. Αγαλλίασε, ευφράνθηκε. Ο αέρας ευωδίαζε. Τόσες μυρωδιές, τόσα χρώματα! Ύστερα αγνάντεψε και η ματιά της περιπλανήθηκε ως εκεί που φτάνει ανθρώπου μάτι.

Αθηνά Υφαντή

Ξάφνου, το κινητό τηλέφωνο χτύπησε. Ο γνώριμος ήχος τάρρα-

ξε τη γαλήνη της. Αυτό το νέο επίτευγμα του πολιτισμού τη συνέδεε με τους άλλους. Αυτούς που ζουν στην τσιμεντούπολη. Έπρεπε να πάει να τους συναντήσει. Να γυρίσει κοντά τους.

Με βαριά καρδιά πήρε το δρόμο της επιστροφής. Καθώς απομακρυνόταν δεν άντεξε να ρίξει μια τελευταία ματιά στο μικρό χωριό. Τα νερά μουρμούριζαν: «Γιατί φεύγεις;». Ύστερα τη φώναξαν: «Να μας ξανάρθεις». Τότε δε μπόρεσε να αντισταθεί. Γύρισε το κεφάλι και έγνεψε καταφατικά. Έπειτα συνέχισε το δρόμο της...

“Το μαργαριτάρι του χωριού μας είναι η Αγία Παρασκευή και το διαμάντι η Παναγία”

ΡΗΝΟΥΛΑ ΣΤΕΡΓΙΟΥ – ΥΦΑΝΤΗ

Η Ρηνούλα Στεργίου – Υφαντή ζει στη Νέα Υερσέη, προάστιο της Νέας Υόρκης. Ξενιτεύθηκε από δεκαέξι ετών και για τριαντατρία ολόκληρα χρόνια ζει με τη νοσταλγία και το όραμα του χωριού της. Είναι παντρεμένη με τον Κώστα Υφαντή, έχουν δυο υπέροχα παιδιά, το Γρηγόρη και την Αθηνά και η οικογενειακή της ευτυχία είναι η μόνη δύναμη που μετριάζει τον πόνο της ξενιτειάς. Η Ρηνούλα ήταν το κορίτσι που ήξερε μόνο να χαμογελάει και παρέμεινε ο άνθρωπος που ξέρει μόνο ν' αγαπάει και να χαμογελάει. Το μόνο που άλλαξε σήμερα είναι ότι βουρκώνει κάθε φορά που μιλάει για το αγαπημένο της Ασημοχώρι...

Έρθε στο χωριό το Μάρτιο, συναντηθήκαμε εκεί, είπαμε πολλά, αναπολήσαμε, γελάσαμε, κλάψαμε με κοινές παιδικές αναμνήσεις, αλλά μιλήσαμε και για τη ζωή της στη μακρινή χώρα που ζει.

Ένα μικρό απάνθισμα από την όμορφη κουβέντα μας παραθέτουμε στη συνέχεια.

- Ρηνούλα, πόσο σου έλειψε, αλήθεια, η Πατρίδα όλα αυτά τα χρόνια;

- Πάρα πολύ. Τη λαχταρούσα και τη λαχταρώ. Στην αρχή ειδικά δεν μπορούσα να πιστέψω ότι θα μείνω εκεί. Νόμιζα

πως που να μ' αγαπούν και ν' αγαπώ, πέρα από την οικογένειά μου, δεν έχω κι αυτό με θλίβει πολύ.

- Τί κουβάλησες περισσότερο μαζί σου από την Πατρίδα στην ξενιτειά;

- Την πίστη, την αγάπη και το χαμόγελο. Κι αυτά ήταν εκείνα που με βοήθησαν να κρατηθώ και να χαράξω πορεία στη ζωή.

- Σαν οδηγό στη ζωή σου τί είχες περισσότερο;

- Την ανατροφή που είχα από τους γονείς μου, τις συμβουλές τους και την ευχή τους.

- Από τα παιδικά σου χρόνια στο χωριό τί κουβαλάς;

- Ατέλειωτα παιχνίδια στ' αλώνια, όμορφες Πασχαλιές, χορούς, τραγούδια, αξέχαστες συντροφιές...

- Υπάρχουν πολλοί Έλληνες στη Νέα Υερσέη;

- Πολλοί. Η παροικία μας είναι οργανω-

Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΗΜΩΝ

Γράφει ο Δημ. Γ. Γεωργιάκης

παραδόσεις. Η δική μου ενορία είναι μεγάλη και πολύ δραστήρια. Ο παπάς μας είναι ο πατέρας μας, ο δικηγόρος μας, ο αδελφός μας.

- Χωριανοί μας υπάρχουν εκεί;

- Δυστυχώς όχι. Από το Γοργοπόταμο

Η Ρηνούλα με τον σύζυγό της αριστερά, το γαμπρό και την κόρη της δεξιά και τους συμπεθέρους της

μόνο και τους Χιονιάδες υπάρχουν δύο οικογένειες.

- Πώς το βρήκες το χωριό σε σχέση με τότε που έφυγες;

- Τότε είχε πολύ κόσμο, τώρα δυστυχώς δεν έχει. Ωστόσο είναι ανανεωμένο και βλέπω ενδιαφέρον από τους χωριανούς.

- Τί έκανες μόλις ήρθες στο χωριό;

- Βγήκα στο μπαλκόνι και κοίταξα να δω πόσα τζάκια καπνίζουν. Από κει και πέρα, κάθε φορά που έβλεπα και κάποιο άλλο να καπνίζει, έλεγα: «ήρθε κι άλλος κόσμος» και χαιρόμουνα...

- Ποια εικόνα έρχεται στο μυαλό σου κάθε φορά που θημάσαι το χωριό;

- Η Αγία Παρασκευή πνιγμένη στις Πασχαλούδες! Την αγαπώ πολύ. Αυτή μας υποδέχεται κι αυτή μας ξεπροβοδάει κάθε φορά που ερχόμαστε στο Ασημοχώρι. Το μαργαριτάρι του χωριού μας είναι η Αγία Παρασκευή και το διαμάντι η Παναγία.

- Τί παίρνεις μαζί σου φεύγοντας;

- Δύναμη και κουράγιο που μου έδωσαν οι χωριανοί μου με την αγάπη τους. Κι εκείνο που με πληγώνει φεύγοντας είναι ότι δεν θα βρω εκεί χωριανούς να με περιμένουν.

- Ένα μήνυμα για τους νέους.

- Να μην ξεχνούν τις αιώνιες αξίες της ζωής: Το Θεό, την πατρίδα, την οικογένεια.

Η Ρηνούλα με τον σύζυγό της και τα παιδιά της

ότι την άλλη μέρα θα φύγω, θα γυρίσω στο χωριό μου, στην Πατρίδα μου, στους δικούς μου. Δυσκολεύτηκα πολύ. Σήμερα έχω ανθρώπους γύρω μου, αλλά ανθρώ-

μένη, έχουμε σχολεία, εκκλησίες και υπάρχουν δεσμοί μεταξύ μας. Συναντιόμαστε με Έλληνες τακτικά, λέμε τα δικά μας, κρατάμε τα ελληνικά έθιμα και τις

Ασημοχωρίτικα Χαμόγελα

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΠΑΘΗΜΑ

Όσες φορές προσπαθούσε να καβαλικέψει το γαίδαρό του ο Κωσταρέλης Πανταζής, τον έριχνε κάτω, ώσπου πήρε την απόφαση να τον ξεφορτωθεί στο παζάρι της Κόνιτσας.

Για να τον πάει εκεί τον έσερνε με το καπίστρι 9 ώρες ποδαρόδρομο.

Με την πρώτη ματιά που του έριξε ο πρώτος αγοραστής του άρεσε και συμφώνησαν να τον αγοράσει. Μόνο είπε στον πωλητή χωριανό μας να ανεβεί λίγο καβάλα για να δει το περπάτημά του. Ο χωριανός μας του απάντησε ψέματα:

-9 ώρες τον φέρνω καβάλα κι άλλο να ανέβω;

-Τότε θα ανέβω εγώ, του λέει.

Μόλις έκανε δυο τρία βήματα, τον πέταξε ο γαίδαρρος στον όχτο του δρόμου και χτύπησε στα πόδια. Τότε αποτάθηκε στον πωλητή Κωσταρέλη και του είπε:

-Με σακάτεψε στα πόδια και με πονούν.

Και ο χωριανός μας του απάντησε:

-Εσένα σε πονούν τα πόδια, γιατί σε έριξε ο γαίδαρρός μου, εγώ που τον κουβαλώ 9 ώρες ποδαρόδρομο από το Λισκάτσι δεν με πονούν τα πόδια μου; Κι άλλες 9 για να γυρίσω πίσω δεν θα με πονέσουν περισσότερο;

Διασώζει ο πρωτ. Τιμόθεος Χρήστου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ήταν δεύτερη μέρα του Πάσχα και η Λειτουργία γινόταν στη Αγ. Παρασκευή, όπως ήταν η παράδοση. Η εκκλησία γεμάτη και στο ψαλτήρι, μεταξύ άλλων, ήταν ο μπαρμπα-Παναγιώτης Μ. και ο μπαρμπα-Νίκος Γ. Κάποια στιγμή πιάνει ένα τροπάριο ο μπαρμπα-Νίκος, αλλά το πήρε ψηλά και δεν του έβγαινε με τίποτα. Ο μπαρμπα-Παναγιώτης από παραδίπλα, για να μη γίνει αντιληπτός από το εκκλησίασμα, του λέει χαμηλόφωνα και ψαλτά: «Νίκο, δεν το πήρες καλάαα...», οπότε, ο μπαρμπα-Νίκος δε χάνει ευκαιρία και του απαντάει στον ίδιο τόνο: «Πάρτο εσύ καλύτερααα...»

Διασώζει ο Δημ. Γ. Γεωργάκης

ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Είπε η γιαγιά στην εγγονή που γέννησε κορίτσι: "Μη χωλιάζεις καμάρι μου, το άλλο θα 'ναι παιδί!"...

Διασώζει ο Βασ. Π. Γιαννούλης

Νιοπολαλήματα

ΤΑ ΣΤΡΑΓΓΙΔΙΑ

-Καλ'μέρα, τσιούπω.

-Καλώς τα μάτια σ'.

-Τί κάν'ς σήμερα;

-Κάνω και ρ'μάζω για, δ'λειές. Εσύ προς π' κίν'σες;

-Κίν'σα να μάσω κάνα στραγγίδ' να ποτίσω λίγο το κρομούδ' στο σελιό που μ' σκουμίστ'κε και γύρισα ψίχαλα 'πο 'δώ να δώ τί κάν'ς.

-Καλά έκαμες να φκιάκω καφέ;

-Φκιάκε μ'.

-Στ'ν υγεία σ'.

-Γειά ναχ'ς. Δε μ' λες μωρ' θειά, προχτές δεν τόχες το νιρό όλ' τ' μέρα; Πότε σκουμίστ'κε κι όλα το κρομμύδ' σ'.

-Τί λιές, με τα μπανταλά; Πότε είχα ιγώ νιρό; Όλο τα στραγγίδια μ' αφήν'ν ιμένα.

-Τότες γιατί μάλωνες ιχτές με τ' Γιώργαινα;

-Εμ' για, το πήρα και λίγο ιχτές αλλά δε μ' τάφ'κε εκείν' η ξουπαρμέν'.

-Και με τ' Βασίλαινα γιατί μαλλιοτραβιούσταν;

-Είχα βάλ' το νιρό στα φασούλια και μ' το 'κοψε. Άλλο ξόγανο κι εκείνο. Αλλά πού θ' μ' πάει, θα τ'ς φκιάκω ιγώ τον τέλο.

-Και δε μ' λιές μωρ' θειά, μεις τότε θα ποτίσουμε ικεί σιακάτω;

-Α, μη βιάζεστι, να πιρμέν'τε, τ' σειρά σας.

-Ποια σειρά μας, μωρ' θειά, ποια σειρά, π' κοντεύ'ν να γίν' μπαίρια τα χωράφια μας...

-Αυτό π' σ' λέω. Για, μεθαύριγιο, είπαν, θα βρέξ'...

Δ.Γ.Γ.

Γλωσσάρι «παράξενων» λέξεων των Μαστοροχωριών της Κόνιτσας

Συλλογή - μελέτη Θωμά Ζιώμα

Αγκούσα η, 1) αίσθημα πνιγμού από δύσπνοια, 2) (μεταφ.) αδημονία, δυσκολία, στενοχώρια, άγχος - το ρήμα είναι αγκουσεύομαι - ετυμ. Ελλ. «άγχω» (= πνίγω, Λατ. ANGO) > αγκούσα.

Βερβερίτσα η, μικρός σκίουρος, ο σκίουρος ο δεινόροβος, που είναι καρποφάγο ζώο - ετυμ. Σλ. VJEVERICA (= σκίουρος).

Γκανιάζω, μόνο στην έκφραση: γκάνιασα (= διψώ ή πεινώ υπερβολικά) - ετυμ. Ελλ. "γκανιάζω" (= έπιασε άσπρη γάνα από δίψα η γλώσσα) > Αρβ. GAJASA (= διψώ μέχρι πεθαμού).

Γαζέπ(ι) το, αιφνιδιαστική καταιγίδα - ετυμ. Τουρκ. GAZEP (=οργή, θεομηνία).

Ζιούσκα η, εξόγκωμα στο κεφάλι, καρούμπαλο - ετυμ. Ελλ. Το θηλυκό του «ζιόγκος» (β.λ.).

Ζουρλός -ή-ό, τρελλός - ετυμ. (μαν) Ελλ. «ζουρλός» > Σλ. ZURLA (= τρέλλα), Ιταλ. ZURLO ή

Ίνγγλα η, το έποχο, δηλ. ζώνη περί την κοιλιά ζώου με την οποία δένεται το σαμάρι - ετυμ. Λατ. INCINGO (= περιζώνομαι μεταφ. Δένω), INCINGULA (= ζώνη, ζωστήρας).

Κλέτσκα η, πλεκτοβελόνα - ετυμ. Σλ. KLECKA (= ράβδος, ξυλάκι, βέργα), Αρβ. KLECKA (= ξυλάκι).

Μαξούλ(ι) το, προϊόν από τα αιγοπρόβατα - ετυμ. Τουρκ. MAXULE.

Ψευδώνυμες παροιμίες

- Με τον ήλιο τα μπάζουν, με τον ήλιο τα βγάζουν, τί έχουν τα έρμα και ψοφάν;

- Γίν'κι του π'λί να ουρμ'νέψ' την κότα

- Ένας παντρεύιτι, χίλιοι ζουρλαίνοντι!

- Του γινάτ' βγάζ' μάτ'.

- Ας μι λέν Αληπασίνα, κι ας ψουφάου απού την πείνα.

- Κύλησε η τέντζερη και βρήκε το καπάκι.

- Κάηκ' η βάβω στο κουρκούτι, φουσάει και το γιαούρτι.

- Τύφλα να 'χει το σπίτι, όπου δεν καπνίζει μπουχαρί.

- Γαίδαρους δεμένους, νοικοκύρ'ς σιγουριμένους.

- Όπου φτάνει το χέρι σου, κρέμασε το καλάθι σου.

Από τη συλλογή Δημητρίου Σαλαμάγκα
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΗΠΕΙΡ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

έγραψαν

για τα ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΜΝΗΜΕΣ ΑΓΝΟΤΗΤΑΣ

Παλιοκαιρινές μνήμες από τη ζωή στα χωριά, τότε «που οι άνθρωποι έβγαζαν το βούτυρο με την ντομπουλίτσα και στούμπιζαν το αλάτι στην πέτρινη τζιούμα», μας θυμίζουν «τα Ασημοχωρίτικα». Μια περιοδική έκδοση για το περιβάλλον και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Προς τους νέους του Ασημοχωρίου

Αγαπητοί φίλοι και φίλες του Ασημοχωρίου, δεν μπορείτε να φανταστείτε πόση χαρά και πόσο κουράγιο μας δώσατε με την επιστολή σας. Ήταν ό,τι καλύτερο για το δικό μας ξεκίνημα. Σας επαινούμε και σας συγχαίρουμε κι εμείς γιατί πραγματικά είστε «λεβέντικες ψυχές, γενναίες καρδιές και έχετε οράματα υψηλά». Εμείς θα είμαστε σίγουρα συνοδοιπόροι στη πορεία σας. Σας ευχαριστούμε για τα καλά σας λόγια. Ο Θεός να δώσει να γνωριστούμε και από κοντά σύντομα.

Περιοδικό «ΠΑΡΑΔΟΣΗ»
του Νεανικού, Λαογραφικού και
Εκπολιτιστικού Συλλόγου Αντιρρίου

Στον παλαίμαχο Ασημοχωρίτη Σπύρο Τσεπέλη

Λαβαίνουμε κάθε φορά τους χαιρετισμούς και την αγάπη του παλαίμαχου και λεβέντη Ασημοχωρίτη Σπύρου Τσεπέλη και τον ευχαριστούμε θερμά.

Συγκινούμαστε κάθε φορά που θυμόμαστε το απλοϊκό και τόσο ζεστό μαγαζάκι του δίπλα στην Αγ. Αικατερίνη στα Γάννενα. Δεν υπάρχει παλιός Ασημοχωρίτης που να έζησε σ' αυτή την πόλη και να μη γεύτηκε το ρεβανί, το χαμόγελο και την αγάπη του μπαρμπα-Σπύρου και, προπαντός, να μη τα νοσταλγεί.

Ενενηντάρης σήμερα ο μπαρμπα-Σπύρος, αλλά ακμαιότατος και πάντα εγκάρδιος, συνεχίζει ν' αγαπάει, να ρωτάει και να ενδιαφέρεται για όλους. Ο Θεός να τον έχει καλά για πάρα πολλά ακόμη χρόνια, γιατί τον αγαπάμε κι εμείς πολύ.

Δημ. Γ. Γεωργιάκης

Ευλαβικό αφιέρωμα στον Νικόλαο Ζήκο

Ορειβάτη, εσύ που κοιμόσουν στις πλαγιές των βουνών με προσκέφαλο το φεγγάρι, έφυγες τόσο χαρούμενος μη μπορώντας ν' αντισταθείς στο κάλεσμα των προγόνων σου.

Χαθήκανε πια τα σημάδια της επιστροφής σου και πού να σε βρώ, που γυρίζεις μες στο χωροχρόνο με τους γαλαξίες και τ'άστρα.

Δεν έχω ρίγανη και βασιλικό να ξορκίσω το χάρο.

Δεν έχω σουραύλι προγονικό να φυσήξω και ν' αποκριθούν τ'άηδονια της Όρλας μπας κι αγροικήσεις Άνοιξη και γυρίσεις.

Τώρα θα γυρνάς, ν' ανεμίζεις λευκές σημαίες αθανασίας πάνω στα όμορφα βουνά της Ηπείρου.

Νίκη Ν. Ζήκου
«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ»

ΠΕΤΡΟΣ ΑΘ. ΠΑΝΤΟΣ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 77
Τηλ. 010 3630657

ΛΕΧΕΤΑΙ 10-13 & 5 -8 μμ
και με ραντεβού

ΚΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
Ασφαλιστικός Σύμβουλος

Σακκά 22 Ιωάννινα
τηλ.: 0651 029305

autopolis

ΑΓΟΡΕΣ • ΠΩΛΗΣΕΙΣ • ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ • ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ

Λ. Βουλιαγμένης 105 - Γλυφάδα
Τηλ.: 96 00 587, 96 00 588 • Fax: 96 02 306

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ ΚΟΝΙΤΣΑΣ χωριό μου όμορφο καμαρωμένο

π. Τιμόθεος Χρήστου - Ιστοριογραφία

Του Γιώργου Βρέλλη

Ο Σύλλογος Ασημοχωριτών Αττικής «Η Πρόοδος» με το Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης του ευεργέτη γιατρού Βασιλείου Χρήστου, κυκλοφόρησε το βιβλίο με τίτλο «Ασημοχώρι Κόνιτσας», που τον καλύπτει αφιδωτά η γραφή «χωριό μου όμορφο καμαρωμένο». Έγχρωμο το εξώφυλλο με πανοραμική τη θέα του χωριού βουτηγμένου στο πράσινο. Έκδοση εικονογραφημένη με 107 φωτογραφίες, έγγραφα κ.λπ.

Σαν εισαγωγή προτάσσονται λίγα λόγια από το Σύλλογο και προλογίζει ο συγγραφέας π. Τιμόθεος Χρήστου. Η αφιέρωση «Στην αξέχαστη εξαδέλφη μου Ελευθερία».

Το έγραψε ο Πρωτοπρεσβύτερος Τ.Χ. λογοτέχνης και ιστοριοδίφης. Ξενιτεμένος τελείωσε το Ε' Λύκειο Αθηνών, τη Ριζάρειο, χειροτονήθηκε ιερέας και υπηρέτησε στο Σιδηρόκαστρο, Βόλο, Πλάκα Αθηνών. 43 χρόνια κληρικός ώσπου το 1996 συνταξιοδοτήθηκε και έζησε και ζει με το νόστο, άγρυπνη συντροφιά του τη σκέψη του εκεί στις φυσικές γραφικότητες, σε βωμούς ιερούς και σε σταυρούς προγόνων.

Έχει εκδώσει 3 ποιητικές συλλογές, βιβλίο για το ναό της Πλάκας. Ανήκει στο Δ.Σ. του Συνδέσμου κληρικών Ελλάδος (ΙΣΚΕ) και είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών. Ιερωμένος ο Τ.Χ. ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία, ενώ η σειρά ανήκει στου λαϊκούς. Λειτουργός στο βωμό, στην εστία του γενέθλιου τόπου. Φευγάτος από το χωριό μια ζωή δίνει το εθνικό παρόν.

Περιεχόμενα: Γύρω από την ιστορία του χωριού - Οι τρεις μαχαλάδες - Ιστορική περίοδος - Τοπωνύμια - Οικογένειες Ασημοχωριού - Παλαιά παρατσούκλια Ασημοχωριτών - Τα δυο βουνά μας Γκόλιο και Βαρτζιομπάνι - Τίτλος κυριότητας των δύο βουνών - Κωνσταντής Χρήστου, Ξαναζωντάνεμα ενός θρύλου - Το πρώτο κτηματολόγιο του Λισκατσίου - Ο κλεφταρματωλισμός στην επαρχία Κονίτσης - Ο καπετάν Γιότσης και τα τρακόσια παλικάρια του - Καπετάν Λάμπρο - Τσιάρας του Λάμπρου το τραγούδι - Η σύλληψη των κλεφτών Λάζου και Παλαβού - Ο Λεωνίδας Χολέβας - Ο Καπετάν Στέφος Γεωργάκης - Ήθη και έθιμα της επαρχίας μας - Παροιμίες - Από την προπολεμική ζωή του Ασημοχωριού - Λογοτεχνικές σελίδες - Το χωριό και η ξενιτιά - Εικόνες του χωριού μας - Ποίηση - Δημοτικά τραγούδια - Δημοτικό Σχολείο Ασημοχωριού - Μορφές Ασημοχωριού - Αστεία από το Ασημοχώρι - Γενεαλογικά δέντρα - Φωτογραφικά στιγμιότυπα

40 χρόνια η περισυλλογή του υλικού. Η διάσωση εκστρατείας, θησαυρού ανεκτίμητου, για δώρο στις νεότερες γενιές, για ανάμνηση στους παλιούς. Λειτουργός στο ναό του χωριού του και στις ψυχές των συγχωριανών. Φώλιασε βιώματα επιζήσεις, αναμνήσεις, θυμήματα, εμπειρίες και παραστάσεις χωριανικές.

Ένα μάθημα πατριδογνωσίας, πατριδολατρίας, ιστοριολαογραφίας με επίγνωση και εκλαϊκείωση, με ακτινωτές τις παραμέτρους και σ' άλλους τομείς. Οδηγός η παράδοση, η κληρονομιά, αγώνων, προκοπής και υποθηκών και κυρίως ιστορικής γνωριμίας του γενέθλιου τόπου.

Με χρέος πατριωτικό και ευσυνειδησία και ευαισθησία καταπιείστηκε με τη φυσιογνωμία του χωριού του και στα χρόνια διαδρομής και εξέλιξής του.

Στάθηκε εραμιστής στο καθετί που αναφέρεται στη γενέτειρά του, εξομολογητικός και κυνήγος μορφών του παρελθόντος. Έτσι ενισχύει το δεσμό τον ανθρώπινο και της ακριτικής ζωής.

Ο π. Τ.Χ. είναι άξιος της ευγνωμοσύνης των συγχωριανών του αφού ξαναζωντανεύει τον τόπο καταγωγής του και μας αναπλάθει στη σωστή βάση γενιές και έργα των, με επίγνωση του ρόλου του. Αποθησαύρισε και διέσωσε αισθήματα χωριανικά και σκέψεις έμπρακτες των ομοχωριών του.

Γενικά στάθηκε πιστός ερευνητής, αναζητητής υπεύθυνος. Σύναξε υλικό, μελέτες, συνεντεύξεις, μολογήματα, πληροφορίες και διαμέσου υπερηλίκων της παράδοσης τρυγητής. «Ανέβηκα στους ώμους των προγόνων μου για να οραματιστώ το μέλλον» (Αϊνστάϊν).

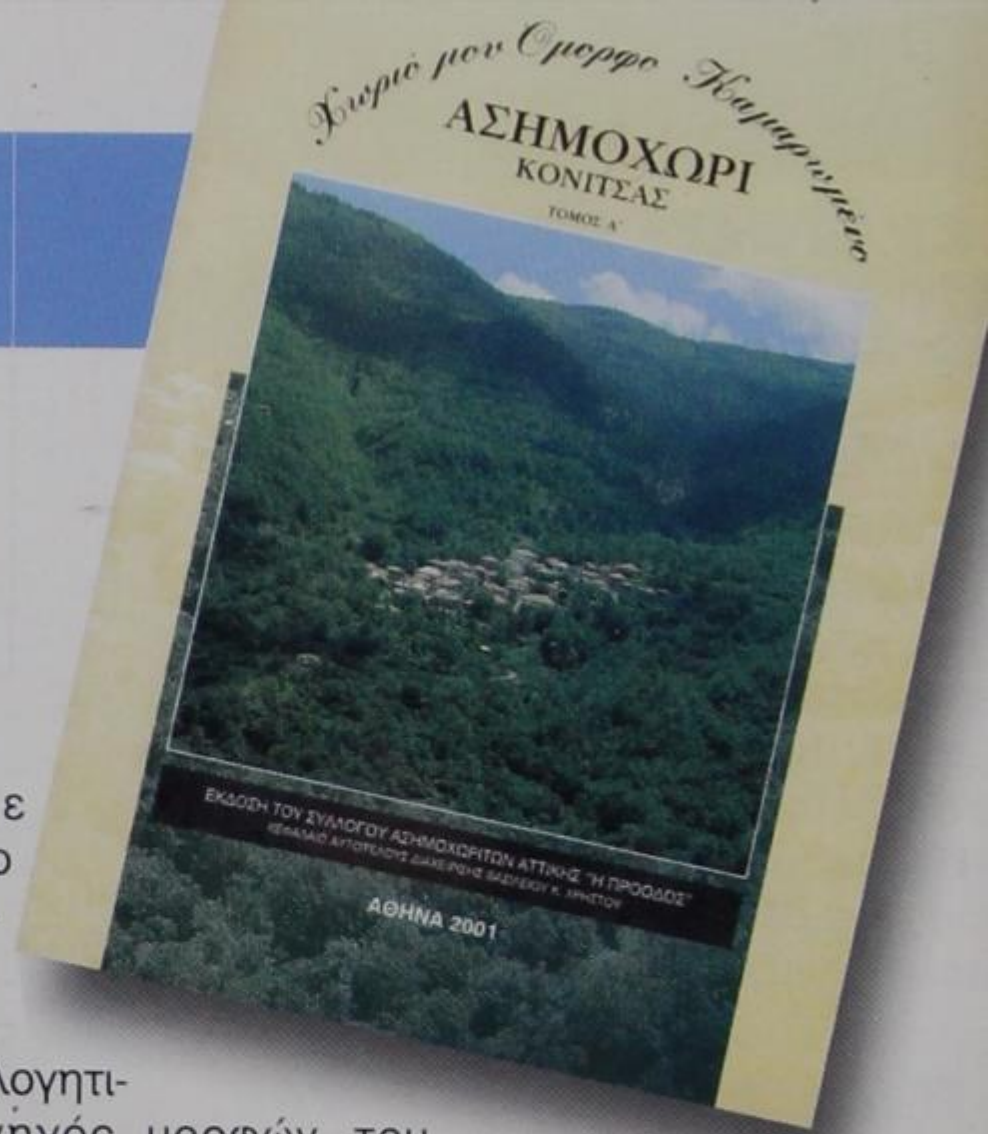
Ένα βιβλίο σπιτιακό, οικογενειακό, χωριανικό, φυλαχτό για τους παλιούς και διδαχή για τους νεωτέρους. Μέσον επικοινωνίας με τις προγονικές ρίζες. Μεταλαβιά τοπικισμού. Αγιασμένο κειμήλιο πανίερο. Το πόνημά του τούτο για τον Τ.Χ. είναι τα Άγια των Αγίων της φύτρας που γεννήθηκε. Το βιβλίο του επίτευγμα, ένα δώρο και ένα αφιέρωμα καρποφορημένου μόχθου και έντυπης εξωτερίκευσης του χρέους. Το βιβλίο του ένα διαρκές παρόν και μέσον για συναισθηματικό και φιλοπάτριδο πλησίασμα, χειραψίας και ασπασμού.

Δούλεψε το ιερό του κείμενο, το ακριβό με πατριωτική ευαισθησία και πνεύμα θερμού πατριδολατρισμού και έντονη την τοπικιστική λυτρωτική αντίληψη.

Ο Τ.Χ. μας ξενάγησε στην κοινότητά του με παιδικά σκιρτήματα εσωτερικής ικανοποίησης. Περιηγηθήκαμε μαζί του μαχαλάδες, σοκάκια, εκκλησίες, πλατείες, νοικοκυριά. Οδηγός η λαογνωστική διείσδυση, για να φωτίσει τα περασμένα.

Μας φιλοτέχνησε με αγάπη πατρική τη φυσιογνωμία του πολυφίλητου Ασημοχωριού. Για να χαρούμε ένα κείμενο διαπότιστο ηπειρωτισμό, ψυχισμό, συναισθηματικότητα. Ψυχωμένο και τεκμηριωμένο. Τον Λεβίτη τον θεωρώ τραγουδιστή, υμνητή παθιασμένο, για να τονώσει τη θύμηση της αυτογνωσίας μας θύμησες φευγώντων και νέων νοσταλγών.

Συγχαίρουμε τον άξιο κληρικό για την αρτιωμένη εργασία του που θα ολοκληρωθεί με τον Β' τόμο. Πάντως τον θεωρούμε καταξιωμένο και τον ευχαριστούμε γιατί μας έφερε στο χωριό του προσκυνητές, τουρίστες, επισκέπτες και θαυμαστές και μας συγκίνησε σαν αναβρύζουν αγαλλιασμοί ψυχικοί. Πιστεύουμε να τον συνοδεύει η ευγνωμοσύνη των συγκατοίκων του. Και πως στα ηπειρωτικά γράμματα παίρνει την αρμόζουσα θέση του, αξιολογημένο ευνοϊκά το βιβλίο του. Απόκτημα η προσφορά του ίδιου εαυτού του. Μια προσφορά διαχρονική και συνεχούς προβολής ενός συνοριατικού χωριού που το εγκαταλείψαμε δυστυχώς λόγω μετοικήσεων αστυφιλισμού και κοσμοπολιτικής τακτικής που δολοφονεί τα χωριά μας...

«Χριστουγεννιάτικο» Πάσχα

Με Χριστουγεννιάτικο καιρό γιόρτασε φέτος το Πάσχα το Ασημοχώρι. Με χιόνι δηλαδή και με κρύο πολύ. Η Ανάσταση ξημέρωσε κατάλευκη. Πάνω από πέντε πόντους το χιόνι. Ο απροσδόκητος αυτός επισκέπτης κάθε άλλο παρά πασχαλιάτικη ατμόσφαιρα δημιούργησε. Ήταν όμως και γοητευτικός.

Οι Ασημοχωρίτες που είχαν σπεύσει να γιορτάσουν τη Λαμπρή στο χωριό τους, και ήταν αρκετοί (πάνω από 60 άτομα), το απόλαυσαν, αφού το καλό χιονάκι κατάντησε να είναι είδος εν ανεπαρκεία στους καιρούς μας.

Η περιφορά του Επιταφίου.

Μετά την απόλυση της δεύτερης Ανάστασης!

Το πανηγύρι του Αϊ-Λια

Ο Αϊ-Λιας γιορτάστηκε και φέτος με μεγαλοπρέπεια. Στις 20 Ιουλίου όλοι οι Ασημοχωρίτες ανηφόρισαν στο γραφικό

μέτρα πιο πάνω) για να απολαύσουν τα κάλλη του Ιζερού, με το σχετικό, φυσικά, φαγοπότι.

Το πανηγύρι συνεχίστηκε το βράδυ στο πάρκο του χωριού με την ορχήστρα του Κώστα και Γιώργου Χαλκιά, το οποίο εξελίχτηκε σ' ένα γερό γλέντι που κράτησε μέχρι αργά τα μεσάνυχτα.

Λουκούμι από τους εορτάζοντες στον Αϊ -Λιά

Κέφι χορός και τραγούδι το βράδυ στο πάρκο του χωριού

Ξωκκλήσι του Αγίου και λειτουργήθηκαν εκεί, μέσα σε μια κατανυκτική και πανέμορφη ατμόσφαιρα.

Στο τέλος της Λειτουργίας αντάμωσαν όλοι έξω από την εκκλησία και χάρηκαν την ομορφιά του βουνού, γευόμενοι παράλληλα τα κεράσματα των εορταζόντων, Ηλία Τσεπέλη, Ηλία Πολίτη και Ηλία Ν. Στεργίου. Οι πιστοί της παράδοσης όμως δεν έχασαν καιρό και συνέχισαν την ανάβαση (600

1^η Συνάντηση Νεολαίας Μαστοροχωρίων στο Ασημοχώρι

*«Η τύχη ενός τόπου
εξαρτάται από τις ιδέες
που έχουν οι νέοι του».*

Με τη φιλοσοφημένη αυτή ρήση του Γκαίτε για σύνθημα συναντήθηκαν οι νέοι των Μαστοροχωρίων σ' ένα υπέροχο νεανικό Συνέδριο τον Αύγουστο στο Ασημοχώρι, με σκοπό να γνωριστούν και να προβληματιστούν πάνω σε θέματα που αφορούν τα χωριά μας. Ένα σημαντικό γεγονός, ένα εγχείρημα ελπιδοφόρο για τον παραμελημένο τόπο μας που έκανε αίσθηση με τη ζωντάνια του και τα μηνύματά του.

Ήταν η **Πρώτη Συνάντηση Νεολαίας Μαστοροχωρίων** που έγινε με πρωτοβουλία των νέων του Ασημοχωρίου και εντάχθηκε μέσα στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων του Αυγούστου, με συνδιοργανωτές την **Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Κόνιτσας**, το **Δήμο Μαστοροχωρίων** και το **Σύλλογο Ασημοχωριτών Αθηνών «Η ΠΡΟΟΔΟΣ»**. Το θέμα του Συνεδρίου ήταν: **«ΤΑ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ»** και έλαβαν μέρος έξι εισηγήτριες με ισάριθμες εισηγήσεις.

Συγκεκριμένα:

Αθηνά Στεργίου: «**Επαρχία Κόνιτσας: Η πτωχότερη περιοχή της Ευρώπης**».

Αμαλία Ζούκη: «**Μαστοροχώρια: Η στάση της Πολιτείας και το μέλλον τους μέσα από τη δράση των Νέων**».

Εύη Διαμαντοπούλου: «**Αναζήτηση της ταυτότητας και των**

Οι εισηγήτριες. Από αριστερά Εφη Μάνου, Δήμητρα Στεργίου, Μαρία Θεολόγου, Αθηνά Στεργίου, Αναστασία Νούτση και Αμαλία Ζούκη.

ανάγκη συσπείρωσης και δραστηριοποίησης όλων των νέων της περιοχής.

Πάνω από εκατό νέοι από όλα τα Δ.Δ. του Δήμου έλαβαν μέρος στο Συνέδριο και συμμετείχαν με ενθουσιασμό στις εργασίες του, ενώ πλήθος άλλων συμπατριωτών το παρακολούθησαν από ηχεία που είχαν τοποθετηθεί στον προαύλιο χώρο του ξενώνα, ο οποίος είχε διαμορφωθεί ανάλογα, δίνοντας την εικόνα ενός πρωτότυπου συνεδριακού κέντρου. Όλοι καμάρωσαν τα νιάτα που έπαιρναν πρωτοβουλία με τόσο θαυμάσιο τρόπο για τη διάσωση των χωριών μας και της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Τη συνάντηση χαιρέτησαν οι: Πρόεδρος του Συλλόγου Ασημοχωριτών Αθηνών κ. **Βασ. Π. Γιαννούλης**, Δήμαρχος Μαστοροχωρίων κ. **Γρ. Παπανώτης** και ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Αδελφοτήτων Κόνιτσας κ. **Μιχ. Μαρτσέκης**.

Παραθέτουμε το προλογικό κείμενο του συνεδρίου, το οποίο δίνει και το στίγμα του νεανικού εγχειρήματος:

«Τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας βρίσκονται σε μια κρίσιμη καμπή της μακραίωνης ιστορικής τους παρουσίας. Χτισμένα στις εσχατιές του Ελλαδικού χώρου και διάσπαρτα στις απόκρημνες βουνοκορφές της Πίνδου υπήρξαν για αιώνες ζωντανές και αυτάρκειες κοινότητες. Ένας τόπος που ανέπτυξε μία ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα, σημαντικό κεφάλαιο του νεότερου Ελληνικού πολιτισμού.

Σήμερα, και για πρώτη φορά στην ιστορία τους τα Μαστοροχώρια, βιώνουν απειλητικά τον άμεσο κίνδυνο της εξαφάνισής τους. Για πρώτη φορά η πολιτιστική μας κληρονομιά και οι παραδόσεις μας κινδυνεύουν να αλλοιωθούν και να αφανιστούν από τη δύνη των καιρών και την αδιαφορία μας.

Εμείς οι νέοι του Ασημοχωρίου, και σίγουρα όλοι οι νέοι των Μαστοροχωρίων, συναισθανόμενοι αυτούς τους κινδύνους, αποφασίσαμε να ενώσουμε τις φωνές μας, να ενώσουμε τις καρδιές μας, τις δυνάμεις μας και να αντιδράσουμε. Αποφασίσαμε να παλέψουμε με κάθε τρόπο και να κρατήσουμε ζωντανές αυτές τις γλυκιές και πανέμορφες πηγές της ζωής μας. Βάλαμε στόχο να υψώσουμε τείχη στην αδιαφορία και τον εφησυχασμό και να δουλέψουμε με το παλιό μαστοροχωρίτικο μεράκι πάνω σε ό,τι χάνεται, σε ό,τι αλλάζει. Πάνω στον αλλοτριωμένο εαυτό μας. Να νοιαστούμε για τον τόπο μας, αλλά και να

Η αίθουσα του συνεδρίου. Η νεολαία και οι επίσημοι προσκεκλημένοι. Από αριστερά: Έλλη Αραμπατζή, Ιωαν. Μπάκος, Βασ. Μάνου, Κων. Τασούλας, Μιχ. Μαρτσέκης, Γρηγ. Παπανώτης, Βασ. Παπαγεωργίου, πρωτ. Τιμ. Χρήστου, Χρ. Φασούλης.

στοιχείων που συνδέουν το Μαστοροχωρίτη με τη γενέθλια γη του».

Αναστασία Νούτση: «**Φύση και πολιτιστική κληρονομιά ως ζωντανό βίωμα και εμπειρία**».

Έφη Μάνου: «**Φυσικό περιβάλλον και καλλιτεχνική δημιουργία**».

Δήμητρα Στεργίου: «**Διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς μας**».

Συντονίστρια ήταν η **Μαρία Θεολόγου**.

Όλες οι εισηγήσεις ήταν θαυμάσιες, έδωσαν αδρές εικόνες της σημερινής πραγματικότητας και άγγιξαν όλο το φάσμα του προβλήματος που αντιμετωπίζουν σήμερα τα Μαστοροχώρια. Μίλησαν για τη συρρίκνωση των χωριών, την εγκατάλειψη, την ολιγωρία της Πολιτείας, τον πολιτισμό, τα ήθη και έθιμα, καθώς και για τον κίνδυνο αφανισμού της ακριβής πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Τόνισαν δε την

Ξανατραγουδήσουμε, να ξαναχορέψουμε, να ξαναβρούμε το χορταριασμένο μονοπάτι της επικοινωνίας.

Πιστεύουμε ότι άλλος δρόμος από τη μεταξύ μας επικοινωνία και τη συλλογική δράση, δεν υπάρχει.

Τούτη η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ είναι η αρχή. Στόχος μας είναι να γίνει θεσμός και να πραγματοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα κάθε φορά σε διαφορετικό διαμέρισμα του Δήμου μας, έτσι ώστε, μέσα από τις συναντήσεις αυτές, να συντονιζόμαστε και να αλληλοενδυναμώνομαστε».

Μετά το πέρας των εισηγήσεων ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των νέων και η συντονίστρια **Μαρία Θεολόγου** ανέγνωσε τα τελικά συμπεράσματα και τις προτάσεις οι οποίες ήταν όλες αξιόλογες. Αξιόλογες ήταν επίσης και οι απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο που υπήρχε στο φάκελο των συνέδρων, οι οποίες, μαζί με όλες τις εργασίες του Συνεδρίου, θα κυκλοφορήσουν σύντομα σε βιβλίο. Τέλος, όλοι μαζί οι νέοι υποσχέθηκαν να επαναληφθεί η Συνάντηση και του χρόνου σε κάποιο άλλο χωριό και να είναι πιο πολλοί και πιο οργανωμένοι.

Τη Συνάντηση Νεολαίας τίμησαν με την παρουσία τους ο Δήμαρχος Μαστοροχωριών κ. **Γρ. Παπανώτης**, ο πρόεδρος Ομοσπονδίας κ. **Μιχ. Μαρτσέκης**, ο Βουλευτής της Ν.Δ. κ. **Κ. Τασιούλας**, ο πρόεδρος του Δημοτ. Συμβουλίου Μαστοροχωριών κ. **Βασ. Παπαγεωργίου**, ο Δημοτ. Σύμβουλος κ. **Χρ. Φασούλης**, πρόεδροι Αδελφοτήτων γειτονικών χωριών, ενώ την όλη εκδήλωση, όπως και όλες τις εκδηλώσεις στα υπόλοιπα Δ.Δ. του Δήμου τις κάλυψε ο δημοσιογράφος της

Γιαννιώτικης εφημερίδας «**ΠΡΩΙΝΑ ΝΕΑ**» κ. **Γιάννης Μπάκος**.

Η όμορφη βραδιά έκλεισε με μια πλούσια δεξίωση που παρατέθηκε στο πάρκο του χωριού από το Σύλλογό μας, με κυρίαρχες γεύσεις τις ασημοχωρίτικες πίτες, που με πολλή προθυμία και αγάπη ετοίμασαν οι γυναίκες του Ασημοχωριού.

Κόσμος παρακολουθεί τις εργασίες του συνεδρίου έξω από την αίθουσα του ξενοδοχείου.

Χορηγοί ήταν το **Υπουργείο Πολιτισμού** και το **Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης Βασ. Χρήστου**. Υπήρξαν δε και προσφορές και υπηρεσίες Ασημοχωριτών, ενώ βασικός συντελεστής στην οργάνωση ήταν το περιοδικό «**Ασημοχωρίτικα**».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Για την ανάπτυξη:

- Ολοκλήρωση και βελτίωση των ορεινών διαδρομών.
- Κατασκευή μικρών υδροηλεκτρικών έργων εκμεταλλευόμενοι τους φυσικούς υδάτινους πόρους και δημιουργία αιολικών πάρκων.
- Υποδομές όσον αφορά τη νεότερη πολιτιστική κληρονομιά σε όλα τα χωριά και όχι μόνο στην έδρα του Δήμου.
- Μέτρα για σταμάτημα της αλλοίωσης των παραδοσιακών οικισμών, την αναπαλαίωση και την ανάδειξή τους με πνεύμα σεβασμού στην παράδοση.
- Δημιουργία λαογραφικών μουσείων και παραδοσιακών καταλυμάτων, έτσι ώστε να αποτελέσουν πόλους έλξης εναλλακτικού τουρισμού.
- Υποδομές για την προστασία και την ανάδειξη της χλωρίδας και την πανίδας σε συνεργασία με περιβαλλοντολογικές οργανώσεις και εθελοντές.
- Προστασία του δάσους με κατασκευή προληπτικών έργων, όπως δεξαμενές νερού και αντιπυρικές ζώνες, σε συνεργασία με την πυροσβεστική και το δασαρχείο, ώστε να μη θρηνήσουμε στα αποκαΐδια όπως άλλα χωριά.
- Κέντρο περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης στο Δήμο μας.
- Δημιουργία καταφυγίων και χάραξη μονοπατιών για την προσέλκυση περιπατητικού τουρισμού.
- Κίνητρα στους εναπομείναντες και όχι μόνο, νέους για τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων και δημιουργία θέσεων εργασίας που είναι απαραίτητος στρατηγικός στόχος στα σχέδια ανάπτυξης για την περιοχή.
- Ενίσχυση και υποδομές για νέες αγροτικές δραστηριότητες βασισμένες στη βιολογική κτηνοτροφία και γεωργία. Ακόμη, ήπια εκμετάλλευση του δασικού πλούτου καθώς και ενίσχυση της μελισσοκομίας και των ιχθυοκαλλιεργειών.

- Ενίσχυση και χρησιμοποίηση της κοινωνίας των πληροφοριών, ώστε να αρθεί εν μέρει η απομόνωση.

Για τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς:

- Καταγραφή παλαιών αντικειμένων, εθίμων, επαγγελματών, ιστοριών, μύθων, καθημερινών ασχολιών των γυναικών από ομάδες νέων.
- Συλλογή δημοτικών τραγουδιών, ευτράπελων γεγονότων, παραδοσιακών αντικειμένων καθημερινής χρήσης.
- Αναπαράσταση εθίμων.
- Εκμάθηση χορών, τραγουδιών, παλιών παιχνιδιών από τα νέα παιδιά.
- Βραδιές επιτραπέζιου δημοτικού τραγουδιού.
- Ίδρυση χορευτικού συγκροτήματος.

Για την προσέλκυση και συσπείρωση των νέων:

- Δημιουργία Συλλόγου νεολαίας Μαστοροχωριών και συνεργασία με τους τοπικούς συλλόγους.
- Έκδοση περιοδικού.
- Συμμετοχή στα προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης.
- Διοργάνωση εκδρομών.
- Θεατρικές βραδιές που να συνδέονται με ευτράπελα συμβάντα του παρελθόντος.
- Εκθέσεις φωτογραφίας με θέμα τα Μαστοροχώρια και βράβευση των καλύτερων.
- Νεανική σελίδα στο Διαδίκτυο.
- Αθλητικοί αγώνες μεταξύ ομάδων απ' όλα τα χωριά.
- Επαφή με τη φύση διοργανώνοντας πορείες στο δάσος και στο βουνό.
- Προσπάθεια όλων για πύκνωση των επισκέψεων στο χωριό.
- Περισσότερη διάθεση και δράση από μέρους των νέων.

Λαϊκή Βραδιά

Στις 12 Αυγούστου, επόμενη ημέρα του συνεδρίου, ακολούθησε άλλη εκδήλωση η οποία είχε επίσης οργανωθεί από την Κίνηση Νέων Ασημοχωρίου σε συνεργασία με το Τοπικό Συμβούλιο του χωριού. Συγκεκριμένα, στο πάρκο του Ασημοχωρίου και κάτω από τους ρυθμούς λαϊκής ορχήστρας που είχε κληθεί από τα Γιάννενα, νέοι απ' όλα σχεδόν τα Μαστοροχώρια έκαναν ένα τρικούβερτο γλέντι. Χόρεψαν όλοι μαζί, τραγούδησαν, ξεφάντωσαν μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες. Αλλά και οι ωριμότερες ηλικίες δεν έχασαν ευκαιρία. Διασκέδασαν μαζί με τη νεολαία και μάλιστα με... νεανικότατο ζήλο.

Πρέπει εδώ να πούμε ότι πρωτεργάτης αυτής της ωραίας εκδήλωσης, πέρα από τους νέους, ήταν ο Νίκος Στεργίου, ο οποίος δούλεψε με αυταπάρηση, με συνεργάτες τους: Αριστείδη Στεργίου, Γιώργο Ζαχαρία, Δημήτρη Παπακώστα, Παναγιώτη Γραμμενιάτη, Ελένη Ν. Στεργίου, Λαμπρινή Α. Στεργίου, Ασημίνα Δ. Παπακώστα και Ευαγγελία Σ. Γιαννούλη. Η Νεολαία Ασημοχωρίου τους ευχαριστεί θερμότατα.

Στην εκδήλωση συμπαραστάθηκε οικονομικά ο Σύλλογος Ασημοχωριτών Αθηνών.

Κέφι και χορός μέχρι πρωίας

Δραστηριότητες του Συλλόγου

Κατά την τελετή της κοπής της πίτας του 2001 ο Σύλλογός μας προέβη σε τρεις ευχάριστες κινήσεις: Παρουσίασε το βιβλίο του πρωτ. Τιμοθέου Χρήστου «**ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ ΚΟΝΙΤΣΑΣ χωριό μου όμορφο καμαρωμένο**», επέδωσε τις επιταγές των υποτροφιών σε δύο νέους του Ασημοχωρίου, απένειμε **επαίνους σε τρεις Ασημοχωρίτες**.

Συγκεκριμένα:

Παρουσίαση βιβλίου

Ο Σύλλογος εξέδωσε πέρυσι το βιβλίο του πρωτ. Τιμοθέου Χρήστου «**ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ ΚΟΝΙΤΣΑΣ χωριό μου όμορφο καμαρωμένο**», το οποίο και παρουσίασε κατά την τελετή της κοπής της πίτας. Πρόκειται για ένα εξαιρετικό βιβλίο με ιστορικές και λαογραφικές αναφορές, με μνήμες και βιώματα του συγγραφέα, αλλά και με ένα πλήθος σπάνιων φωτογραφιών. Το βιβλίο διατέθηκε δωρεάν.

Χορήγηση Υποτροφιών

Ο Σύλλογος, σύμφωνα με εντολή του διαθέτη Βασιλείου Χρήστου, είχε αποφασίσει τη χορήγηση υποτροφιών σε συμπατριώτες νέους με καλές επιδόσεις στις σπουδές τους. Έτσι, μετά από αξιολόγηση των προσόντων δεκαπέντε υποψηφίων, απεφάσισε ομόφωνα να δοθούν οι δύο υποτροφίες (600.000 δρχ. η κάθε μία) στους **Λάζαρο Σβαρνιά και Εύη Διαμαντοπούλου**. Κατά την τελετή λοιπόν της κοπής της πίτας, επιδόθηκαν στους δικαιούχους οι δύο επιταγές.

Απονομή επαίνων

Τέλος, έγινε απονομή τριών επαίνων σε ισάριθμους Ασημοχωρίτες για μακροχρόνιες προσφορές και υπηρεσίες τους στο Σύλλογο και το Ασημοχώρι. Συγκεκριμένα:

Ο πρώτος έπαινος δόθηκε στον **Γεώργιο Νάτση** για την Βασιλόπιτα που προσφέρει κάθε χρόνο στο Σύλλογο. Μια πράξη αγάπης που επαναλαμβάνεται εδώ και πολλά χρόνια και που, όπως είναι γνωστό, οι πίτες του κάθε φορά καλύπτουν πάνω από διακόσια άτομα.

Οι άλλοι δύο έπαινοι δόθηκαν στους: **Σοφία Διομ. Στεργίου και Δημ. Γεωργάκη** (Χαρίση) για τις υπηρεσίες που προσφέρουν στο χωριό με την πολυετή λειτουργία των καφενεύων - παντοπωλείων τους, αλλά και την υποδειγματική εξυπηρέτηση των Ασημοχωριτών.

Γεώργ. Νάτσης

Σοφία Στεργίου

Τάκης Γεωργάκης

Καταγραφή της κονιτσιώτικης παραδοσιακής μουσικής

Το μεγάλο όνειρο του Συλλόγου Ασημοχωριτών Αθηνών γίνεται πραγματικότητα. Η καταγραφή της κονιτσιώτικης παραδοσιακής μουσικής άρχισε. Ήδη τον Ιούλιο έγιναν οι πρώτες εγγραφές στο Ασημοχώρι με τοπική χορωδία που αποτέλεσαν Ασημοχωρίτες και Ασημοχωρίτισσες.

Συγκεκριμένα, με συντονιστή τον εξαιρετο συμπατριώτη μας κλαρινίστα και βαθύ γνώστη της παραδοσιακής μουσικής Νίκο Φιλιππίδη και ηχολήπτη τον Κώστα Καρυστινό, γνωστό ηχολήπτη της ΕΡ.Τ., έγιναν οι πρώτες ηχογραφήσεις ασημοχωρίτικων τραγουδιών με μια θαυμάσια χορωδία που αποτέλεσαν οι χωριανοί μας: Μιχάλης Στεργίου, Χριστόδουλος Χολέβας, Αλεξάνδρα Στεργίου, Πέτρος Τάτσης, Ελευθερία Γεωργίου, Πέτρος Στεργίου, Σωτήρης Γιαννούλης, Νικόλαος Ι. Γεωργίου, Αναστασία Στεργίου, Στέφανος και Μαργαρίτα Νούτση, Νικόλαος Στεργίου, Θεοφάνης Στεργίου και Βασίλης Π. Γιαννούλης. Οι ηχογραφήσεις έγιναν στο σπίτι του Θεοφάνη Στεργίου και στο χαγιάτι της εκκλησίας.

Η δεύτερη φάση των ηχογραφήσεων πραγματοποιήθηκε στα Γιάννενα στο στούντιο του Νίκου Παπαδιώτη, στις 22, 23, 24 και 25 Οκτωβρίου καθώς και στις 13, 14 και 15 Νοεμβρίου με τα συγκροτήματα του Μιχάλη Πανουσάκου και Κώστα Χαλκιά και τους σολίστες Μιχάλη Στεργίου και Αλεξάνδρα Στεργίου. Οι ηχογραφήσεις συνεχίζονται με τον Νίκο Φιλιππίδη στην Αθήνα και τα Γιάννενα.

Κόπος πολύς, πρόβες αμέτρητες, ώρες πολλές μπροστά στα μικρόφωνα, αλλά η συγκίνηση και η χαρά μεγάλη μπροστά στην ιδέα ότι ξαναζωντανεύει ένας μεγάλος, ξεχασμένος θησαυρός, τα πανέμορφα τραγούδια μας. Αλλά και η ικανοποίηση μεγάλη όταν βλέπεις τον ακάματο Φιλιππίδη να κατορθώνει με την επιμονή του να εναρμονίζει σκόρπιες φωνές και να πετυχαίνει

ένα υπέροχο αποτέλεσμα. Και είναι συγκινητικό το ότι όλο το έργο, το οποίο πραγματοποιείται υπό την επίβλεψή του, είναι προσφορά δική του προς το Ασημοχώρι.

Στο έργο αυτό του Συλλόγου χορηγοί είναι το Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης Βασιλείου Χρήστου με το ποσό των 2.000.000 και ένθερμοι Ασημοχωρίτες. Και είναι αλήθεια ότι, όσο πιο πολλές οικονομικές δυνατότητες θα υπάρξουν, τόσο πιο πλούσιο και καλό αποτέλεσμα θα προκύψει.

Με το συγκρότημα του Μιχάλη Πανουσάκου

Με το συγκρότημα του Κώστα Χαλκιά.

Στο σπίτι του Θεοφ. Στεργίου. Η ασημοχωρίτικη χορωδία έτοιμη για ηχογράφιση.

Αποκατάσταση του πάρκου

Το πάρκο του Ασημοχωρίου είχε υποστεί τα τελευταία χρόνια αισθητή καθίζηση λόγω της επιχωμάτωσης (βάθος 4 μέτρα) που είχε γίνει κατά την κατασκευή του προκειμένου να μεγαλώσει ο χώρος. Κάτι αναμενόμενο δηλαδή, γι' αυτό και ο Σύλλογος αποφάσισε φέτος να το επιδιορθώσει. Έτσι, μετά από γέμισμα που έγινε με μπετό και πέτρα ήρθε στην ευθεία του και μαζί με άλλες πρόσθετες εξωραϊστικές εργασίες που έγιναν, έγινε καλύτερο και από πριν.

Έγινε όμως και κάτι άλλο στο πάρκο. Από την πάνω πλευρά κατασκευάστηκε κιόσκι 50 τετραγ. μ., το οποίο καλύπτει την ψησταριά και δημιουργεί ένα μεγάλο σκιερό χώρο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για ρεμβασμό είτε για τις ανάγκες εκδηλώσεων.

Για τη θέρμανση της Εκκλησίας.

Ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. Βασ. Π. Γιαννούλης παρέδωσε πρόσφατα στον ιερέα του χωριού μας π. Διον. Τάτση επιταγή του ενός εκατομμυρίου πεντακοσίων χιλ.

Εργασίες αποκατάστασης του πάρκου. Στο βάθος το κιόσκι.

δραχμών, για την εγκατάσταση καλοριφέρ στην εκκλησία της Παναγίας του χωριού μας. Το ποσό διατέθηκε από το Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης Βασιλείου Χρήστου.

Με λίγα λόγια...

- Ο Ξενώνας του Ασημοχωρίου βρίσκεται ακόμα στη διαδικασία σύνταξης μελέτης για τον εξοπλισμό του!!!
- Η περιοχή του Δήμου Μαστοροχωρίων θα διαθέτει σε λίγο 3 με 4 επιπλέον τηλεοπτικά κανάλια. Το έργο είναι του Δήμου και έγινε ήδη δημοπρασία και ανάθεση του έργου.
- Με χρήματα των βοσκοτόπων ανακατασκευάζονται οι παράπλευροι τοίχοι όλων των δρόμων του Χωριού. Σημαντικό έργο και συγχαίρουμε την Επιτροπή για την πρωτοβουλία.
- Λειτουργεί (επιτέλους) και στο Ασημοχώρι καρτοτηλέφωνο! Βρίσκεται στην πλατεία, δίπλα από το Ηρώο.
- Από τις αρχές του Καλοκαιριού το Ασημοχώρι άρχισε ν' αλλάζει όψη. Οι δρόμοι του οι οποίοι τα τελευταία χρόνια είχαν τσιμεντοστρωθεί, στρώνονται ξανά με καλντερίμι. Ήδη στρώθηκε το κομμάτι από την πλατεία μέχρι το Νατσαίικο και αυτόν τον καιρό ολοκληρώνεται και ένα μέρος από τον Κάτω Μαχαλά.

Το έργο γίνεται με τη χρηματοδότηση και την επίβλεψη του Δήμου Μαστοροχωρίων και εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα που καλύπτει όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου.

Το καλντερίμι παλιότερα...

...και τώρα

Παραδοσιακό Χορευτικό Συγκρότημα Μαστοροχωρίων Κόνιτσας.

Με πρωτοβουλία των νέων των Μαστοροχωρίων και την ευγενική υποστήριξη της χοροδιδασκάλου κυρίας Εριφύλης Λάλου δημιουργείται το πρώτο παραδοσιακό χορευτικό συγκρότημα Μαστοροχωρίων. Τα μαθήματα παραδοσιακού χορού γίνονται σε αίθουσα της Πανεπιστημιακής Συνομοσπονδίας Ελλάδας, χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση των συμμετεχόντων. Όσοι νέοι (αγόρια και κορίτσια κάθε ηλικίας) των Μαστοροχωρίων ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν, μπορούν να επικοινωνούν στα παρακάτω τηλέφωνα:

Λάλου Εριφύλη: 67 22 454

Κόντος Στέφανος: 70 19 258 - 0946 079415

ή email: stef-k@otenet.gr

Ζούκη Αμαλία: 26 36 300

Στεργίου Αθηνά: 0945 430730

Παραδοσιακό τραγούδι και χορός για μεγάλους.

Ελάτε να θυμηθούμε τα παλιά τραγούδια μας και τους χορούς. Ελάτε να τραγουδήσουμε και να χορέψουμε κοντινά.

Στα γραφεία του Συλλόγου μας, Βουλγαροκτόνου 40, δημιουργείται στέκι παραδοσιακού τραγουδιού και χορού. Όσοι μερακλήδες προσέλθετε.

Πληροφορίες στα τηλέφωνα:

89 57 143 Βασ. Γιαννούλης

65 24 502 Δημ. Γεωργάκης

ΜΗ ΞΕΧΝΑΣ

Το περιοδικό περιμένει την οικονομική συμπαράστασή σου.

Ασημοχωρικής πρέσβης στις Η.Π.Α.

Νέος πρέσβης Β' της Ελλάδος στην Ουάσιγκτον των Η.Π.Α. είναι ο Ασημοχωρικής **Αλέξιος Χριστόπουλος**.

Ο Αλέξιος είναι νέος άνθρωπος, μορφωμένος και προικισμένος με πολλές αρετές. Υπηρέτησε παλαιότερα στο Υπουργείο Εξωτερικών και για μακρύ χρονικό διάστημα διετέλεσε υποπρόξενος της Ελλάδος στο Ντίζελντορφ της Γερμανίας. Να πούμε ακόμη ότι Αλέξιος κατάγεται από τους Χρηστάιους και ότι ο γιατρός Βασ. Χρήστου του είχε χαρίσει ένα οικοπέδο στις Κλίχτρες. Του ίδιου δε επιθυμία είναι να χτίσει σπίτι στο Ασημοχώρι.

Ως Ασημοχωρίτες αισθανόμαστε υπερήφανοι και του ευχόμαστε και σε ανώτερα.

Σημείωση: Η Ελλάδα στην Αμερική έχει δύο πρέσβεις.

Νέος Ασημοχωρικής γιατρός

Ένας ακόμη γιατρός προστέθηκε στον κατάλογο των Ασημοχωριτών γιατρών, ο **Λάζαρος Σβαρνιάς** (γιός της Γεωργίας Χολέβα), ο οποίος ορκίστηκε στις 13 Ιουλίου και πήρε το πτυχίο της Οδοντιατρικής Σχολής Αθηνών.

Ο Λάζαρος διακρίθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής του στη Σχολή. Υπήρξε πρώτος στις επιδόσεις στα εργαστήρια (κλινικές) και όπως είναι γνωστό απέσπασε την υποτροφία από το Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης Βασιλείου Χρήστου. Πάνω απ' όλα όμως διακρίνεται για την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και το ήθος του κι αυτό είναι πολύ σημαντικό, γιατί η κοινωνία σήμερα έχει ανάγκη πρώτα από ανθρώπους και μετά από επιστήμονες. Συγχαίρουμε τον αγαπητό Λάζαρο και του ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Ο Λάζαρος κατά την τελετή της παραλαβής του πτυχίου του.

Επιτυχόντες στις Πανελλήνιες Εξετάσεις του 2001

Ιωάννης Βασ. Νάσης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. (σειρά 15^{ος}).

Κωνσταντίνα Πούλιου (κόρη Ευαγγελίας Τσεπέλη), Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοίκησης Πειραιώς.

Έλενα Γερακιανάκη, (κόρη Γεωργίας Ε. Στεργίου), Τμήμα Πληροφορικής Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Ένας Ασημοχωρικής ιεραπόστολος στην Αλάσκα

Ο **Γιώργος Πέτρ. Τάσης** ζει και εργάζεται στο Σιάρλοτ των Η.Π.Α. Είναι βιολόγος και παρά το νεαρό της ηλικίας είναι ένας διακεκριμένος επιστήμονας.

Όμως, ο Γιώργος, εκτός από την επιστήμη του αγαπάει και

την Εκκλησία και δε διστάζει να δανείσει τα βήματά του στο Χριστό για να περπατήσει στις άκρες του κόσμου. Έτσι, πρόσφατα μαζί με μια ομάδα ιεραποστόλων από διάφορα μέρη της Αμερικής επισκέφθηκε ορθόδοξα χωριά της Αλάσκας κάνοντας ένα σπουδαίο ιεραποστολικό έργο. Εκεί σ' αυτή την παγωμένη γωνιά της Υδρογείου, αλλά τόσο ζεστή πνευματικά, έζησε θαυμαστές εμπειρίες που

τον έκαναν να δοξάζει με πιο πολλή θερμότητα το όνομα του αγίου Θεού. Όμως αυτές τις εμπειρίες του θα μας τις περιγράψει ο ίδιος στο επόμενο τεύχος.

Ο Γιώργος Τάσης με τον Εσκιμώο ιερέα π. Nicolai Larson, οδηγό της ιεραποστολής, από το χωριό Narskiak της Βορ. Αλάσκας.

Αποφοίτηση από Πανεπιστήμιο

Απεφοίτησε πρόσφατα από το αμερικάνικο Πανεπιστήμιο της Αθήνας LA VERNE και από το τμήμα του Μάρκετινγκ η **Μαρία Κ. Γεωργίου**.

Χαιρόμαστε για το γεγονός, γιατί η Μαρία είναι μια χαριτωμένη Ασημοχωριτοπούλα με πολλή ζωντάνια και πολλή αγάπη για το Ασημοχώρι. Της ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Η Μαρία παραλαμβάνει το πτυχίο της.

Πρόοδος στο εξωτερικό

Η Βικτώρια μοιράζεται τη χαρά της με τον πατέρα της Δημήτρη.

Η **Βικτώρια Δημ. Νάσης** που ζει με τους γονείς της στο Cleveland των Η.Π.Α., απεφοίτησε φέτος από το Πανεπιστήμιο Bowling Wallace της Βερία του ΟΗΙΟ των Η.Π.Α. Η Βικτώρια είναι ένα εξαιρετικό κορίτσι με πολλά ενδιαφέροντα για τη ζωή. Το καλοκαίρι επισκέφθηκε την Ελλάδα και έμεινε καταγοητευμένη.

Συγχαίρουμε την καλή Ασημοχωριτίσσα και της ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Λογιστά

Χαμπέρια

Με το Βασ. Π. Γιαννούλη

Εμπειρίες από τις ηχογραφήσεις της παραδοσιακής μας μουσικής

Η καταγραφή των παραδοσιακών τραγουδιών μας και της κονιτσιώτικης μουσικής γενικότερα, ήταν παλιό όνειρο του Συλλόγου, αλλά και όλων των Ασημοχωριτών. Ήρθε λοιπόν η ώρα το όνειρο να γίνει πραγματικότητα.

Όπως έχουμε γράψει και σε άλλη στήλη, οι ηχογραφήσεις άρχισαν ήδη από το καλοκαίρι. Οι δε εμπειρίες όλων όσοι έλαβαν μέρος σ' αυτές, ήταν μοναδικές. Ο ενθουσιασμός μεγάλος, και οι συγκινήσεις πολλές.

Ούτε οι αμέτρητες ώρες στις πρόβες μάς κούρασαν, ούτε οι ατέλειωτες ώρες στο στούντιο μάς πτόησαν. Κι όχι μόνο αυτό, όταν βγαίναμε έξω τα αυτιά μας βούιζαν από τα κλαρίνα κι εμείς το χαιρόμασταν...

Όταν ξαναζωντανεύεις τα τραγούδια σου, ξαναζωντανεύεις ένα κόσμο ολόκληρο, αγαπημένο, που έφυγε.

Το χαγιάτι της εκκλησίας μετατρέπεται σε υπαίθριο στούντιο και αχάει ο λάκκος ο μικρός και όλο το χωριό από το τραγούδι, θυμίζοντας παλιές εποχές, τότε που ο κόσμος, παρόλη τη φτώχεια του, ήξερε να τραγουδάει. Καιρός λοιπόν να θυμηθούμε τα τραγούδια μας, να μάθουμε να τα τραγουδάμε και να τα μεταδώσουμε στα παιδιά μας, για να 'χουνε να λένε κι αυτά μεθαύριο: «Οι γονείς μας και οι παππούδες μας, παρόλη τη... **δυστυχία της ευημερίας τους**, ήξεραν να τραγουδάνε».

Τα πιο πολλά κονιτσιώτικα τραγούδια είναι αργά (βαριά) και λυπητερά. Όταν τα τραγουδάς, πονάς, αλλά μέσα από αυτόν τον πόνο λυτρώνεσαι.

Νίκος Φιλιππίδης

Οι σολίστες Μιχάλης Στεργίου και Αλεξάνδρα Στεργίου την ώρα της ηχογράφησης. Σπουδαίο ντουέτο. Πάντως, η Αλεξάνδρα, όταν της ζητήσαμε να συμμετάσχει στο τραγούδι, μας είπε με συγκίνηση: «Και μόνο που το ακούω, ανατριχιάζω».

Αυτό θα πει αγάπη για την παράδοση.

Παύλος Ν. Χαλκιάς

Σωτ. Πανουσάκος

Κώστας Χαλκιάς και Νίκος Φιλιππίδης

Ο ενθουσιασμός των συγκροτημάτων ήταν μεγάλος. Ο Κώστας Χαλκιάς με το επιτελείο του είχαν καταφθάσει πολλές ώρες

πριν από την ώρα που είχαμε ορίσει. Κι όταν ήρθε η ώρα να μπούμε στο στούντιο, άρχισαν να παίζουν από την εξώπορτα.

Οι παλιότεροι Ασημοχωρίτες έλεγαν πάντα: "έχουμε καλά τραγούδια..." Εμείς οι νεότεροι τώρα που τα ξανατραγουδάμε νιώθουμε την πραγματική αξία τους και την ομορφιά τους.

Πρόβες και από την... αθηναϊκή κομπανία στα γραφεία του συλλόγου μας.

Μιχ. Πανουσάκος, Θαν. & Δημ. Χριστόπουλος.

Ο Νίκος Φιλιππίδης έχει την γενική επιμέλεια των ηχογραφήσεων. Σημειώνουμε ότι ο Νίκος είναι επιτιμο μέλος του συλλόγου μας.

Ο Νίκος Χαλκιάς αποκαλούσε το χωριό μας «Χρυσόχωρι» με τα γλέντια του. Ο δε Μιχάλης Πανουσάκος λέει ότι οι Ασημοχωρίτες είναι οι καλύτεροι γλεντζέδες.

• Είπε...

Το C.D. με τα ασημοχωρίτικα τραγούδια θα γίνει πλατινένιο...
Βιολέτα Χολέβα

Η γιαγιά μου η Ασημούλα, παλιά Ασημοχωρίτισσα κι αυτή που ήξερε την αξία του τραγουδιού, μου έλεγε: «Να τραγουδάς πάντα και να χορεύεις. Εγώ, όταν πεθάνω, θ' αφήσω το ένα μάτι μου ανοιχτό για να σε βλέπω...».

Γιαγιά μου, εκείνο που έχω να σου πω τώρα είναι, στήσε καλύτερα αυτί για ν' ακούς και να χαίρεσαι...

Γειτονικά

Εκδήλωση για τους Χιονιαδίτες αγιογράφους

Στις 13 Αυγούστου ο Δήμος Κόνιτσας τίμησε τους Χιονιαδίτες αγιογράφους με εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου.

Ήταν μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση μέσα από την οποία γνωρίσαμε σε βάθος το έργο των Χιονιαδιτών ζωγράφων και κατανοήσαμε καλύτερα την αιτία της πανελληνίας φήμης τους.

Την εκδήλωση άνοιξε εκπρόσωπος του Π.Κ. ο οποίος εξήρε το έργο Χιονιαδιτών ζωγράφων και είπε ότι αιτία αυτής της πρωτοβουλίας ήταν η οφειλόμενη τιμή προς εκείνους και τους Χιονιάδες, της μάνας γης που τους γέννησε. Στη συνέχεια έδωσε το λόγο στον σύγχρονο αγιογράφο και άξιο συνεχιστή της χιονιαδίτικης παράδοσης Κωνσταντίνο Σκούρτη, ο οποίος με τό μεστό λόγο του, τα ακριβή στοιχεία και την προβολή διαφανειών που έκανε, μας έκανε άμεσους κοινωνούς της τέχνης των προγόνων του.

Ακολούθησαν οι ομιλίες των κ.κ. Βασίλη Σκούρτη και Ευριπίδη Ζωγράφου οι οποίοι μεταξύ άλλων τόνισαν την ανάγκη διάσωσης της βαριάς πολιτιστικής κληρονομιάς και το πόσο αντάξιες πρέπει να φανούν οι νεότερες γενιές. Συμπλήρωσε δε ότι απόδειξη της συναίσθησης αυτής της ευθύνης

των Χιονιαδιτών είναι η δημιουργία του Λαογραφικού Μουσείου, η οποία ήδη συντελείται και η έκδοση του περιοδικού «ΕΚ ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ». Στη συνέχεια ο πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου Χιονιαδιτών κ. Βασίλης Σκούρτης παρουσίασε το περιοδικό. Η εκδήλωση έκλεισε με μακρά και ενδιαφέρουσα συζήτηση.

Ο κ.κ.ων. Σκούρτης κατά τη διάρκεια της ομιλίας του

Αρχαιρεσίες Συνδέσμου Βούρμπιανης Αθηνών

Κατά την τελετή της κοπής της πίτας του 2000 του Συνδέσμου Βούρμπιανης Αθηνών έγιναν αρχαιρεσίες, από τις οποίες εκλέχθηκαν για το νέο Δ.Σ. οι κάτωθι:

Γαϊλόγλου Ιωάννης
Γκιώκας Γιώργος
Δημάρατος Απόστολος
Μπάρκης Δημήτριος
Σωτηρίου Έρση
Φούντου Μαρίνα

Νέοι του Κεφαλοχωρίου που αποφοίτησαν από την Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών:

Σδούκος Ιωάννης του Γεωργίου και της Βασιλικής Σδούκου

Ελευθεριάδη Ελένη του Γεωργίου και της Χαρίκλειας Φασούλη.

Ο Ξενώνας στο Κεφαλοχώρι Δήμου Μαστοροχωρίων

Ο Ξενώνας στο Κεφαλοχώρι (τηλ. 0655/81481), λειτουργεί από τις 30/12/2000 (έγιναν τα εγκαίνια). Είναι ο δεύτερος στο Δήμο Μαστοροχωρίων. Διαθέτει δωμάτια δίκλινα, τρίκλινα, μονόκλινα στον 1^ο όροφο και όλα έχουν μπαλκονάκι ή βεράντα. Έτσι το χειμώνα αντικρίζεις τα χιονισμένα βουνά, ενώ τις άλλες εποχές «μαγεύεσαι» από την απέραντη ομορφιά της πολύχρωμης φύσης και το πράσινο χαλί που μας τριγυρίζει. Σε κάθε δωμάτιο υπάρχουν ξύλινα κρεβάτια, τραπέζια, κομοδίνα, καρέκλες και παντζούρια, ωραίοι καθρέφτες. Πάνω στα κρεβάτια είναι στρωμένες χρωματιστές κουβέρτες, καρό. Ο Ξενώνας, βρίσκεται στην κεντρική είσοδο του χωριού. Το κάτω μέρος του είναι χτισμένο με πέτρα, εκεί βρίσκεται μια μεγάλη αίθουσα, όπου σερβίρονται διάφορα φαγητά. Όλος ο Ξενώνας (δωμάτια, μεγάλη αίθουσα στο ισόγειο κ.λ.π.) φωτίζονται από τα «φαναράκια του βουνού» που κρέμονται από το ταβάνι και σε περίπτωση διακοπής ρεύματος χρησιμοποιούνται ως λάμπες πετρελαίου.

Αυτό το διάστημα επισκέφτηκαν τον Ξενώνα άτομα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας κι απ' το εξωτερικό (Αλβανία).

Μεγάλη εντύπωση τους έκαναν τα αξιοθέατα της επαρχίας μας.

Απόλαυσαν τη φύση και το καθαρό περιβάλλον. Επιστρέφοντας στον Ξενώνα τους περίμενε άλλη έκπληξη: «παραδοσιακά φαγητά».

Η Ναυσικά Φασούλη φτιάχνει πίτες, ζυμωτό ψωμί, λαγγίτες, «πεταχτές» – πίτες στο τηγάκι, σαραγλί, αλλά και ντόπια λουκάνικα (από χοιρινό κρέας και προβατίνα).

Ο Δημήτρης και η Ναυσικά Φασούλη είναι νέοι άνθρωποι. Έχουν 4 παιδιά και ασχολούνται με την κτηνοτροφία. Διαθέτουν μονάδα με πρόβατα και γελάδια ελευθέρας βοσκής. «τα κρέατα είναι όλα δικά μας – αρνιά και μοσχάρια» και «απ' αυτά παρασκευά-

ζουμε όλα τα γεύματα» μου λένε.

Κάποιος από τους επισκέπτες τους ήταν ενθουσιασμένος από την

Γωνιά του εστιατορίου

παραμονή στον Ξενώνα του χωριού μας και ζήτησε το «Βιβλίο επισκεπτών» για να γράψει τις εντυπώσεις του.

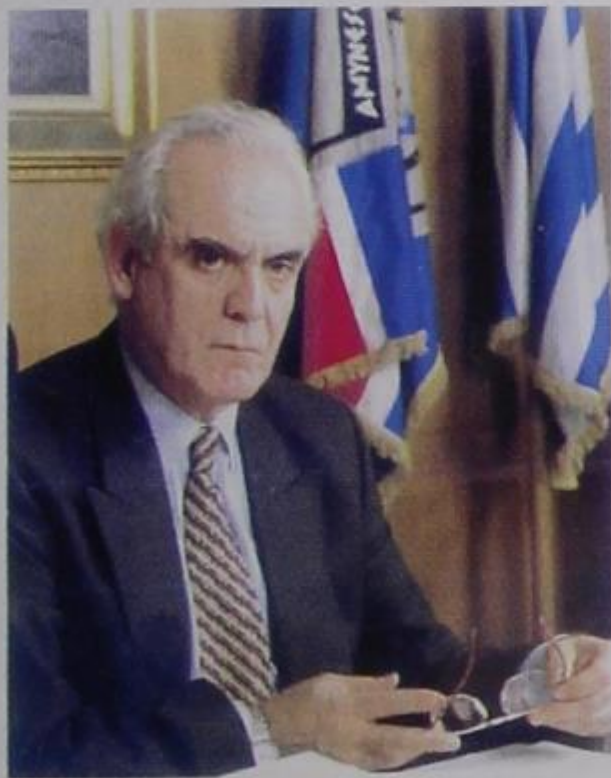
Εσείς θ' αντισταθείτε στην πρόκληση;

Μαρία Παγούνη – Σδούκου
Εκπ/κός

ΠΕΡΙ σκόπιο

Παρουσίαση βιβλίου από τον Υπουργό κ. Άκη Τσοχατζόπουλο

Στις 8 Οκτωβρίου ο τ. Υπουργός Εθνικής Άμυνας και νυν Υπουργός Ανάπτυξης κ. Άκης Τσοχατζόπουλος παρουσίασε στο Πνευματικό Κέντρο του Δή-

μου Ιωαννιτών το βιβλίο «ΗΠΕΙΡΟΣ ΘΕΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ». Πρόκειται για ένα εκπληκτικό έργο το οποίο έγραψε και επιμελήθηκε επιστημονική ομάδα του Υπουργείου με την καθοδήγηση πάντα του ίδιου του Υπουργού.

Είναι ένα ιστορικό κατά βάση βιβλίο, αλλά με άπειρα στοιχεία λαογραφικά και πολιτιστικά που αποδίδουν την ακριβή διαχρονική εικόνα και το μεγαλείο της Ηπείρου. Ένας ύμνος για τη γη του Πύρρου γραμμένος με μεράκι και πολλή αγάπη, πλαισιωμένος από πανέμορφες και σπάνιες φωτογραφίες που σε μεταφέρουν άμεσα σε μέρες και σε τόπους απείρου δόξης.

Συγκεκριμένα, το βιβλίο έγραψε η καθηγήτρια Νεολ. Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης κα Λίτσα Χατζοπούλου, ενώ τον συντονισμό και τη γενική επιμέλεια είχε ο Ταξίαρχος κος Δημήτριος

Κυπριώτης. Οι διαστάσεις του είναι 25X29 και αποτελείται από 375 σελίδες. Είναι μια πολυτελέστατη έκδοση, η οποία, σε συνάρτηση με το περιεχόμενο και την όλη της παρουσία, αποτελεί σταθμό για την ηπειρωτική βιβλιογραφία.

Στην παρουσίαση παραβρέθηκε ολόκληρη η στρατιωτική και πολιτική ηγεσία της Ηπείρου, εκπρόσωποι των Γραμμάτων και των Τεχνών και πλήθος κόσμου. Ιδιαίτερα δε έντονη ήταν η παρουσία των Ασημοχωριτών, οι οποίοι έσπευσαν να συγχαρούν και να καμαρώσουν τον δικό τους Υπουργό.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Εκδήλωση για τον Ελληνισμό της Κύπρου και της Β. Ηπείρου

Στις 12 Μαΐου η Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Κόνιτσας πραγματοποίησε στα εκπαιδευτήρια Ι. Τσιαμούλη στο Περιστερι ενδιαφέρουσα εκδήλωση με θέμα: «Οδοιπορικό μνήμης στον αγώνα του Ελληνισμού της Κύπρου και της Βορ. Ηπείρου».

Το πρόγραμμα περιείχε έκθεση φωτογραφιών, ομιλίες των κ. Μιχ. Μαρτσέκη, προέδρου της Ομοσπονδίας και της κ. Φρ. Δημητρίου, Συμβούλου Τύπου Πρεσβείας Κύπρου, χορούς και τραγούδια της Κύπρου και της Ηπείρου.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις τον Αύγουστο στα Μαστοροχώρια

Πολλές και ενδιαφέρουσες πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποίησε η Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Κόνιτσας σε συνεργασία με το Δήμο Μαστοροχωρίων τον Αύγουστο σε διάφορα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου και όχι μόνο.

Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων συνοπτικά είναι το εξής:

- Παραδοσιακή και Έντεχνη μουσική, στην Καστανιανη.

- Επίσκεψη στα χωριά της περιοχής Διστράτου, βράβευση Κοινότητας, παραδοσιακή και έντεχνη μουσική.

- «Νύχτες καλοκαιριού γεμάτες φως», στην Πυρσόγιανη.

- Βραδιά Παραδοσιακής Μουσικής στους Χιονιάδες και βράβευση Ευριπίδη Ζωγράφου.

- Οδοιπορικό στο φαράγγι Βίκου.

- Θεατρική Παράσταση στο Κεφαλοχώρι με το Δημοτικό Θέατρο Ιωαννίνων και το έργο του Σοφοκλή «Φιλοκτήτης».

- Συνάντηση Νεολαίας Μαστοροχωρίων στο Ασημοχώρι με θέμα: «Τα Μαστοροχώρια στο χώρο και στο χρόνο».

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση στους Χιονιάδες. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας κ. Μαρτσέκης παραδίδει το βραβείο στον κ. Ευρ. Ζωγράφο. Φωτ. Βασ. Γαννούλη

Ο πρόεδρος του Συλλόγου Ασημοχωριτών χαιρετίζει τη Συνάντηση.

ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
 Αστυνομού Α Επ. Αντιπροέδρου Α
 Πανελληνίας Ένωσης Αξ/κών
 Αστυνομίας

Α. ΓΕΝΙΚΑ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι τόσο παλιό όσο και ο κόσμος, δεδομένου ότι είναι αναπόσπαστα δεμένο με την ανθρώπινη φύση.

Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και η μεγάλη ώθηση που πήραν τα υπερπόντια ταξίδια, η επικοινωνία ανάμεσα στους διάφορους λαούς, ο εμποροκρατισμός με τις φιλελεύθερες οικονομικές αντιλήψεις που επικράτησαν στις συναλλαγές, αποτέλεσαν κίνητρα ομαδικών μεταναστεύσεων. Η Ελλάδα που στο πρόσφατο παρελθόν αποτελούσε παραδοσιακή χώρα αποστολής μεταναστών, από δεκαετίας και πλέον αντιμετωπίζει κύμα παράνομης εισόδου και διαμονής αλλοδαπών εργαζομένων, που την κατέστησε ήδη χώρα υποδοχής.

Β. ΑΙΤΙΑ

Μεταξύ των αιτίων που δημιούργησαν και συντηρούν το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης τόσο προς την χώρα μας όσο και προς τις λοιπές χώρες της ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, Η.Π.Α., ΚΑΝΑΔΑ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ κ.λπ. θα μπορούσαν ν' αναφερθούν:

- Οι τοπικές συρράξεις και οι εμφύλιοι πόλεμοι.
- Η κακή οικονομική κατάσταση και εξαθλίωση μεγάλων μαζών, που στερούνται και τα πλέον απαραίτητα για την επιβίωσή τους.
- Ανελεύθερα καθεστώτα, τα οποία εξωθούν στη φυγή κύματα προσφύγων.

Γ. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΥΝΟΟΥΝΤΕΣ ΤΗ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Παράγοντες που επηρεάζουν θετικά την είσοδο λαθρομεταναστών στη χώρα μας είναι:

- Η γεωγραφική της θέση, που εκτός από χώρα τελικού προορισμού, την καθιστά πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η γειτνίασή της με χώρες υψηλού μεταναστευτικού κινδύνου, σε μερικές μάλιστα από τις οποίες δεν λειτουργούν αποτελεσματικά οι δημοκρατικοί θεσμοί.
- Η δράση των "δουλεμπορικών" κυκλωμάτων, που έχουν αναγάγει την παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών γενικά (είσοδο, μετακίνηση, εξεύρεση απασχόλησης) σε λίαν κερδοφόρα επιχείρηση.
- Η δυνατότητα απασχόλησης των αλλοδαπών σε διάφορες χειρωνακτικές εργασίες, που συνήθως δεν ενδιαφέρουν τους Έλληνες εργαζόμενους.
- Ηελπίδα, που καλλιεργείται έντεχνα και από τα διάφορα κυκλώματα, ότι εδώ μπορούν να καλυτερεύσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους και ότι εν πάση περιπτώσει έχουν περισσότερες δυνατότητες να μεταβούν προς εγκατάσταση σε άλλη χώρα της Ευρ. Ένωσης.

Δ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η συνεχής άφιξη και εγκατάσταση λαθρομεταναστών στη χώρα, μεταξύ των άλλων συνεπάγεται:

- Δυσκολία ένταξης στην Ελληνική κοινωνία και κίνδυνο περιθωριοποίησης, ιδία σε υποβαθμισμένες περιοχές μεγάλων πόλεων, όπου έχει εγκατασταθεί μεγαλύτερος αριθμός αλλοδαπών.
- Δημιουργία παροικιών - μειονοτήτων, που ενδεχομένως να εγκυμονεί στο μέλλον κινδύνους.
- Δυσμενείς επιπτώσεις για την εθνική μας ασφάλεια, καθόσον σε περίοδο έντασης - κρίσης δεν μπορεί να προβλεφθεί η συμπεριφορά χιλιάδων αλλοδαπών.
- Ενδεχομένη εμφάνιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας, που εκτός των άλλων, δύνανται ν' αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης και αφορμή για δημιουργία κινήσεων με ρατσιστικές αντιλήψεις.
- Αύξηση της εγκληματικότητας και εμφάνιση μορφών οργανωμένου εγκλήματος.

Από τα τηρούμενα στατιστικά στοιχεία έχει διαπιστωθεί ότι η συμμετοχή των

αλλοδαπών στην αύξηση της εγκληματικότητας δεν είναι αυτή που ορισμένες φορές παρουσιάζεται από αναρμόδιους. Το ποσοστό συμμετοχής τους εμφανίζεται αυξημένο λόγω της ροπής διάπραξης ορισμένων σοβαρών αδικημάτων που συνοπτικά η εικόνα παρουσιάζεται ως εξής:

- **Αλβανοί:** Παρουσιάζουν συχνότητα στη διάπραξη των αδικημάτων ανθρωποκτονιών σε βάρος κυρίως ομοεθνών τουλυστηνών, διακίνησης ναρκωτικών, κλοπών και εκμετάλλευσης γυναικών και ανηλίκων. Εξ αυτών η διακίνηση ναρκωτικών και εκμετάλλευση γυναικών (πορνεία) και ανηλίκων (παιδιά φαναριών κ.λπ.) φαίνεται να έχουν στοιχεία οργανωμένης εγκληματικής δράσης.

- **Ρώσοι:** Οι εν λόγω αλλοδαποί ανέπτυξαν παράνομη δράση στους τομείς των ανθρωποκτονιών (εκτέλεση συμβολαίων θανάτου), διακίνηση και εκμετάλλευση γυναικών και παροχής "προστασίας" σε ομοεθνείς τους επιχειρηματίες.

- **Τούρκοι:** Εμπλέκονται σε κυκλώματα διακίνησης ναρκωτικών (ηρωίνης) και κυρίως λαθρομεταναστών, τους οποίους διακινούν χωρίς καμιά φειδώ για την ζωή και την υγεία τους.

- **Ρουμάνοι:** Διαπράττουν διαρρήξεις οικιών, με ξεχωριστό δικό τους τρόπο και μικροληστείες, οι οποίες μερικές φορές έχουν οδηγήσει σε ανθρωποκτονίες. Πολλά από τα κλοπιμαία έχει διαπιστωθεί ότι αποστέλλονται στη Ρουμανία μέσω Τουριστικών Γραφείων ως ασυνόδευτα δέματα.

- **Βούλγαροι:** Σύμφωνα με πληροφορίες στο Βουλγαρικό έδαφος δραστηριοποιείται κύκλωμα διακίνησης γυναικών, το οποίο σε συνεργασία με Έλληνες τι προωθεί στη χώρα μας.

Το μεγαλύτερο μέρος των εγκληματικών δραστηριοτήτων παρατηρείται στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα - Θεσσαλονίκη), αλλά και στα βόρεια, ανατολικά και δυτικά σύνορά μας ιδία για τα αδικήματα εμπορίας ναρκωτικών και λαθρομετανάστευσης.

Εκτιμάται ότι το οργανωμένο έγκλημα με τη συμμετοχή και αλλοδαπών έχει ήδη κάνει την εμφάνισή του στη χώρα μας πλην όμως δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτό διαθέτει συμπαγείς οργανωτικές δομές και στρατηγική.

Οι επί μέρους ομάδες ενεργούν με

κάποιες ασαφείς μέχρι τώρα τακτικές και δεν αποτελούν μέρος ενός ενιαίου και σταθερού δικτύου. Η πρόκληση όμως του οργανωμένου εγκλήματος είναι ανοικτή και στη χώρα μας από τη δράση ξένων οργανωμένων εγκληματικών ομάδων.

Ε. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ - ΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ

Για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης και της διασυνοριακής εγκληματικότητας, διενεργούνται αποτελεσματικοί έλεγχοι, τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα. Ειδικότερα:

- Η επιτήρηση των χερσαίων συνόρων πραγματοποιείται από τα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης και τις Ειδικές Κινητές Αστυνομικές Μονάδες, σε συνεργασία με τις Στρατιωτικές Αρχές.
- Επίσης για τον εντοπισμό και σύλληψη παράνομα διαμενόντων αλλοδαπών, διεξάγονται συνεχείς έλεγχοι από Ειδικές Μονάδες Αστυνομικών (Μπλόκα) σε κομβικά σημεία, τόσο της παραμεθόριας περιοχής όσο και της ενδοχώρας.
- Στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της επιχειρησιακής δράσης των εν λόγω Μονάδων λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η ευέλικτη και ει δυνατόν αφανής επιτήρηση της περιοχής, προκειμένου τα εκδηλούμενα μέτρα να μη μπορούν να προβλεφθούν και να παρακαμφθούν εύκολα από πρόσωπα που έχουν εισέλθει παράνομα ή από διακινητές λαθρομεταναστών.
- Οι παραπάνω δραστηριότητες υποστηρίζονται με σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό όπως: ελικόπτερα, ερπυστριοφόρα οχήματα, φορητές κάμερες θερμικής απεικόνισης, κάμερες νυχτερινής κατόπτεισης, αστυνομικούς σκύλους κ.λπ.
- Η επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων πραγματοποιείται από ταχύπλοα περιπολικά σκάφη, ως και λοιπά τεχνικά μέσα του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, σε συνεργασία με τις παράκτιες Στρατιωτικές και Αστυνομικές Αρχές.
- Για την καταπολέμηση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η χώρα μας επιβαρύνεται οικονομικά με την απέλαση και την επαναπροώθηση αλλοδαπών, αφού ενδεικτικά μπορούν ν' αναφερθούν ότι από το 1991 έως και το Α' 6μηνο 1999, επαναπροωθήθηκαν στην Αλβανία 1.700.000 υπήκοοί της και δαπανήθηκαν 10 δισεκατομμύρια δραχμές περίπου, καθώς και 120.000 αλλοδαποί άλλων υπηκοοτήτων με δαπάνη 2 δισε-

κατομμύρια δραχμές περίπου.

- Ιδιαίτερη έμφαση αλλά και προτεραιότητα έχει δοθεί στην εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας σε βάρος των εργοδοτών που απασχολούν αλλοδαπούς σε παράνομη κατάσταση, αλλά και ατόμων που προωθούν καθ' οιονδήποτε τρόπο παράνομους αλλοδαπούς στο εσωτερικό της χώρας.
- Εκτός της επιχειρησιακής δράσης σε εθνικό επίπεδο, το Υ.Δ.Τ., κατά λόγο αρμοδιότητας δραστηριοποιείται και προς την κατεύθυνση σύναψης Συμφωνιών Αστυνομικής Συνεργασίας και Επανεισδοχής για την καταπολέμηση διαφόρων μορφών εγκληματικότητας, μεταξύ των οποίων την παράνομη μετανάστευση και τη διασυνοριακή εγκληματικότητα.
- Επίσης έχει ενισχυθεί ο συντονιστικός ρόλος της EUROPOL, προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης των δικτύων της παράνομης μετανάστευσης που δραστηριοποιούνται σε περισσότερες από δύο χώρες, με έμφαση στον τομέα της ανταλλαγής επιχειρησιακών πληροφοριών.
- Τέλος, για την καταπολέμηση - περιορισμό της εγκληματικότητας των αλλοδαπών στο εσωτερικό της χώρας μας, έχουν ενταθεί οι αστυνομικοί έλεγχοι με πεζές και εποχούμενες περιπολίες, η δε αποτροπή διάπραξης αδικημάτων αποτελεί πρωταρχικό στόχο και μέλημα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως.

ΣΤ. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ - ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Για την αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που δημιουργούσε στην κοινωνικοοικονομική ζωή της Χώρας η παράνομη παραμονή μεγάλου αριθμού αλλοδαπών, η πολιτεία προχώρησε μεταξύ των άλλων σε νομιμοποίηση λαθρομεταναστών, που βρίσκονταν στην Ελλάδα μέχρι 28-11-1997, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από τα δύο Π.Δ. 358/97 και 359/97 και εκδόθηκαν για το σκοπό αυτό, με βάση και την εμπειρία άλλων Χωρών της Ε.Ε. (Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Πορτογαλία, Βέλγιο, Ιταλία), που προέβησαν σε ανάλογες ενέργειες.

Κατεγράφησαν 380.000 αλλοδαποί η πλειοψηφία των οποίων έχει υποβάλλει τα σχετικά δικαιολογητικά για τον εφοδιασμό τους με κάρτες παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας από ένα έως πέντε έτη με δυνατότητα ανανέωσης.

Η νομιμοποίηση έδωσε τη δυνατότητα νόμιμης απασχόλησης και βελτίωσης γενικά της θέσης των μεταναστών, γεγονός που δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες ένταξης τους στην Ελληνική Κοινωνία.

Δεδομένου ότι, κατά γενική εκτίμηση, η χώρα μας θα βρίσκεται και στο μέλλον υπό διαρκή μεταναστευτική πίεση, επιτακτική καθίσταται η ανάγκη για μια νέα μεταναστευτική πολιτική που θα λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Προς την κατεύθυνση αυτή, μετά από

Αλλοδαποί στην Αθήνα σε πρωινή αναζήτηση εργοδότη.

απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για το πλαίσιο της Εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής, το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. προχώρησε σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και άλλους φορείς, στην κατάρτιση σχετικού νομοσχεδίου με άξονες τον έλεγχο του μεταναστευτικού ρεύματος, την εργασία των μεταναστών και την κοινωνική ένταξη αυτών, το οποίο είναι ήδη νόμος του κράτους.

Ζ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι έχει καταστεί πλέον συνείδηση ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με την παράνομη μετανάστευση, δεν μπορεί να επιτευχθεί μεμονωμένα από τα διάφορα κράτη, αλλά χρειάζεται η αναζήτηση λύσεων μέσα από μια ευρύτερη συνεργασία των χωρών και τη δόμηση μιας κοινωνικοοικονομικής παρέμβασης γενικά των προηγμένων χωρών προς τις χώρες υψηλού μεταναστευτικού κινδύνου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΑΝΘΗ

Διδαχές Γέροντος Παϊσίου προς γονείς

Δυσκολεύουμε πολύ τη ζωή μας σήμερα με το ασυλλόγιστο κυνήγι των αγαθών. Δεν εννοούμε να το πάρουμε απόφαση ότι όσο πιο πολλά αγαθά έχουμε, τόσο πιο πολλά προβλήματα προσθέτουμε στον εαυτό μας και στην οικογένειά μας.

Φορτωνόμαστε με περιττό άγχος και χάνουμε την πολύτιμη ηρεμία μας. Σκορπιζόμαστε. Αναγκάζεται η γυναίκα να δουλεύει, γιατί δήθεν δεν μας φτάνουν τα λεφτά, με αποτέλεσμα να στερούνται τα παιδιά μας τη μάνα τους. Με λίγα λόγια χάνουμε το στόχο μας σαν οικογένεια.

Καλό είναι το ανδρόγυνο να έχει τον ίδιο πνευματικό. Τότε έχουμε καλά αποτελέσματα. Είναι όπως δυο ξύλα στον ίδιο μαραγκό. Πλανίζει λίγο το ένα, λίγο το άλλο και τα ταιριάζει. Και να έχει το ένα κανένα ρόζο παραπάνω, το φέρνει εκείνος σε λογαριασμό.

Πάντως την ευσέβεια στα παιδιά τη δίνουμε με το γάλα και όχι με την ξηρά τροφή. Ποτέ με πίεση και προσταγή. Και προπαντός με το παράδειγμά μας.

Δεν τα βγάζουμε πέρα γιατί θέλουμε να έχουμε βίντεο, τηλεόραση, καινούριο αυτοκίνητο, στολίδια πολλά και μετά μας πιάνει άγχος. Και δεν σταματάμε πουθενά. Θέλουμε όλο και περισσότερα, με αποτέλεσμα να παραμελούμε τα παιδιά μας. Μεγάλο λάθος. Πρέπει να το καταλάβουμε. Να απασχολείται μόνο το ένα μέλος της οικογένειας και να αρκούμαστε στα λίγα. Τότε δεν θα υπάρχει πρόβλημα.

Τα παιδιά που έχουν ποτιστεί από μικρά στην ευσέβεια, μη τα φοβάστε. Και να ξεφύγουν λίγο λόγω ηλικίας, λόγω πειρασμών, θα επανέλθουν. Είναι σαν τα κουφώματα που τα περνάμε με το μπιζίρι (ειδικό λάδι) και δεν τα πιάνει η σαπίλα.

Πρώτα - πρώτα τα παιδιά αντιγράφουν εμάς και μάλιστα από μωρά. Από κει και πέρα θα πρέπει να ενεργούμε επάνω τους όπως στα ρολόγια. Όσο παίρνει το ελατήριό τους, τα κουρδίζουμε γρήγορα. Μετά σιγά - σιγά, προσέχοντας να μη σπάσουμε το ελατήριό τους με το ζόρισμα.

Όταν κάτι δεν πάει καλά, πάντα κάτι φταίει. Μήπως φταίει το παράδειγμά μας; Μήπως φταίνε τίποτε κακά θεάματα, τίποτε άσχημες πράξεις, άσχημα λόγια μέσα στο σπίτι;

Να το αποφεύγουμε το ξύλο όσο μπορούμε. Ούτε εκείνα τα μη, μη συνέχεια. Του παιδιού να του δίνουμε να καταλαβαίνει, γιατί δεν πρέπει να κάνει κάτι. Μόνο τότε το φέρνουμε σε λογαριασμό.

Δημ. Γ. Γεωργιάκης «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΤΥΠΟΣ»

Τα λόγια της γιαγιάς

Καμάρια μου. Καμαρωμένα παιδιά της ξενιτειάς, δυο λόγια θέλω να σας πω:

Αυτού στα ξένα που είστε να μην αστοχάτε τον τόπο σας. Να θυμάστε το χωριό σας και να 'ρχεστε να σας καμαρώνει κι αυτό, όχι μοναχά η ξενιτιά. Να σας χαρούμε κι εμείς λίγο προτού να κλείσουμε τα μάτια μας.

Ελάτε καμάρια μου σας περιμένουμε. Σας περιμένουν κι οι παππούδες σας για να τους ανάψετε ένα κερι, να σας νιώσουνε στον τόπο μας και ν' αγαλιάσουν τα κοκκαλάκια τους. Ελάτε ψυχούλες μου, σας περιμένουν τα σοκάκια που πρωτοπερπατήσατε, τα αλώνια που πρωτοπαίξατε, τα λό-γγα που πρωτοτρέξατε, το έρημο σχολειό που πρωτοδιαβάσατε. Ελάτε, σας περιμένουν τα ξωκκλήσια μας, σας περιμένει η Παναγιά μας η Ασημοχωρίτισσα που πρωτοπροσευχηθήκατε για να σας ευλογήσει και να πάρετε δύναμη.

Σκεφτείτε καμάρια μου μήπως η χαρά δεν είναι στα γρόσια κι εκεί μακριά που την ψάχνετε. Εμείς κάποτε τη βρίσκαμαν μέσα στη φτώχεια μας και μέσα στο χωριό μας. Κι ήταν αληθινή.

Ελάτε καμάρια μας.

ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΣΥΝΤΑΓΕΣ

Μπρέκι

από τη Γεωργία Κυρζίδη

Υλικά:

Για το φύλλο:

1 κιλό αλεύρι, λάδι, νερό, αλάτι.

Για τη γέμιση:

8 αυγά, 1 φλιτζάνι του τσαγιού γάλα, Ύ τυρί ή γκίζα (όπως έβαζαν τον παλιό καιρό), βούτυρο.

Εκτέλεση:

Πλάθουμε συνολικά 8-9 φύλλα από τα οποία τα δύο πρέπει να είναι ψημένα. Στη συνέχεια σ' ένα κατσαρολάκι καίμε αρκετό λάδι και βούτυρο και ρίχνουμε 8 κουταλιές στο ταψί για να μην μας κολλήσει. Τοποθετούμε 5 φύλλα κάτω και ένα από πάνω, ψημένο. Ετοιμάζουμε τη γέμιση αναμειγνύοντας όλα τα υλικά μέχρι να πηχτώσει. Ρίχνουμε τη μισή γέμιση πάνω στα φύλλα και συνεχίζουμε με το ψημένο φύλλο και την υπόλοιπη γέμιση. Από πάνω τοποθετούμε 2 επιπλέον φύλλα και ραντίζουμε με λάδι και βούτυρο. Η συνταγή είναι απλή, το μυστικό ωστόσο είναι κάθε φύλλο να ραντίζεται με λάδι και βούτυρο απαραίτητα, έτσι ώστε να γίνει πιο νόστιμο. Στη συνέχεια κλώθουμε γύρω-γύρω τα φύλλα στο ταψί και το μπρέκι μας είναι έτοιμο για ψήσιμο. Ψήνουμε για τρία τέταρτα με μία ώρα στους 200°C στο φούρνο και αν είμαστε στο χωριό, στη γάστρα.

Και καλή μας όρεξη!

Το μπρέκι το έφτιαχναν παλιά στους γάμους, τις Αποκριές, στο πανηγύρι του Αϊ-Λια, όταν είχαν φιλοξενοούμενους στο σπίτι, αλλά και στις παρηγοριές.

Υπάρχει «καλή» χοληστερίνη;

Του Στέλιου Στ. Πανταζή

Και όμως υπάρχει. Αυτό δείχνουν οι επιδημιολογικές μελέτες όπου απομόνωσαν τις κυριότερες ομάδες λιποπρωτεϊνών, που αποτελούν τα «οχήματα» που μεταφέρουν τη χοληστερίνη. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή...

Τα καρδιαγγειακά νοσήματα, όπως σε όλο τον κόσμο, αλλά και στη χώρα μας, είναι υπεύθυνα για την αύξηση της θνησιμότητας. Με τον όρο καρδιαγγειακά περιστατικά αναφερόμαστε σε μια σειρά από περιπτώσεις, οι σημαντικότερες των οποίων είναι η στεφανιαία νόσος (η καρδιακή ανακοπή), το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο (το εγκεφαλικό), η ισχαιμική νόσος των κάτω άκρων και το ανεύρυσμα αορτής. Αυτό που πρέπει να γνωρίζουμε είναι ότι όλα τα παραπάνω, αν και διαφέρουν τελείως κλινικά και επιδημιολογικά μεταξύ τους, αποτελούν εκφράσεις της ίδιας νόσου. Της αθηροσκλήρωσης.

Τί είναι όμως η αθηροσκλήρωση; Είναι με απλά λόγια η εναπόθεση αθηρωματικών πλακών στα αγγεία. Οι πλάκες αυτές δημιουργούνται μέσα σε αγγεία, μεγάλα (π.χ. αορτή) έως και πάρα πολύ μικρά (π.χ. αγγεία του εγκεφάλου). Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο σχεδόν παντού. Δηλαδή η μειωμένη παροχή οξυγόνου και άλλων σημαντικών ουσιών στους ιστούς που με την πάροδο των ετών οδηγεί σε χρόνια (π.χ. ισχαιμική νόσος των κάτω άκρων) και οξεία (π.χ. καρδιακή ανακοπή) περιστατικά.

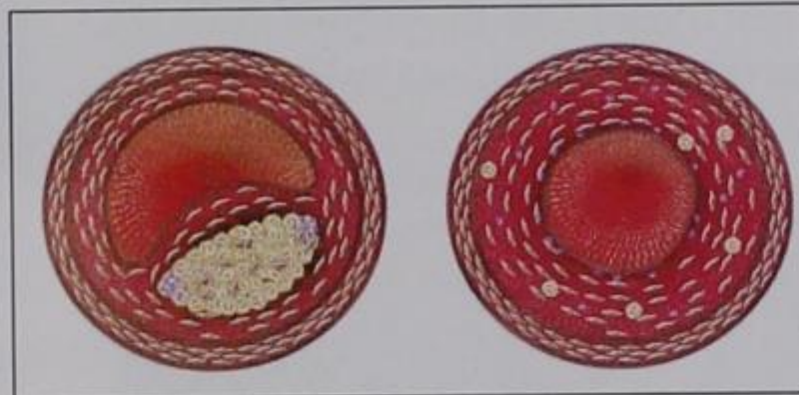
Στις πλάκες αυτές που υπάρχουν σε όλους τους ανθρώπους περιέχεται ένα πολύ διαδεδομένο συστατικό που ονομάζεται χοληστερίνη και είναι τόσο σημαντική για την επιβίωση που όλα τα θηλαστικά το παράγουν από μόνα τους. Μπορούμε να πούμε ότι σε κάποιο άνθρωπο δεν θα του λείψει η χοληστερίνη μόνο εάν δεν την καταναλώσει ποτέ στη ζωή του, πράγμα αδύνατο εφόσον

καθημερινά καταναλώνει τροφές που την περιέχουν.

Έτσι στο αίμα υπάρχει η ενδογενής (παράγεται από τον άνθρωπο) και η εξωγενής (από τις τροφές) χοληστερίνη. Πάνω από 80% της χοληστερίνης στο αίμα είναι ενδογενούς προέλευσης. Έτσι, λοιπόν, μπορούμε κατ' αρχάς να συμπεράνουμε ότι η χοληστερίνη ΔΕΝ είναι κακή!

Το μεγάλο ερώτημα όμως είναι πλέον ξεκάθαρο. Γιατί αυτές οι πλάκες περιέχουν χοληστερίνη; Κάπου εδώ λοιπόν, που σταματάνε να δίνουν εξηγήσεις οι βασικές επιστήμες (ανατομία, φυσιολογία κλπ) έρχεται να δώσει συμβουλές η επιδημιολογία.

Η επιδημιολογία αντιμετωπίζει το πρόβλημα αλλιώς. Δεν ψάχνει να βρει γιατί συμβαίνει κάτι, αλλά να κάνει συσχετίσεις. Δηλαδή βρίσκει ανθρώπους με κοινές νόσους και μετά βρίσκει τα κοινά στοιχεία που έχουν μεταξύ τους. Έτσι, συσχέτισε την υψηλή χοληστερίνη με τα καρδιαγγειακά νοσήματα και

Η χοληστερίνη είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία αθηρωματικών πλακών στις αρτηρίες

την αθηρωματική νόσο. Απλά λοιπόν, όσοι έχουν υψηλή χοληστερίνη έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανίσουν καρδιαγγειακά νοσήματα.

Όμως η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Οι μελέτες της βιοχημείας μας έδειξαν ότι στο αίμα η χοληστερίνη μεταφέρεται μέσα σε λιποπρωτεΐνες, που σύμφωνα με την πυκνότητά τους χωρίστηκαν σε κάποιες ομάδες. Οι επιδημιολόγοι άρχισαν πάλι τις μελέτες, αυτή τη φορά όμως όχι πάνω στην ολική χοληστερίνη, αλλά σε αυτές τις ομάδες.

Δυο ομάδες λοιπόν φάνηκαν πιο σημαντικές. Η LDL (Low Density Lipoproteins) που είναι λιποπρωτεΐνη χαμηλής πυκνότητας και η HDL (High Density Lipoproteins) που είναι λιποπρωτεΐνη υψηλής πυκνότητας. Αυτές αποτελούνται κυρίως από λιπίδια (εκ των οποίων και η χοληστερίνη) και πρωτεΐνες.

Αν ξέρουμε ότι τα λιπίδια έχουν χαμηλή πυκνότητα (όπως το λάδι που επιπλέει στο νερό) και οι πρωτεΐνες υψηλή, καταλαβαίνουμε ποια η μεγάλη διαφορά των LDL και των HDL. Οι λιποπρωτεΐνες χαμηλής πυκνότητας (δηλ. LDL) περιέχουν περισσότερη χοληστερίνη, ενώ οι HDL περισσότερες πρωτεΐνες. Αυτές οι δύο λιποπρωτεΐνες είναι βασικά το ίδιο μόριο σε διαφορετική φάση, αφού εάν το LDL χάσει την χοληστερίνη που μεταφέρει, μπορεί να μετατραπεί σε HDL!

Οι επιδημιολόγοι, λοιπόν, οδηγήθηκαν σε δυο σημαντικά συμπεράσματα. Πρώτον, ότι το LDL είναι πιο στενά συνδεδεμένο με αυξημένη πιθανότητα καρδιαγγειακών επεισοδίων από ότι η ολική χοληστερίνη, και δεύτερον ότι η αύξηση του HDL είναι συνδεδεμένη με την προστασία των αγγείων από την αθηροσκλήρωση.

Το τελικό αποτέλεσμα αυτών των ερευνών είναι ότι ο άνθρωπος για να αποφύγει πιθανά καρδιαγγειακά νοσήματα οφείλει να περιορίσει τους δείκτες χοληστερίνης ώστε να έχει:

1. Ολική χοληστερίνη ΚΑΤΩ από 220 (αν και νέες οδηγίες κάνουν λόγο για 200)
2. LDL (ή κακή χοληστερίνη) ΚΑΤΩ από 160 (σε ανθρώπους που δεν καπνίζουν, δεν έχουν αυξημένη αρτηριακή πίεση ή σακχαρώδη διαβήτη)
3. LDL ΚΑΤΩ από 130 (αν κάποιος καπνίζει, έχει αυξημένη αρτηριακή πίεση ή σακχαρώδη διαβήτη)
4. LDL ΚΑΤΩ από 100 (σε ασθενείς με στεφανιαία νόσο)
5. HDL (ή καλή χοληστερίνη) ΠΑΝΩ από 45 (τουλάχιστον!)
6. Τέλος LDL / HDL < 4

Σε επόμενα άρθρα θα αναφέρουμε τον ρόλο των τριγλυκεριδίων (και αυτά μεταφέρονται με τις λιποπρωτεΐνες αλλά και ελεύθερα), αλλά και τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για να μειώσουμε το LDL και τα τριγλυκερίδια, αυξάνοντας παράλληλα το HDL. Θα ασχοληθούμε επίσης με το εάν και πόσο βοηθάνε τα φάρμακα, καθώς και με άλλα θέματα που απασχολούν το κοινό.

*Σημείωση περιοδικού:
Ο Στέλιος Πανταζής υπηρετεί στο Κέντρο Υγείας Βόνιτσας Αιτωλοακαρνανίας ως αγροτικός γιατρός.*

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Στις 16 Σεπτεμβρίου του 2000 ο Δημήτρης Γιώτης και η Παναγιώτα Μπραγκασθή απέκτησαν κόρη.

Στις 4 Απριλίου του 2001 ο Βασίλης Στεργίου και η Αικατερίνη Τσουμάνη απέκτησαν αγοράκι.

Ευχόμαστε να τους ζήσουν τα νεογέννητα.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Στις 3 Ιουνίου ο Κωνσταντίνος Διβανές και η Πολυξένη Γεωργάκη (κόρη Δημ. Γεωργάκη) βάπτισαν στα Γιάννενα τη θυγατέρα τους και της έδωσαν το όνομα Αφροδίτη.

Την 1^η Ιουλίου ο Απόστολος Παπακώστας και η Παναγιώτα Λέντη βάπτισαν στα Γιάννενα τα δίδυμα παιδιά τους και τους έδωσαν τα ονόματα Ιωάννης και Ειρήνη.

Στις 2 Σεπτεμβρίου ο Γιώργος και η Όλγα Πεταλά (κόρη Βασ. Γιαννούλη) βάπτισαν στην Αθήνα την κόρη τους και της έδωσαν το όνομα Ευφημία-Αγάπη.

Ο Γιώργος και η Όλγα ήρθαν από την Αμερική όπου διαμένουν, γι' αυτόν αποκλειστικά το σκοπό.

Ευχόμαστε σε όλους να ζήσουν τα νεοφώτιστα.

ΓΑΜΟΙ

Στις 23 Ιουνίου ο Βασίλης Ζ. Στεργίου παντρεύτηκε στα Γιάννενα τη Θεοδώρα Αγγέλη.

Στις 18 Αυγούστου παντρεύτηκαν στα Γιάννενα ο Μιχάλης Ντόκος και η Γεωργία Απ. Νικολάου

Στις 8 Σεπτεμβρίου ο Σπύρος Σιατούφhis (γιος Σοφίας Νούτση) παντρεύτηκε στα Γιάννενα την Αφροδίτη Μπαχτσιαβάνου.

Στις 6 Οκτωβρίου παντρεύτηκαν στα Γιάννενα ο Βασίλης Ταμπάκης (το γένος Βασιλικής Πανταζή) και η Κωνσταντίνα Καραγκούνη.

Στις 3 Νοεμβρίου παντρεύτηκαν στην Αθήνα ο Νικόλαος Απ. Νικολάου και η Ευαγγελία Καγκάδη.

Ευχόμαστε σε όλους να ζήσουν και να προκόψουν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Στις 10 Φεβρουαρίου απεβίωσε στη Φλώρινα όπου και ετάφη η Σοφία Χρ. Τσεπέλη. Η εκλιπούσα ήταν ογδόντα ετών.

Σε ηλικία 74 ετών απεβίωσε στις 14 Μαΐου στην Αθήνα όπου και ετάφη η Αντιγόνη Καλογήρου.

Στις 19 Ιουνίου πέθανε στην Αθήνα η Γεωργούλα Νούτση, σε ηλικία 85 ετών.

Η Γεωργούλα ήταν υποδειγματική μάνα και τα παιδιά της την αγαπούσαν και τη φρόντιζαν μέχρι τα τελευταία της.

Ο Θεός να τις αναπαύσει

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Στους νέους του Ασημοχωρίου που έφυγαν

Πέρασε κι όλας ένας χρόνος από το θάνατο του τελευταίου Ασημοχωρίτη από τους πέντε που πέθαναν μέσα σ' ένα χρόνο. Πέντε νέοι Ασημοχωρίτες! Δεν το χωράει ο νους μας.

Κι όμως, ο Γιώργος Στεργίου, ο Ζαχαρίας Στεργίου, ο Νίκος Ζήκος, η Ελευθερία Οικονόμου-Σκάλκου και ο Ζήσης Τσεπέλης δεν υπάρχουν πια ανάμεσά μας. Είναι μια σκληρή πραγματικότητα.

Ο Γιώργος Βασ. Στεργίου μετά την εφηβεία του έζησε στα Γιάννενα όπου παντρεύτηκε τη Σταυρούλα με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τη Χρυσούλα και τον Στέφανο.

Ο μεγαλύτερος αδελφός του Ζαχαρίας χάθηκε κι αυτός από την επάρατη νόσο δέκα μέρες μετά. Ο Ζαχαρίας εργάστηκε στο Δασικό Συνεταιρισμό του χωριού, όπου διετέλεσε και πρόεδρος για πολλά χρόνια και για τον οποίο αγωνίστηκε σκληρά. Αργότερα πολιτεύτηκε στο χωριό και για πολλά χρόνια διετέλεσε κοινοτικός σύμβουλος της αντιπολίτευσης, με αγνές πάντα και έντονες παρεμβάσεις. Ο αγαπητός αυτός Ασημοχωρίτης επιζητούσε πάντα εργασία στο χωριό ή γύρω απ' αυτό για να βρίσκεται και να απολαμβάνει το καινούριο του σπίτι. Σύζυγός του υπήρξε η Αριστέα με την οποία απέκτησε τρία παιδιά, την Παρασκευή, τον Βασίλη και τη Νίκη.

Η Ελευθερία Σ. Οικονόμου - Σκάλκου παντρεύτηκε στην Αθήνα τον εξάιτερο Παναγιώτη Σκάλκο και απέκτησε 1 παιδί, τον Γιάννη.

Ο Νίκος Ζήκος, ο φλογερός λάτρης του Ασημοχωρίου με την απείθαρχη ζωντανία του έβγαλε κι αυτός το Δημοτικό Σχολείο του χωριού μας και στη συνέχεια φοίτησε σε διάφορα γυμνάσια της περιφέρειας. Άνθρωπος των εφελθηρίων και σε πολλούς τομείς ασυμβίβαστος. Αναθέρμανε την ιδέα του Σύλλογού μας 'το 1970 και διετέλεσε πρόεδρος επί διετία (1994-95), αναλαμβάνοντας το βαρύ φορτίο της γραφειοκρατικής διαδικασίας της κληρονομιάς του αείμνηστου Βασ. Χρήστου. Όμως η καρδιά του τον πρόδοσε γρήγορα. Πέθανε στα χέρια μας στο Ασημοχώρι, συζητώντας για το Ασημοχώρι. Σύζυγός του υπήρξε η Νίκη, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον Γιώργο και την Δήμητρα.

Τον Νίκο τον ακολούθησε αργότερα στο μακρινό ταξίδι του ο άλλος λάτρης του χωριού μας Ζήσης Τσεπέλης, ο οποίος ζούσε στη μακρινή Αμερική. Από την ίδια αιτία κι αυτός. Όραμά

του ήταν να επιστρέψει στην πατρίδα, στο χωριό του, που κουβαλούσε μέσα του και η κουβέντα του ήταν πάντα γύρω απ' αυτό.

Βοηθούσε το Σύλλογο του χωριού μας στην Αμερική και συμπαραστεκόταν στους χωριανούς. Στο χωριό δούλεψε στον δασικό συνεταιρισμό και στο ξυλουργικό εργοστάσιο του πατέρα του. Ξενιτεύτηκε στο Σιάρλοτ το 1972. Σύζυγός του υπήρξε η Χαρίκλεια, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, την Ελένη και τον Βαγγέλη.

Φίλοι ακριβοί, δυνατοί χαρακτήρες Ασημοχωρίτες παντού. Αιωνία τους η μνήμη.

Βασ. Π. Γιαννούλης, Κων. Γεωργίου, Δημ. Γεωργάκης.

Στη θεία μου Σοφία Τσεπέλη

Λένε, πως όσους αγαπάει ο Θεός δεν τους αφήνει να ταλαιπωρούνται και να βασανίζονται. Ακούει τις προσευχές τους και τους παίρνει κοντά του σύντομα και αθόρυβα.

Έτσι έφυγες και συ, θεία μου. Όπως ήθελες. Μέσα σε εικοσιτέσσερις ώρες. Αλλά εγώ δε νομίζω ότι έφυγες εσύ και όλοι οι δικοί μου. Σας έχω για ταξιδιώτες σε πολύ μακρινό ταξίδι, αλλά ταξίδι. Κάπου είστε όλοι μαζί και δεν μπορούμε να επικοινωνήσουμε. Μου λείπετε!

Όμως και το ξαφνικό αφήνει πίσω του πολλή λύπη και πίκρα, πολύ δάκρυ και πόνο, γιατί ο θάνατος είναι μαύρος και κακός, όπως και νάρθει.

Βασανίστηκες στα νιάτα σου. Πολύ νέα έμεινες χήρα με δύο μικρά κοριτσάκια. Έφυγε η γη από τα πόδια σου, έχασες το σύντροφό σου, το στήριγμά σου, τον καλό σου. Κι άρχισε ένας Γολγοθάς για σένα, που νόμιζες πως δεν θα είχε τέλος. Τα πέτρινα εκείνα χρόνια τ' άνοιξες καλά στο πετσί σου. Άλλο τόσο ταλαιπωρήθηκε και η Αντωνία σαν μεγαλύτερη. Φρόντιζες το καλύτερο για κείνη, χωρίς να ξέρεις ποιο είναι το καλύτερο.

Όμως τα χρόνια τα σκληρά πέρασαν και φως λαμπερό φάνηκε στο τούνελ. Τα κορίτσια σου παντρεύτηκαν και παντρεύτηκαν λαμπρά. Το ένα καλύτερα απ' τ' άλλο. Η Αντωνία έχει μια θαυμάσια οικογένεια. Η Χαρίκλεια με το Φώτη, τον υπέροχο αυτό άνθρωπο, το ίδιο. Έζησες κοντά τους τριάντα τόσα χρόνια. Κι έζησες καλά, πολύ καλά. Είδες εγγόνια και δισέγγονα. Σ' αγαπήσανε στη Φλώρινα, όχι μόνο οι δικοί σου, αλλά κι όλοι οι συγγενείς του Φώτη. Κι όχι μόνο. Όλη η γειτονιά, όλοι όσοι σε γνώρισαν, είπαν τα καλύτερα λόγια για σένα. Άκουσα δίπλα μου: «Τί κυρία, τί μορφή, τί ψυχή!» Κι εγώ χάρηκα πολύ. Θεία μου, θα μας λείψεις...

Θα σε σκεπτόμαστε και θα σ' αγαπάμε. Το χώμα της Φλώρινας που σε σκέπασε, ας είναι ελαφρύ.

Γεωργία Χρήστου - Μαυριά.

Γεώργιος Ψύλλας

Στις 6 Δεκεμβρίου 2000, έφυγε για πάντα από κοντά μας και κηδεύτηκε στη Θεσσαλονίκη όπου κατοικούσε, ο καλός φίλος και Συγχωριανός μου, ο **Γιώργος Ψύλλας**.

Γεννήθηκε στη Βούρμπιανη το 1924. Η αγάπη του για την Ελλάδα ήταν αυτό που τον ώθησε και πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Διακρινόταν ιδιαίτερα για την ευθύ-

τητα του χαρακτήρα του. Προσέφερε πάντοτε κάθε δυνατή βοήθεια αφλοκερδώς στους Συγχωριανούς του και γενικότερα σε κάθε οικονομικά αδύναμο συνάνθρωπό του.

Στη ζωή του, αν και εργάστηκε σκληρά, δεν απέκτησε οικονομική ευχέρεια, γιατί με μεγάλη ικανοποίηση μοιραζόταν το υστέρημά του με εκείνους που ήταν σε πιο δυσχερή οικονομική κατάσταση από τον ίδιο.

Ήταν από εκείνους τους Βουρμπιανήτες που συμπαραστεκόταν μόνιμα στο Σύνδεσμο του χωριού του στη Θεσσαλονίκη, προσφέροντας μέσα από αυτόν κάθε δυνατή βοήθεια στη γενέτειρά του Βούρμπιανη.

Η δροσερή σκιά του αιωνόβιου πλάτανου της Βούρμπιανης θα στερηθεί για πάντα τη ζωηρή παρουσία του, όπου συνήθιζε να περνά τις ώρες του τα καλοκαίρια μαζί με την αγαπημένη του σύζυγο και τους Συγχωριανούς του, χαρίζοντας τη ζωντάνια που τόσο ανάγκη έχει το χωριό μας.

Στην αγαπημένη του σύζυγο Μαίρη που τον λάτρευε πραγματικά, απευθύνω εγκάρδια συλλυπητήρια.

Αγαπημένε φίλε Γιώργο, αιωνία θα είναι η μνήμη σου, όπως ζεστή και γεμάτη καλοσύνη ήταν πάντα η καρδιά σου για τους συνανθρώπους σου.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα της Μακεδονικής γης που σε σκεπάζει.

Αντί στεφάνου στη μνήμη του, προσφέρω από 5.000 δρχ. στα περιοδικά «ΚΟΝΙΤΣΑ», τα «ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΙΚΑ» και την εφημερίδα «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ».

Γεώργιος Γκιώκας

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ

Εμείς οι γονείς Κώστας και Γεωργία Σβαρνιά θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά το Διοικητικό Συμβούλιο του συλλόγου, αλλά και όλους τους συντελεστές που τίμησαν το παιδί μας Λάζαρο με την υποτροφία που του έδωσαν για τις επιδόσεις του στις σπουδές του. Ευχόμαστε ο Θεός να τους χαρίζει υγεία σε εκείνους και στις οικογένειές τους και πάντα να τους αξιώνει να δίνουν χαρές και γλέντια στους χωριανούς μας και γενικά σε όλα τα χωριά της επαρχίας Κονίτσης. Εύχομαι να χαρούνε και άλλοι γονείς όπως εμείς.

Και τώρα θα πω λίγα λόγια για τον αείμνηστο γιατρό Βασίλειο Χρήστου. Ο Θεός να αναπαύει την ψυχή του και από εκεί ψηλά που είναι να βλέπει τα καλά που γίνονται και να χαίρεται. Με το έργο που άφησε βοηθάει τα παιδιά που έχουν ανάγκες, κάνει τον κόσμο να

γλεντάει κι αυτό είναι πολύ σπουδαίο.

Θα μου επιτρέψετε να πω και δυο λόγια στον αγαπημένο μου πατέρα Αχιλλέα Χολέβα που έφυγε από κοντά μας:

Γλυκιέ μου πατέρα, κάποτε, φέρνοντας τους βαθμούς του ο Λάζαρος από το Γυμνάσιο, ευχαριστήθηκες και του είπες γλυκά-γλυκά, όπως μιλούσες πάντα: «Εύχομαι Λάζαρε να σε δω γιατρό μια μέρα κι αν ακόμη φύγω από αυτή τη ζωή, θα σε βλέπω από εκεί ψηλά...». Ναι γλυκιέ μου πατέρα, είμαι σίγουρη ότι σήμερα θα χαρείτε μαζί με τον γιατρό. Να ανταμώσετε και να τα πείτε, γιατί οι αγνές ψυχές δεν χάνονται, παρά βλέπουν ό,τι άφησαν πίσω τους και χαίρονται.

Σας ευχαριστώ όλους θερμά.

Γεωργία Σβαρνιά

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Συγχαίρω θερμότατα τα αγαπητά μου ανίψια:

Βικτώρια Δημ. Νάτση για την αποφοίτησή της από το Πανεπιστήμιο **Bowling Wallace** της **Beria** του **OHIO** των **Η.Π.Α.**,

Ευτυχία Δημ. Νάτση για την αποφοίτησή της από το Λύκειο του **Hincley** του **OHIO** των **Η.Π.Α.**,

Ιωάννη Βασ. Νάτση για την επιτυχία του στις Πανελλήνιες Εξετάσεις του 2001 και την εισαγωγή του στο **Πάντειο Πανεπιστήμιο**.

Εύχομαι και στα τρία ανίψια μου να έχουν πάντα προόδους στη ζωή τους.

Αθανάσιος Χρ. Νάτσης

Συγχαίρω από καρδιάς την **Έλενα Γερακιανάκη**, (κόρη **Γεωργίας Ε. Στεργίου**), για την επιτυχία της στις Πανελλήνιες Εξετάσεις και την εισαγωγή της στο τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Εύχομαι και σε ανώτερα.

Αλέξανδρος Νικολάου

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗ

Στη μνήμη των γονέων του **Σωτηρίου** και **Γεωργούλας** ο **Στυλιανός Νούτσης** πρόσφερε σε άπορες οικογένειες μεγάλο αριθμό υποδημάτων.

Φωτογραφίες, συνεργασίες και ενημερώσεις για το περιοδικό πάνω σε κοινωνικά και άλλα θέματα, στείλτε μας στη διεύθυνση του Συλλόγου μας:

ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ 40

Τ.Κ. 114 72 ΑΘΗΝΑ

ή στο τηλεμοιότυπο (FAX): 64 50 884

Βουλγαροκτόνου 40 – 11472 Αθήνα Τηλ.: 64.50.884
 «Κεφάλαιο Αυτοτελούς Διαχείρισης Βασιλείου Χρήστου» προς εξυπηρέτηση κοινωφελών σκοπών

Απολογισμός Χρήσης από 1 Ιανουαρίου έως 31 Δεκεμβρίου 2000

Κατά τη διάρκεια του έτους 2000 η όλη διαχείριση κινήθηκε μέσα στα πλαίσια του εγκριθέντος προϋπολογισμού (έγγραφο Υπουργείου Οικονομικών 1050293/2097/Α0011/16.6.2000, που αφορά έγκριση προϋπολογισμού) οι δε εισπράξεις και πληρωμές έχουν ως εξής:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

1. Υπόλοιπο ταμείου, 31.12.1999 (ως το υπ' αριθμ. 1050293/2097/Α0011/16.6.2000 έγγραφο Υπ. Οικονομικών) ..... δρχ. 21.789.851
  2. Εισπράξεις από ενοίκια (ως η συνημμένη αναλυτική κατάσταση) (7.139.770 + 435.460 εγγυήσεις) ..... δρχ. 7.575.230
  3. Τόκοι καταθέσεων (βιβλιάριο Εμπορικής Τράπεζας 46170504) ..... δρχ. 1.000.974
- ΣΥΝΟΛΟ** ..... δρχ. 30.366.055

ΠΛΗΡΩΜΕΣ

1. Πληρωμή φόρου εισοδήματος σύμφωνα με το Ν. 2459/97 (διπλ. Είσπραξης Γ. 4617409/01) ..... δρχ. 1.220.495
2. Οικονομική ενίσχυση Λαογραφικού Περιοδικού «Ασημοχωρίτικα» (ως η αναλυτική κατάσταση εξόδων, Τεύχος 5). ..... δρχ. 1.231.833
3. Οικονομικές ενισχύσεις Συλλόγων (6Χ60.000) δρχ. 360.000
4. Χορήγηση υποτροφιών (2Χ 600.000) ..... δρχ. 1.200.000
5. Δαπάνη για εργασίες διευθέτησης Παιδικής

- Χαράς, πάρκου, κτλ. .... δρχ. 334.698
6. Χορηγία έκδοσης βιβλίου Παπα-Τιμόθεου (έναντι προϋπολογισθείσας δαπάνης 1.500.000 δρχ.) ..... δρχ. 1.669.200
  7. Δαπάνη για οργάνωση εκδηλώσεων, όπως προβλέπονται στην διαθήκη και τον προϋπολογισμό: δρχ. 446.924
  8. Δαπάνη επιμέλειας για την έκδοση των απομνημονευμάτων του διαθέτη (άρχισε η διαδικασία έκδοσης) ..... δρχ. 200.000
  9. Δαπάνη καταγραφής παραδοσιακής Μουσικής Παράδοσης ..... δρχ. 2.000.000
  10. Δαπάνη εξοπλισμού γραφείων των Συλλόγων που στεγάζονται σε διαμέρισμα της οδού Βουλγαροκτόνου 40 ..... δρχ. 1.016.706
  11. Δαπάνη παραγγελίας τοπικών στολών ..... δρχ. 901.957
  12. Αμοιβή χοροδιδασκάλου ..... δρχ. 125.000
  13. Δημιουργία Ξενώνα στο Ασημοχώρι (αποτύπωση και σύνταξη τοπογραφικού διαγράμματος) δρχ. 88.500
  14. Γενικά έξοδα (ως η αναλυτική κατάσταση) ... δρχ. 1.139.823
- ΣΥΝΟΛΟ** ..... δρχ. 11.935.136

Ανακεφαλαίωση

- Έσοδα**
- α. Προηγούμενο υπόλοιπο 31/12/99 ..... δρχ. 21.789.851
  - β. Εισπράξεις ενοικίων, κτλ. .... δρχ. 7.573.230
  - γ. Τόκοι ..... δρχ. 1.000.974

ΣΥΝΟΛΟ 30.366.055
 Έξοδα ..... -11.935.136
Υπόλοιπο Ταμείου, 31/12/2000 ..... 18.430.919

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Τα έσοδα (ενοίκια + τόκοι) ανήλθαν σε 8.576.230 δρχ έναντι προβλεφθέντων εσόδων 9.800.000 δρχ.
 2. Τα έξοδα ανήλθαν σε 11.935.136 δραχμές, έναντι των προβλεφθέντων στον Προϋπολογισμό εξόδων 20.820.000 δραχμών.
 Οι δαπάνες που έγιναν αφορούσαν εργασίες που προβλέπονται στον εγκριθέντα προϋπολογισμό και για όλες υπάρχουν τα νόμιμα παραστατικά.
 Οι δαπάνες υπολείπονται εκείνων που προϋπολογίσθηκαν, διότι δεν συντελέστηκαν όλες οι εργασίες όπως, α) Σύνταξη πράξης οριζοντίων ιδιοκτησιών β) Ολοκλήρωση έκδοσης βιβλίου απομνημονευμάτων Βασιλείου Χρήστου, γ) Δημιουργία Ξενώνα στο Ασημοχώρι.
 3. Η διαχείριση του Κληροδοτήματος κινήθηκε μέσα στα πλαίσια της βούλησης του διαθέτη και του πλαισίου του εγκριθέντος Προϋπολογισμού. Επιστημαίνουμε ότι τα έργα που πραγματοποιήθηκαν στο Ασημοχώρι, η καταγραφή της Παραδοσιακής Μουσικής στα χωριά της Επαρχίας Κόνιτσας και η έκδοση του βιβλίου του παπα-Τιμόθεου, χαρακτηρίστηκαν και είναι ιδιαίτερα επιτυχημένες και αποδοτικές και δικαιώθηκε ο διαθέτης, που, μέσα από την διαθήκη του πρόβλεψε την ενίσχυση των δραστηριοτήτων αυτών από τα έσοδα του Κληροδοτήματος.

Προϋπολογισμός Οικονομικού έτους 2001

Το Δ.Σ. του Συλλόγου, με τη σύμφωνη γνώμη των εκτελεστών της διαθήκης, στη συνεδρίασή του της 9.2.2001, ενέκρινε τον προϋπολογισμό του Οικονομικού Έτους 2001, ο οποίος έχει ως εξής:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

1. Υπόλοιπο ταμείου, 31.12.2000 δρχ. 18.430.919
  2. Εισπράξεις από ενοίκια Πολυκατοικίας Αθηνών, Βουλγαροκτόνου 40 δρχ. 7.800.000
  3. Τόκοι ..... δρχ. 1.100.000
- ΣΥΝΟΛΟ** ..... δρχ. 27.330.919

Παθητικό - Πληρωμές

1. Σύνταξη πράξης οριζοντίων ιδιοκτησιών της πολυώροφης οικοδομής, που βρίσκεται επί της οδού Βουλγαροκτόνου 40.
 α. Αμοιβή συμβολαιογράφου
 β. Αμοιβή δικηγόρου
 γ. Αμοιβή μηχανικού
 δ. Φόρος και έξοδα πάσης φύσεως .. δρχ. 1.500.000
2. ... Φόρος Εισοδήματος 2001 για τα εισοδήματα (από 1.1.2001 – 31.12.2001) από ενοίκια κατοικιών ..... δρχ. 1.300.000
3. Ενίσχυση Λαογραφικού περιοδικού «Ασημοχωρίτικα» (ορίζεται στη διαθήκη) ..... δρχ. 1.600.000
4. Δημιουργία Ξενώνα στο Ασημοχώρι. Κάλυψη

- εξόδων πρώτου σταδίου, αγορά παρακειμένου οικοπέδου (σύμφωνα με τους όρους της διαθήκης). ..... δρχ. 4.000.000
5. Συμπλήρωμα αγοράς τοπικών στολών για το χορευτικό συγκρότημα ..... δρχ. 1.200.000
  6. Αμοιβή χοροδιδασκάλου ..... δρχ. 200.000
  7. Εργασίες ελαιοχρωματισμού της πολυκατοικίας Βουλγαροκτόνου 40 ..... δρχ. 2.300.000
  8. Έξοδα εκδηλώσεων (3), προβλεπομένων στη διαθήκη ..... δρχ. 1.300.000
  9. Ολοκλήρωση έκδοσης βιβλίου αυτοβιογραφίας διαθέτη ..... δρχ. 900.000
  10. Ενίσχυση ανέγερσης Βρεφονηπιακού Σταθμού ..... δρχ. 1.000.000
  11. Εξοπλισμός γραφείων Συλλόγου Ασημοχωριτών, κλπ. αναφερομένων στη διαθήκη ... δρχ. 1.000.000
  12. Έξοδα διαμόρφωσης διαφόρων χώρων και εξωραϊσμός στο χωριό Ασημοχώρι ..... δρχ. 1.500.000
  13. Γενικά έξοδα και αμοιβή δικηγόρου, η οποία θα καθορισθεί τελικά σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις από την αρμόδια υπηρεσία σας ..... δρχ. 1.500.000
- ΣΥΝΟΛΟ** ..... δρχ. 19.300.000

Ανακεφαλαίωση

- Υπόλοιπο ταμείου, 31.12.2000 .... δρχ. 18.430.919
 Εισπράξεις και τόκοι δρχ. 8.900.000
ΣΥΝΟΛΟ 27.330.919

Πληρωμές ..... δρχ. -19.300.000
 Υπόλοιπο ..... δρχ. 8.030.919

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Σχετικά με τον προϋπολογισμό, τον οποίο συντάξαμε και σας τον υποβάλλουμε, παρατηρούμε τα εξής:
 α. Ότι, ενεργώντας στο πλαίσιο των επιθυμιών του διαθέτη, πραγματοποιήθηκαν ήδη και θα πραγματοποιηθούν ωφέλιμες παρεμβάσεις στο χωριό Ασημοχώρι και οι κάτοικοι του ακριτικού αυτού χωριού, αλλά και οι επισκέπτες του διαπιστώνουν και επαινούν το έργο της ευεργεσίας και του ευεργέτη, όπως επίσης θα πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις για έργα κοινωφελούς πολιτιστικού και εθνικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τις οριζόμενες στη διαθήκη επιθυμίες του διαθέτη - ευεργέτη.
 β. Ότι, κάθε χειριστική ενέργεια, αποβλέπει στην ορθολογικότερη και ωφελιμότερη εκμετάλλευση της κληρονομιαίας περιουσίας και την πιστή τήρηση των επιθυμιών του διαθέτη. Αθήνα, 31.12.2000

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.: Βασ. Γιαννούλης
Ο Γεν. Γραμματέας: Θεοφ. Στεργίου
Ο Ταμίας: Στέφ. Πανταζής

Οι εκτελεστές: Ευριπίδης Ζωγράφος
 Δημήτριος Μανώλης,
 Πασχάλης Μανώλης

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Δημαράτου Ευανθία, Αθήνα	2.000
Ηλίας Μπάμπης, Αθήνα	1.000
Πιπεράκης Σπύρος, Αθήνα	10.000
Σκούρτη Ξένια, Αθήνα	1.000
Νικολάου Αλέξανδρος, Αθήνα	5.000
Γεωργούλας Σωκράτης, Αθήνα	5.000
Στεργίου Θεοφάνης, Αθήνα	10.000
Αδαμακόπουλος Τάκης, Αθήνα	5.000
Γιαννούλη - Καλοκύρη Δέσποινα, Αθήνα	5.000
Γιαννούλη Μαρία, Αθήνα	2.000
Τρίμης Σπύρος, Αθήνα	1.000

Λώλης Τιμολέων, Αθήνα	2.000
Πανταζής Στέφανος, Αθήνα	5.000
Νούτση Νατάσα, Αθήνα	1.000
Κυρζίδης Γεώργιος, Αθήνα	5.000
Πανταζής Νικόλαος, Αθήνα	5.000
Γαβρίλης Νικόλαος, Αθήνα	1.000
Ζήση Ελένη, Αγ. Θεόδωροι Κορινθίας	5.000
Μπογκιάν - Νούτση Αγλαΐα, Αθήνα	5.000
Μπαρτζώκας Κων/νος, Αθήνα	5.000
Γιαννούλης Α. Βασίλειος, Κόνιτσα	5.000
Στεργίου - Υφαντή Ρηνούλα, Αμερική	10.000
Μπουκουβάλα Πελαγία, Αθήνα	2.000

Δέλκου Πολυξένη, Βέροια	5.000
Παντζόπουλος Ανδρέας, Αθήνα	5.000
Νάτσης Ι. Βασίλειος, Αθήνα	10.000
Γεωργάκη Α. Μαριάνθη, Ιωάννινα	5.000
Χριστογιάννη Μαργαρίτα, Ιωάννινα	3.000
Χριστάκη Ευθαλία, Ιωάννινα	3.000
Παπανώτη Ανδρομάχη, Λάρισα	10.000
Αργυροπούλου Παναγιώτα, Αθήνα	10.000
Γκιώκας Γεώργιος	5.000
Νάτσης Αθανάσιος, U.S.A.	25 \$
Νάτσης Δημήτριος, U.S.A.	25 \$
Τάτσης Αναστάσιος, U.S.A.	50 \$

*Grand
Palladion
Hotel*

***

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Φιλοξενία με παράδοση

N. Μπότσαρη 1, 454 44 Ιωάννινα
Τηλ 0651 07474034, FAX: 0651 074034
E-mail: palladion@otenet.gr, www.palladionhotel.gr

το μεγαλύτερο φιλικό σας δίκτυο

Ειδικές τιμές
για τους συμπατριώτες

Νέο Opel Corsa

Πάθος για ζωή

Χ. Καλτσούνης

OPEL

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ OPEL

1. Κεντρικό: Εκθεση - Ανταλλακτικά - Service: Κ. Τσαλδάρη 30, Περιφ. Πολυγώνου, Τηλ: 6439.908, 6426.807, 6455.152-7
2. Εκθεση - Ανταλλακτικά - Service - Φανοποιείο: Δεκελείας 7, Νέα Χαλκηδόνα, Τηλ: 2510.891-2
3. Εκθεση: Αχαρνών 450, Τηλ: 2586.601-3
4. Εκθεση: Λ. Αλεξάνδρας 28, Τηλ: 8232.896, 8254.193
5. Εκθεση: Μιχαλακοπούλου 131, Τηλ: 7706.803, 7486.697
6. MASTERFIT: Γρήγορο Service: Λ. Μεσογείων 159 & Κατεχάκη, Τηλ: 6921.727, 6982.067
7. Εξουσιοδοτημένη Μονάδα: ΒΟΥΛΑΛΑΣ, Πρωτοπαπαδάκη 60, Γαλάτσι, Τηλ: 2223.362
8. Χαλκίδα: Εκθεση - Ανταλλακτικά - Service: Ορέστη Μακρή 3, Χαλκίδα, Τηλ: 0221-28201, 28421, 29231
9. Λιβαδειά: Εκθεση - Ανταλλακτικά - Service: 3ο χλμ. Εθνικής Οδού Λιβαδειάς - Αράχοβας, Τηλ: 0261-81934-6